

VAASAN YLIOPISTO

Filosofinen tiedekunta

Viestinnän monialainen maisteriohjelma

Merja Karjanmaa

Verkkouutismedian julkiso yhteiskunnallisen
arvoilmaston mittarina?

Tarkastelussa Helsingin Sanomat

Digitaalisen median pro gradu -tutkielma

Vaasa 2017

SISÄLLYS

TIIVISTELMÄ	5
1 JOHDANTO	7
1.1 Tutkimuksen tavoite	9
1.2 Tutkimuksen aineisto	12
1.3 Tutkimuksen menetelmä	15
2 YLEISÖN MUUTTUNUT ROOLI JOUKKOViestinnässä	18
2.1 Joukkoviestinnän muutos	18
2.2 Yleisö- ja vastaanottotutkimus	20
2.3 Yleisö- ja julkiso- termien käyttö	22
2.4 Julkison osallistuminen joukkoviestintään	26
2.5 Julkison osallistumisen valvonta	30
3 DISKURSSIT SOSIAALISEN TODELLISUUDEN RAKENTAMISEN KEINONA	35
3.1 Kriittinen diskurssianalyysi	36
3.2 Diskurssi	41
3.3 Konteksti	43
3.4 Representaatio	45
4 VERKKOUUTISKOMMENTTIEN DISKURSSIT JA ARVOJEN REPRESENTAATIO	49
4.1 Rikosoikeudellinen diskurssi	49
4.1.1 Syyllinen	50
4.1.2 Rangaistus	52
4.1.3 Mielenilmauksen laillisuus	54
4.2 Moraalidiskurssi	55
4.2.1 Idealistinen moraalidiskurssi	56
4.2.2 Humanistinen moraalidiskurssi	57

4.2.3 Hammurabin moraalidiskurssi	59
4.3 Yhteiskuntadiskurssi	61
4.3.1 Yleinen turvallisuus	61
4.3.2 Poliisin toiminta	62
4.3.3 Mediadiskurssi	64
4.4 Poliittinen diskurssi	66
4.4.1 Ääripoliittinen toiminta	66
4.4.2 Maahanmuuttopolitiikka	68
4.4.3 Hallituksen arvosteleminen	70
4.5 Ratkaisukeskeinen diskurssi	71
4.6. Julkison diskurssijakauma	73
5 PÄÄTELMÄT	77
LÄHTEET	84
KUVIOT	
Kuvio 1: Kriittinen diskurssianalyysi	38
Kuvio 2: Viestintätilanteen kriittisen diskurssianalyysin viitekehys	39
Kuvio 3: Verkkojutiskommenttien päädiskurssijakauma	74
Kuvio 4: Tukikommentteja antaneen julkison diskurssijakauma	75
Kuvio 5: Koko julkison kommenttien diskurssijakauma	76
TAULUKOT	
Taulukko 1: Rajattu tutkimusaineisto	14
Taulukko 2: Uutismedioiden keskustelualustaratkaisut uutismedioissa ja keskustelufoorumeilla	32

LIITTEET

Liite 1: Yksityishenkilön Facebook-päivitys 17.9.2016	91
Liite 2: Helsingin Sanomien uutinen 17.9.2016	92

VAASAN YLIOPISTO**Filosofinen tiedekunta**

Tekijä:	Merja Karjanmaa
Pro gradu -tutkielma:	Verkkouutismedian julkiso yhteiskunnallisen arvoilmaston mittarina? Tarkastelussa Helsingin Sanomat
Tutkinto:	Filosofian maisteri
Koulutusohjelma:	Viestinnän monialainen maisteriohjelma
Suuntautumisvaihtoehto:	Digitaalinen media
Valmistumisvuosi:	2017
Työn ohjaaja:	Terttu Harakka

TIIVISTELMÄ:

Yleiseksi yhteiskunnalliseksi ongelmaksi on muodostunut julkisen tilan rikkinäinen keskustelukulttuuri, jossa verkkokeskusteluja käydään kärjistyneillä mielipiteillä. Ilmiö nousi esiin vuonna 2011 ja voimistui syksyllä 2015.

Pro gradu -tutkielmani tavoitteena on tutkia verkkouutismedian julkisoa eli aktiivista yleisöä yhteiskunnallisen arvoilmaston mittarina. Tämä tarkoittaa sen tutkimista, millaisen arvokokonaisuuden verkkosanomalehden aktiivinen yleisö eli julkiso rakentaa yhteiskunnallisesti vaikuttavan uutisoinnin ympärille sekä sitä, kuinka suuri keskusteluun osallistunut yleisö on ja miten diskurssit ovat jakautuneet kommentoijien kesken.

Tutkimuksen menetelmänä käytin kriittistä diskurssianalyysiä. Sen avulla yhteiskunnallisessa ympäristössä tutkitaan sitä, miten kielen avulla käytetään sosiaalista valtaa. Tutkimus on painottunut erityisesti representaation analysoimiseen, sillä kuvaamisen avulla kieli kykenee tuottamaan merkityksiä. Tutkimuksen aineistona käytin Helsingin Sanomien verkkouutisen julkison kommentteja. Utiskommentit liittyivät Asema-aukiolla vuonna 2016 yhteiskunnallisesti vaikuttaneeseen pahoinpitelyyn.

Tutkimuksessa selvisi, että julkiso vastasi nimeämälläni viidellä erilaisella diskurssilla. Julkison käyttämät päädiskurssit olivat poliittinen diskurssi 27 %, moraalidiskurssi 24 %, rikosoikeudellinen diskurssi 24 %, yhteiskuntadiskurssi 19 % ja ratkaisukeskeinen diskurssi 5 %. Julkiso käsitteli aineiston uutista erityisesti poliittisten ja oikeuttamisen arvojen kautta. Aineiston julkison koko on noin yhdeksän prosenttia digitaalisen lehden päivittäisestä lukijamäärästä. Helsingin Sanomien uutisaineistoa ei voi käyttää suoraan yhteiskunnallisen arvoilmaston mittarina, mutta yhteiskunnalliset ristiriidat tulevat esiin moniaineksisisä teksteissä.

AVAINSANAT: arvo, julkiso, kriittinen diskurssianalyysi, representaatio, verkkouutinen

1 JOHDANTO

Jyrkentyneet julkisen keskustelun tavat nousivat vuonna 2011 poliitikkojen ja median edustajien puheenaiheiksi Suomessa tapahtuneiden koulusurmien ja Norjan Utøyan saaren joukkosurman takia (Kantola 2013: 1). Samana vuonna julkisessa keskustelussa alettiin käyttää termiä *vihapuhe* kuvaamaan uutta verkkoajan ilmiötä. Vihapuheella tarkoitetaan tietyn ryhmän ihmisarvon kiistämistä tai kiihottamista väkivaltaan heitä kohtaan. (Karhula 2015.) Benesch (2010) puhuu samasta ilmiöstä *vaarallisena puheena* (engl. *dangerous speech*), joka esiintyy puheen, tekstin tai kuvan muodossa.

Norjan joukkosurman jälkeen pohjoismaiset lehdet muuttivat verkko-keskustelulinjauksiaan (Pöyhäri, Haara & Raittila 2013: 34), mutta edelleen yleinen yhteiskunnallinen ongelma on *julkisen tilan* rikkinäinen keskustelukulttuuri. Habermas viittaa *julkisella tilalla* (engl. *public sphere*) ideaaliseen sosiaaliseen tilaan, jossa kansalaiset käyvät deliberatiivista eli asiakeskeistä keskustelua, jonka pyrkimyksenä on ”yhteinen hyvä”. (Miller 2011: 144–147.) Suomessa yhteiskunnallisesti rikkinäinen keskustelukulttuuri on nostettu puheenaiheeksi esimerkiksi kaikille avoimessa yhteiskunnallisesti suuntautuneessa Suomi Areena -keskustelutapahtumassa (Suomi Areena 2017). Kulttuuria on myös pyritty paikkaamaan eri tavoilla, kuten Suomen Journalistiliiton sosiaalisessa mediassa järjestämässä #sananvastuuvala- kampanjassa, jonka tarkoituksena on ollut koota viestijät yhteen tukemaan vastuullista ja ihmisoikeuksia kunnioittavaa ilmaisunvapautta (Suomen Journalistiliitto 2016).

Verkkomediat ovat suitsineet keskustelua *moderoimalla* eli valvomalla verkko-keskustelijoiden vapaata ilmaisua (Pöyhäri, Haara & Raittila 2013: 169). Verkkokommenttien moderointi on koettu monella tavalla haasteelliseksi, ja syksyllä 2015 moderointi nousi suomalaiseen julkiseen keskusteluun lisääntyneen vihapuheen yhteydessä. Tuolloin moni avoin sivusto sulki kokonaan kommentointi- tai keskustelumahdollisuuden, ja Suomen ensimmäinen moderointikoulu perustettiin ratkaisemaan ongelmaa lokakuussa 2015. Viisi kuukautta kestävä ammattillisen koulutuksen tavoitteena oli kehittää eri tahojen ylläpitämää moderointikulttuuria, joka tukisi laadukasta keskustelua. (Aller 2015.) Vihapuhetta ja sääntöjen vastaisia

kommentteja vastaan on kehitetty myös koneoppimista, ja tekoälysovellus on tällä hetkellä testikäytössä suurilla suomalaisilla mediataloilla (Paakkanen 2017). Myös vuorovaikuttamisen tapoja ja nettikeskustelun tunnelatausten taustoja nostetaan yleiseen keskusteluun. Tätä pohditaan myös Timo Honkelan kirjassa *Rauhankone*.

Voidaan sanoa, että keskustelun rikkinäisestä keskustelukulttuurista on mahdollistanut teknologinen kehitys ja laitteiden saatavuus, sillä teknisen murroksen myötä internet ja uudet tiedonvälityskanavat ovat luoneet yleisölle uusia mahdollisuuksia ja vaihtoehtoja vuorovaikutukselle (Olkinuora, Ingves & Markelin 2012: 11). Muutoksen myötä yleisö on muuttunut passiivisen vastaanottajan roolista aktiiviseksi *julkisoksi* eli julkiseen keskusteluun osallistuvaksi kansalaisjoukoksi (Rautajoki 2014: 56), ja nykyisin yleisön rooli voidaan myös laventaa mediasisältöjen tuotannon osallistumiseen ja jakeluun (Matikainen & Villi 2015: 147).

Ihmisten mediakäytön muutokset ovat vaikuttaneet myös siihen, että yleisöllä on suuremmat vaikutusmahdollisuudet. Sosiaalisesta mediasta onkin puhuttu viidentenä valtiomahtina, joka vahtii neljättä valtiomahtia eli mediaa (Dutton 2009: 2). Myös mediakentän sisäinen kilpailu on kiristynyt nopeiden ja laajalevikkisten medioiden myötä ja media-alan murroksesta on puhuttu pitkään (Väliverronen 2009: 13).

Teknologisten muutosten lisäksi on tapahtunut myös kulttuurimuutosta. Kotilainen (2009: 7) on esittänyt länsimaisen kulttuurin näkökulmasta ajatuksen, että digitaalisen median luoman murroksen voisi jopa määritellä kansalliseksi avainkokemukseksi, joka kulkee kokonaisen sukupolven läpi. Kotilainen (2009: 7) perustelee näkemystään sillä, että eri viestimet sisältöineen ovat kiinteä osa arkea, ja digitaalisuus pakottaa jokaisen määrittelemään toimijasuhteensa mediaan.

Lisäksi keskustelukulttuuri on muuttunut lisääntyneen globaalin yhteydenpidon vaikutuksesta ja voidaan sanoa, että yhtenäiskulttuuri on murtunut. Muutokset vaikuttavat siten, että maailman eri kulttuuripiireissä eletään yhä yksilöllisempää ja monikulttuurisempaa elämää, jossa korostuvat erilaisten näkemysten ymmärtäminen sekä ihmisten ja ihmisryhmien välisen vuorovaikutuksen merkitys. Vuorovaikutus ei tapahdu abstraktien kulttuurien välillä, vaan ihmiset tekevät kulttuuria omilla

valinnoillaan ja kulttuuri on opittua, opetettavissa ja opeteltavissa. Kulttuuriin perusolemukseseen kuuluvat myös yhteisöjen sisällä käytävät rajankäynnit, kiistat ja neuvottelut sekä vallankäyttö. (Raunio, Säävälä, Hammar-Suutari & Pitkänen 2012: 21–22.)

Tässä tutkimuksessa analysoidaan yhteiskunnallisen uutisoinnin yhteydessä käytävää suomalaista keskustelukulttuuria, sillä sitä tutkimalla on mahdollista ymmärtää lukijoiden yhteiskunnallisia näkemyksiä sekä uutismedian säätelemää julkista keskustelukulttuuria ja sen rakentumista. Yhteiskunnallista vuorovaikutussuhdetta on perusteltua tutkia, sillä joukkoviestinnän muutos monisuuntaiseksi vuorovaikutukseksi yksilöiden ja yhteisöjen välillä on siirtänyt viestin sisällön rakentamisen kuluttajalle (Olkinuora, Ingves & Markelin 2012: 19). Perinteisesti taas hyvä journalismi on määritelty kansalaisten mahdollisuudeksi saada tietoa, joka auttaa ymmärtämään oman yhteiskunnan ja ympäröivän maailman kehitystä (emt. 11).

1.1 Tutkimuksen tavoite

Tutkimuksen tavoitteena on tutkia uutismedian julkisoa yhteiskunnallisen arvoilmaston mittarina. Tämä tarkoittaa sen tutkimista, millaisen arvokokonaisuuden verkkosanomalehden ympärille muodostunut verkkoyhteisö rakentaa yhteiskunnallisesti vaikuttavan uutisoinnin ympärille. Käytännössä tutkimus kohdistuu verkkomedian aktiivisen yleisön kommenttien tutkimiseen.

Suomessa uutismedian keskusteluihin tiedetään osallistuvan vain pienen joukon verkon käyttäjistä, ja tällöin esiin nouseekin kysymys siitä, kenen mielipide verkossa esitetään. Esimerkiksi julkisessa keskustelussa äärikannat voidaan sivuuttaa, mutta ne voidaan myös tulkita yleisenä mielipiteenä. (Matikainen 2011: 94–96.) Yleisön toiminnassa onkin huomioitavaa se, että aktiivisuus internetissä näyttää keskittyvän muutamille henkilöille (Lietsala & Sirkkunen 2008: 137.) Vaikka keskusteluihin osallistuu aktiivisesti vain osa internetin käyttäjistä, keskusteluja seuraa suurempi joukko joko tukemalla kommentteja tai seuraamalla keskusteluja passiivisesti. Tällöin

verkkokeskusteluja seuraa suurempi yleisö kuin siihen osallistuu ja näin ollen keskustelu ulottuu laajemmalle kuin ainoastaan kommentoijien piiriin.

Tutkimus raottaa kommenttien sisältöä myös julkaisijan näkökulmasta, jolloin kommentit ilmentävät, millaisia kommentteja verkkomedia julkaisee. Vuonna 2015 mediat joutuivat sulkemaan verkkouutisten kommentointimahdollisuudet yltyneen vihapuheen vuoksi. Yleisesti moderoinnissa lain tai etiikan vastaiset sisällöt eivät kuitenkaan tuota ongelmia, vaan rajan vetäminen sopimattoman ja sallitun käyttäytymisen välille. (Pöyhäri 2015: 263.) Sopimatonta ja sallittua määrittää se, millaisen mielikuvan uutismedia haluaa luoda itsestään. Tällöin maineen lisäksi kyse on median yleisösuhteesta, jota verkkokeskustelujen avulla pyritään vahvistamaan. (Emt. 263.)

Tätä kautta tutkimus antaa myös viitteitä siitä, miten uutiskeskustelu toimii uudenlaisen demokratian mahdollistajana. Hujanen (2009: 47) puhuu tästä journalistien *yhteiskunnallisen osallistamisen ideaalina*, jonka kaikkein laajin tavoite on vahvistaa demokratiaa ja kansalaisyhteiskuntaa sekä lisätä julkisuuden avoimuutta ja ihmisten vaikutusmahdollisuuksia. Tarkoituksena on, että lukijat kokisivat olevan muitakin poliittisia vaikutuskanavia äänestämisen lisäksi.

Yleisesti joukkoviestintä perustuu emoyhteiskunnan arvoille ja normeille, sillä joukkoviestinnän tuotantoon kuuluu arvovalintoja ja ihmisten käyttäytymisen arvioimista. Kun joukkoviestintä välittää informaatiota yhteiskunnan arvojen ja normien pohjalta, se *uusintaa* eli vahvistaa olemassaolevia arvoja taaten yhteiskunnan arvopohjan vakautta. Vallitseva yhteiskunnallinen hierarkia välittyy niin ikään uutisiin ja uusintava uutisvirta ylläpitää yhteiskunnallista järjestystä. Joukkoviestinnän tarjoama uusinta myös nostaa esiin yhteiskunnassa olevia avainarvoja. Näin joukkoviestintä ylläpitää arvoja ja normeja tarjoamalla yleisön uusintavaksi materiaalia ja tuottamalla ihmisten käyttöön malleja, normeja ja arvoja. Tarjoamisen ja tuottamisen lisäksi kuluttajat tuottavat merkityksiä myös itse. (Kunelius 2009: 190–193.) Tässä tutkimuksessa tarkastellaan joukkoviestinnän kuluttajien tuottamia merkityksiä sekä heidän yhteiskunnallisia normejaan ja arvojaan.

Tutkimuskysymykset ovat:

1. Millaisia diskursseja keskusteleva yleisö käyttää kommenteissaan?
2. Kuinka suuri on keskusteluun osallistuva yleisö?
3. Miten diskurssit ovat jakautuneet kommentoijien kesken?

Ensimmäinen tutkimuskysymys avaa kommenttien erilaisia diskursseja, joiden avulla selvitän keskustelun sisällön makrokonteksteja eli tässä tapauksessa yhteiskunnallista toimintaympäristöä. Tiedon avulla rakennan laadullisesti kokonaiskuvaa siitä, mistä näkökulmista ja arvoista käsin kommentoijat käsittelevät aineiston yhteiskunnallista uutisaihetta. Käytän tutkimuksessa arvon määritelmänä asiaa, jonka perusteella jotakin pidetään merkityksellisenä (Kielitoimiston sanakirja s.v. arvo). Tutkimuskysymyksen avulla selvitän myös kommentoijien diskursseissaan käyttämiä *representaatiota* eli kielellisiä kuvaamistapoja, identiteettejä ja suhteita, sillä diskurssien representatiivisen määrittelyn avulla nousee esille se, millaiset arvot ja asenteet yhteisössä vallitsevat. Representaation kielelliset ominaisuudet tulevat esiin diskurssien kautta esimerkiksi sanastossa, metaforissa ja kieliopissa. (Fairclough 1997: 137). Käsitteen representaatio kautta on myös mahdollista tarkastella, millä tavoilla todellisuutta kuvaillaan, millaisesta näkökulmasta ja millaisilla keinoilla kuvaus tehdään. (Pietikäinen & Mäntynen 2009: 56–57).

Toisen tutkimuskysymyksen avulla selvitän keskustelevan yleisön eli *julkison* koon verkkouutismedian keskimääräiseen päivittäiseen lukijamäärään verrattuna. Termillä *julkiso* erotetaan julkisesti keskusteleva ihmisryhmä perinteisestä viestinnän seuraajasta eli *yleisöstä* (Pietilä 2010: 201–202). Verkkouutisia lukee nykyään yhä suurempi joukko (HS 2017a), mutta arkihavainnon mukaan uutiskommentoijien määrä on edelleen pieni.

Kolmannen tutkimuskysymyksen avulla julkison diskurssijakauman, jolloin saan selville keskustelua johtavan kommentoijaryhmän eli ”kuka sanoo” ja ”mitä sanoo”. Lisäksi saan selville julkison kommentteja tukevien mielipiteiden määrän eli ”ketkä sanovat”. Tutkimuksen tarkoitus ei kuitenkaan ole olla kattava näkemys uutismedian

lukijoiden arvoista ja asenteista, vaan tutkielman laajuuteen sopiva kurkistusikkuna diskursseihin, joilla lukijat käsittelevät yhteiskunnallista aihetta.

1.2 Tutkimuksen aineisto

Tutkimusaineistona käytän Helsingin Sanomien lukijoiden kommentteja, jotka koskevat Helsingin Asema-aukion pahoinpitelyn uutisointia. Kuolemaan johtanut pahoinpitely tapahtui syyskuussa 2016 Suomen vastarintaliikkeen pitämässä mielenosoituksessa. Pahoinpitelyä koskevan Facebook-päivityksen teki uhrin sukulainen perjantaina 17.9. 2016 kello 9:45, ja se nousi uutiseksi Helsingin Sanomien Kaupunki- osioon kello 16:51. (HS 2016a.)

Pahoinpitely nousi laajasti poliittiseksi uutiseksi, vaikka tapauksen poliisitutkimus oli kesken. Heti tapahtuman tullessa julki Asema-aukiolle sytytettiin yksityishenkilön aloitteesta kynttilöitä, ja kaksi päivää uutisoinnin jälkeen Helsingin Sanomat julkaisi poikkeuksellisesti epäillyn nimen vedoten tapahtuman yhteiskunnalliseen merkitykseen. Uutiseen ottivat kantaa myös Suomen tasavallan presidentti sekä pää- ja ulkoministeri. Lisäksi joukko poliitikkoja teki lakialoitteen rasistisen toiminnan torjumiseksi, joka sittemmin vedettiin takaisin. (HS 2016a.)

Yksityishenkilön aloitteesta järjestettiin lauantaina 24.9.2016 rasisminvastainen *Peli poikki -rikotaan hiljaisuus* -kulkue. Kulkueeseen osallistui yksityishenkilöiden, esiintyjien ja ihmisoikeusjärjestöjen lisäksi poikkeuksellisesti myös pääministeri ja muita poliitikkoja. Pahoinpitelyyn syyllistynyt henkilö otti itse yhteyttä poliisiin, ja tutkimusten jälkeen Suomen vastarintaliikkeen kannattaja sai tuomion törkeästä pahoinpitelystä. Syyttäjä valitti tuomiosta hovioikeuteen. Nykyisin Suomen vastarintaliikkeenä tunnettu uusnatsijärjestö kutsuu itseään Pohjoismaiseksi vastarintaliikkeeksi. (HS 2016a.)

Helsingin Sanomat on koko Pohjoismaiden suurin tilattava sanomalehti ja se on levikiltään valtakunnallinen. Helsingin Sanomat kuuluu osana Sanoma Media Finland toimintaan, jonka liiketoimintaan kuuluu valtakunnallisia sanomalehtiä,

kustannustoimintaa sekä kaupallisia televisiokanavia ja verkkopalveluja. (HS 2016b.) Helsingin Sanomat on poliittisesti sitoutumaton päivälehti, jonka toiminnan pyrkimyksenä on edistää ja vahvistaa kansanvaltaisuutta, yhteiskunnallista oikeudenmukaisuutta ja mielipiteen vapautta. Moniarvoisen yhteiskunnan kansanvaltaisuutta vahvistaessa Helsingin Sanomat kiinnittää huomiota juuri mielipiteen vapauden toteutumiseen. (HS 2016c.) Tätä taustaa vasten julkaistu lukijoiden kommenttiaineisto on sisällöltään mahdollisimman kattava.

Määrällisesti katsottuna yhteiskunnalliseen keskusteluun osallistuva yleisö on mahdollisimman suuri ja heterogeeninen, koska Helsingin Sanomien digitaalisen lehden lukijamäärä oli vuonna 2017 yli 200 000 henkilöä päivässä, ja luku on yksittäisistä suomalaisista sanomalehdistä suurin. (HS 2017a). Lehden lukijaprofiili on korkeakoulutettu, yli 40-vuotias ja hyvätuloinen kaupunkilainen (HS 2017b).

Vaikka aineisto on ihmisyyden kannalta traaginen, Helsingin Asema-aukion pahoinpitelyn uutisoinnin kommentointi nostaa esiin ajankuvan yhteiskunnallisia arvoja, asenteita ja näkemyksiä. Tutkimus on ajankuvan ymmärtämisen takia tärkeä. Maanpuolustustiedotuksen suunnittelukunnan (2015: 4) teettämän kyselytutkimuksen mukaan kaksi kolmasosaa suomalaisista uskoo elävänsä viiden vuoden kuluttua turvattomammassa maailmassa kuin nyt. Suurimmat huolenaiheet olivat työttömyys, terrorismi, Euroopan taloustilanne ja turvapaikanhakijoiden tulo Suomeen.

Utiskokonaisuus koostuu yhteensä 33 eri verkkouutisesta ajanjaksolla 17.9.2016–6.4.2017. Julkaistuja yleisökommentteja kahdeksan kuukautta kestäneeseen uutiskokonaisuuteen tuli yhteensä 1824 kappaletta (laskettu 27.4.2017). Rajattuna tutkimusaineistona käytän tapahtuman ensimmäisen päivän uutisen yleisökommentteja, joita on yhteensä 257 kappaletta. Helsingin Sanomien jokaista julkaistua kommenttia voi tukea painamalla ”hyvin argumentoitu” -painiketta, ja näitä tukikommentteja oli yhteensä 17 506 kappaletta (laskettu 27.4.2017) (ks. taulukko 1).

Taulukko 1. Rajattu tutkimusaineisto

Uutisen julkaisupäivämäärä	Uutisen otsikko	Lukijoiden kommenttien määrä	Tukikommenttien määrä yhteensä	Uutisen kommentointi-ajanjakso
17.9.2016	Helsingin Asema-aukion pahoinpidelty mies kuoli sairaalassa – uhrin isän mukaan hyökkäys tapahtui mielenosoituksessa	257	17 506	17.9.–19.10.

Rajattu aineisto sopii tutkimusaineistoksi, koska uutinen konkretisoi senhetkisen yhteiskunnallisen tilanteen, ihmisten näkemuserot ja erilaiset pelot. Lisäksi uutisessa kerrotaan tapahtuneesta laaja-alaisesti uhrin isän, poliisin, vastarintaliikkeen internet-sivuilta saadun aineiston ja silminnäkijän näkökulmista. Uhrin isän mukaan pahoinpitely tapahtui äärioikeistolaisessa mielenosoituksessa, koska uhri oli kertonut mielipiteensä vastarintaliikkeen jäsenistä. Uutisessa kiistetään uhrin kytkökset antirasistisiin järjestöihin. Haastateltu poliisi taas toi esiin sen, että tutkinta oli kesken ja vahvisti vain Asema-aukiolla tapahtuneen pahoinpitelyn yhdistämättä siihen mielenosoitusta. Uutisessa tuodaan esiin myös Suomen vastarintaliikkeen internet-sivuilla julkaistu video, joka mahdollisesti tallennettiin pahoinpitelyn aikaan. Toimittaja kertoo, että videon loppuvaiheilla näkyy Asema-aukiolla maassa makaava mies. Tapahtuman silminnäkijä taas kertoo, että mielenosoittajien lähellä oli maannut iskun päähänsä saanut nuori mies. (Ks. liite 2.)

Uutinen osoittaa myös sosiaalisen median vaikutuksen uutisaiheiden määrittelyssä, sillä uutinen pohjautuu yksityishenkilön julkaisemaan päivitykseen sosiaalisessa mediassa. Tällöin aineistoa on konkreettinen esimerkki siitä, miten lukija tai kuluttaja osaltaan rakentaa viestin sisältöä. Helsingin Sanomien julkaisema uutinen ja siihen liittyvä yleisön nimimerkillä tapahtuva kommentointi on rajatusti saatavilla lehden omilla internet-sivulla.

1.3 Tutkimuksen menetelmä

Tutkimusmenetelmänä käytän diskurssianalyysiä, joka on teoreettisen lähtökohtansa takia kvalitatiivista eli laadullista tutkimusta (Pietikäinen & Mäntynen 2009: 139). Yleisesti diskurssianalyysissä tarkastellaan eri ilmiötä kielen kautta rakentuneina, sillä puhe tai teksti nähdään sosiaalisena ja yhteiskunnallisena toimintana (Siltaoja & Vehkaperä 2011: 210). Diskurssianalyysi on kuitenkin metodologisesti väljä viitekehys, jossa käsite *diskurssi* voidaan määritellä eri tavoin. (Wodak & Meyer 2015: 5; Siltaoja & Vehkaperä 2011: 208; Remes 2006: 289). (Ks. luku 3.2.) Eri diskurssianalyysejä yhdistävä tekijä on kielenkäytön piirteiden analysointi (Siltaoja & Vehkaperä 2011: 208), ja eri analyysitapojen yhteisenä tavoitteena on löytää arvoja, asenteita ja piilossa olevia tapoja suhtautua kulttuuriseen olemiseen (Remes 2006: 322).

Diskurssianalyysin erilaisia tapoja jaotellaan muun muassa tieteenfilosofisesta perustasta, eri perinteistä ja analyysin tasoista käsin (Pynnönen 2013: 23). Remeksen (2006: 290) mukaan diskurssianalyysin haaste on tutkimuksen metodologian määrittely, sillä sen voi vahingossa rakentaa myös niin, että se tuottaa eri filosofioihin kiinnittyvää tietoa. Tieteenfilosofinen jako tehdään tutkijan tutkimuskysymysten perusteella empiristiseen, rationalistiseen ja pragmaattiseen tutkimusmenetelmään. Lyhyesti nämä lähestymistavat voi kuvata vastaamaan kysymyksiin: mitä diskurssi on, millainen se on ja miksi se on. (Remes 2006: 314, 318–320.) Käsittelen tätä tutkimusta rationalistisesta ja pragmaattisesta lähestymistavasta käsin.

Diskurssianalyysi jaetaan myös diskurssien määrittelyn mukaan englantilaiseen, ranskalaiseen ja saksalaiseen perinteeseen. Englantilainen perinne painottaa keskustelussa muodostuvia diskursseja, ranskalainen kulttuurissa syntyviä diskursseja ja saksalainen toimijoiden kanssa luotuja diskursseja. (Pynnönen 2013: 24–25.) Teen tämän tutkimuksen diskurssianalyysin englantilaisesta perinteestä käsin tutkimalla keskustelussa muodostuvia diskursseja ja analysoin keskustelua Faircloughin menetelmien mukaan.

Eri tasoista katsottuna analyysi jaetaan lähtöoletusten, tavoitteiden ja tutkimusotteen mukaan tekstuaaliseen eli lingvistiseen, tulkitsevaan ja kriittiseen lähestymistapaan.

Lähestymistavat ovat ikään kuin syvenevässä järjestyksessä olevia tekstin analyysitasoja, ja ne kulkevat tekstin merkityksen ja muodon, sosiaalisen todellisuuden prosessien tulkinnan tasosta aina syvälle sosiaalista valtaa kritisoivaan tasoon asti. (Pynnönen 2013: 25–28.) Tässä tutkimuksessa käsittelen diskursseja ensin tekstuaalisesta ja sen jälkeen kriittisestä tasosta käsin. Tekstitason analyysiä pidetäänkin keinona avata tekstiä muille tasoille (Pynnönen 2012: 27).

Kriittisessä diskurssianalyysissä tutkijan kiinnostus kohdistuu valtaan ja ideologioihin, kun taas esimerkiksi tulkitseva diskurssianalyysi kohdistuu prosesseihin, joissa tuotetaan sosiaalista todellisuutta. (Siltaoja & Vehkaperä 2011: 213.) Yleisesti ideologia määritellään vakiintuneeksi näkemykseksi tai arvoksi, mutta kriittinen diskurssianalyysi tutkii ideologioita piilossa olevina uskomuksina, jotka naamioituvat kielellisesti muun muassa *metaforiksi* eli vertaukseen perustuviksi kielikuviksi (Kielitoimiston sanakirja s.v. kielikuva). Esimerkiksi jotkut ajattelutavat esiintyvät jokapäiväisessä keskustelussa useasti ja vallitsevasta ideologiasta tulee ikään kuin oletamus. Tätä tilaa kutsutaan *hegemoniaksi*. Van Dijk (1998) ymmärtää ideologiat ihmisten tapoina nähdä maailma. Näistä tavoista taas muodostuu *sosiaalinen kognitio* eli erilaisia monimutkaisia mielikuvia ja asenteita sosiaalisesta maailmasta. (Wodak & Meyer 2015: 8–9.) Esimerkkinä sosiaalisesta kognitiosta van Dijk (1993: 258) käyttää ”*miesten ajatustapaa naisista*”. Asenteet muodostuvat yleisesti sosiaalisesti jaettavina mielipiteinä, jotka heijastavat ryhmän näkemyksiä ja arvoja (emt. 258).

Tässä tutkimuksessa analysoin aineiston kommentin vahvimman diskurssin tai kahden vahvimman diskurssin mukaan. Sen jälkeen teen diskursseista taulukon, johon nimeän esiintulleiden diskurssien pääluokat. Pääluokkien avulla hahmotan kommenttien taustalla olevat laajemmat diskurssit ja sitä kautta arvot. Tämän jälkeen analysoin aktiivisen yleisön kommentteja hyödyntämällä Faircloughin (1997) tekstilähtöistä kriittistä diskurssianalyysiä, jonka avulla tarkastelen kommentteista representaatioita, suhteita ja identiteettejä. Faircloughin (1997: 80) mukaan tekstin sisällön lisäksi yhtä tärkeää on huomioida tekstistä puuttuvat asiat. (Ks. luku 3.1.)

Tekstianalyysissä keskityn erityisesti representaation tutkimiseen. Kieli representoi maailmaa, jolloin ilmiöitä nimetessä, luokitellessa, nostaessa ja alentaessa kieli kuvaa

maailmaa. Kuvaaminen on tärkeä kielellinen toiminta, jolloin kielen käyttäjä kuvailee valitsemiensa esimerkiksi substantiivien, adjektiivien, adverbien, lauseiden ja metaforien avulla maailman ilmiötä. Representaatioiden avulla painotetaan ilmiöstä eri asioita. Painotusten avulla voidaan pyrkiä jäsentämään ilmiötä ja toimimaan siinä tietyllä tavalla. (Pietikäinen & Mäntynen 2009: 72.) Yleisesti Faircloughin (1997: 30) representatiivisen näkökulman avulla kielianalyysi on mahdollista liittää yhteiskunnalliseen analyysiin eli kysymyksiin tiedosta, uskomuksista ja ideologioista.

Kriittisen diskurssianalyysin lisäksi lasken kunkin diskurssin tukikommenttien määrän. Jos kommentissa on kaksi päädiskurssia, jaan tukikommenttien määrän puoliksi. Tukikommentteja laskemalla rakennan voimakkaimmin vallalla olevan diskurssin sekä sivustolla aktiivisesti toimineiden lukijoiden määrän. Huomioitavaa tukikommenttien laskemisessa on kuitenkin se, että kommentit julkaistaan uutissivustolla aikajärjestyksessä. Tällöin ensimmäisenä julkaistut kommentit saattavat saada enemmän tukikommentteja kuin myöhemmin julkaistut kommentit. Kannatusmäärä antaa kuitenkin viitteitä julkison yleisestä mielipiteestä.

2 YLEISÖN MUUTTUNUT ROOLI JOUKKOViestinnässä

Luvun tavoitteena on avata lyhyesti joukkoviestinnässä tapahtuneita muutoksia, jotka ovat vaikuttaneet yleisö- ja vastaanottotutkimukseen. Luvussa käsitellään myös termien *yleisö* ja *julkiso* käyttöä, koska ne selventävät vastaanottajan toiminnallista roolia joukkoviestinnässä. Lopuksi käsitellään *julkison* eli keskustelevan yleisön kehitystä sekä tapoja osallistua joukkoviestintään. Lisäksi käyn läpi julkison verkko-osallistumiseen liittyvän valvonnan taustoja.

2.1 Joukkoviestinnän muutos

Joukkoviestintä määritellään tavanomaisesti teknisin apuvälinein tehtävänä sanomien välittämisenä suurelle, ennalta rajaamattomalle yleisölle, kun taas journalismi on ajankohtaista ja faktapohjaista joukkoviestintää, joka pakkaa ja lähettää tapahtuneet tosiasiat yleisölle (Kunelius 2009: 17, 21). Kulttuurisesta näkökulmasta mediasta puhutaan merkityksiä välittävänä rakenteena, johon kuuluvat esitys, tulkinta ja käytön tavat. Tällöin media välittää ja kytkee ihmisiä vuorovaikutussuhteeseen kuluttajina, käyttäjinä tai median tekijöinä. (Kotilainen 2009: 7.)

Median murroksen myötä mediavälitteinen viestintä on muuttunut hallitsevan joukkoviestinnän *yhdeltä-monelle* -tavasta vertaisviestinnän muotoon, *yhdeltä-yhdelle*- tai *monelta-monelle* -muotoon. (Nieminen & Pantti 2012: 136.) Muutoksen mahdollisti internet, jonka kautta tavallinen ihminen pystyi viestimään. Internetin ideaali oli niin sanottu *read/write-web* eli vertaisverkko, jossa kaikki voivat tuottaa ja kuluttaa sisältöä. (Aula, Matikainen & Villi 2008: 12–13.) Vaikka internet toimii keskinäis- ja joukkoviestinnän välineenä, se ei sinällään ole yksi medioista. Aula, Matikainen ja Villi (2008: 12) kutsuvat internetiä *medioiden mediaksi*, joka sisältää muiden viestivälineiden sisältöjä digitaalisessa muodossa. Tällöin joukkoviestintä on vain yksi internetin käyttösovelluksista. Viestintäjärjestelmien ja mediamuotojen yhdentymisestä käytetäänkin termiä *mediakonvergenssi*, joka yhdeltä merkitykseltään tarkoittaa eri mediamuotojen, kuten sanomalehden tai radion, levittämistä samassa kanavassa (Villi 2008: 101).

Webin ensimmäisen aallon oletettiin 1990-luvulla muuttavan joukkoviestinnän asetelmia niin, että se vaikuttaisi myös lehdistön kenttään. Muutos alkoi kuitenkin konkretisoitua vasta 2000-luvun alussa, jolloin *weblog*-ilmiön myötä maailmanlaajuinen verkkojulkaiseminen tuli mahdolliseksi uusille joukoille. Ilmiö ei uhannut uutistiedonvälitystä, mutta itsenäisen julkaisijan pääsyn julkisuuteen nähtiin mahdollistavan moniäänisyyttä ja sitä kautta parantavan osallistuvan demokratian mahdollisuuksia. (Heinonen 2008: 14–15.)

Suurin muutos on ollut se, että hajautetussa viestintämuodossa roolit ovat muuttuneet, jolloin tuottajista tuli kuluttajia ja lähettäjistä vastaanottajia. (Poster 1995: 33; Heinonen 2008: 15.) Muutoksen myötä alettiinkin puhua *entisestä yleisöstä* (engl. *former known as audience*), josta tulee *tuottajakäyttäjä* (engl. *producer*) lähettäjän ja vastaanottajan rajojen hämärtyessä (Domingo & Heinonen 2008: 11). Sassi (2009: 24–25) kutsuu aikaisempien yleisöjen suhdetta mediaan termeillä lukija, kuulija ja katselija, ja internetin aiheuttamien muutosten myötä termeillä käyttäjä ja kuluttaja. Verkkoviestinnän avulla myös ihmiset pystyivät organisoitumaan tavoilla, jotka eivät olleet aikaisemmin mahdollisia. Aulan, Matikaisen & Villin (2008: 13–14) mukaan internetiä onkin kuvattu, että se on kulttuurien yhdistäjä ja kansalaisten välisen viestinnän vapauttaja.

Teknologiamuutosten myötä verkkoviestintä on arkipäiväistynyt ja vuonna 2016 internetiä käytti 88 prosenttia 16–89-vuotiaista suomalaisista (Tilastokeskus 2016). Internetin käyttäjien osuus kasvoi vuonna 2015 vuoteen 2016 mennessä vain vanhimmissa ikäryhmissä (75-89-vuotiaat) noin prosentin verran vuodessa. (Tilastokeskus 2015/2016). Internetissä joukkoviestintää ja uutistiedonvälitystä seurataan edelleen tiiviisti, sillä suosituimpia verkkomediaa ovat verkkolehdet ja televisiokanavien uutissivut, joita seuraa 74 prosenttia internetin käyttäjistä (Tilastokeskus 2016).

Vaikka uutisia seurataan, Niemisen ja Pantin (2012: 178-179) mukaan kansalaisilta vaaditaan enemmän aktiivisuutta sekä kykyä hallita ja soveltaa tietoa, sillä media ei enää kykene tuottamaan selkeää tulkintakehikkoa muuttuvassa toimintaympäristössä. Tätä voi hankaloittaa internetin luoma nopea tiedonvälitys, sillä Jarviksen (2009)

mukaan verkossa julkaistu artikkeli ei ole enää entiseen tapaan valmis kokonaisuus, vaan sitä kommentoidaan, muokataan ja jatketaan verkon kautta eteenpäin. Hän kutsuukin tätä *uudeksi uutisprosessiksi* (engl. *the new news process*), jossa erityisesti julkaisun jälkeinen prosessi on muuttunut. Käytännössä verkkoartikkeliä voi siis korjata julkaisun jälkeen ja lukijoiden kommentit voivat lisätä jatko uutisointia. Uutismedia käyttää juttuideoinnissaan apuna sosiaalista mediaa ja ylipäättään verkosta paikkoja, joissa yleisö jo on. Uutismedia myös valikoi sen, mitä se poimii uutisoitavaksi (Karhula 2015).

2.2 Yleisö- ja vastaanottotutkimus

Verkkoviestinnän mahdollisuudet ovat tuoneet haasteita journalismille, mutta samaan aikaan ne ovat luoneet myös uusia näkökulmia journalismiin ja sen yleisösuhteeseen. (Heinonen 2008: 14–15). Yhtenä haasteena on nähty mediarytysten vallan siirtyminen internetin hakukoneille sekä niiden käyttäjille, sillä yleisöllä on yhä suuremmat mahdollisuudet suodattaa sisältöjä sekä määritellä itse sisällön vastaanottoaika ja -paikka. Toisaalta internetin toimintalogiikka lisää kansalaisten vaikuttamismahdollisuuksia, koska se antaa valtavirrasta poikkeaville toimijoille mahdollisuuden vaikuttaa politiikkaan. (Karppinen 2010: 80.)

Demokraattinen hallintotapa onkin Sassin (2009: 21) mukaan muuttumassa juuri kommunikaatioteknologian ja kulttuurillisen muutoksen myötä, koska ne nostavat esiin osallistuvan demokratian osia edustuksellisen demokratian rinnalle. Myös internet ja sosiaalinen media ovat pienentäneet mediatuotannon ja yleisön välistä suhdetta, jolloin yleisön omaehtoinen sisällöntuotanto esimerkiksi verkkolehteen tai sosiaaliseen mediaan laventaa yleisönä toimimisen mahdollisuuksia. Vaikka toimintakenttä on internetin käytön myötä muuttunut, suuri osa yleisönä toimimisesta painottuu edelleen vastaanottoon. (Heikkilä, Ahva, Siljamäki & Valtonen 2012: 133.)

Perinteisesti mediatutkimus hahmottaa yleisön ja median välistä suhdetta eri näkökulmista. Tutkimusperinne on kulkenut sanomien siirtoa painottavasta vaikutus- ja

käyttötarkoitustutkimuksesta kohti kulttuurillista yleisötutkimusta. Kulttuurillinen yleisötutkimus painottaa vastaanottotutkimusta sekä *mediaetnografiaa*, joka tutkii arkipäiväisten mediaesitysten merkityksellistämistä. (Nieminen & Pantti 2012: 150, 161.)

Vastaanottotutkimuksen (engl. *reception studies*) keskeiset kysymykset kohdistuvat representaatioiden ja ideologian suhteeseen sekä vastaanottajien mediatekstien merkityksellistämiseen. Vastaanottotutkimus korostaa *fragmentoituneiden* yleisöjen merkityksen tuottamisen aktiivista roolia. (Nieminen & Pantti 2012: 156–157.) *Fragmentoituminen* tarkoittaa tässä yhteydessä prosessia, jossa kuluttaja tekee mediavalinnat henkilökohtaisen elämäntyyliinsä mukaisesti. Prosessin muodostumiseen on vaikuttanut viestintäteknologioiden ja mediaesitysten ylitarjonta ja siitä johtuva yleisön pirstaloituminen. Toinen pirstaloitumisen muoto on *segmentoituminen*, jota ohjaa medioiden tarve tuottaa uusia kuluttajamarkkinoita ja mainosyleisöä. (Emt. 146–147.)

Nykyisin mediatutkimuksessa on vallalla ajatus median käyttäjistä ja median vuorovaikutteisuudesta. Tällöin käyttäjä kontrolloi median sisällöllistä, ajallista ja paikallista käyttöä. Vuorovaikutteisuus tarkoittaa käyttäjien mahdollisuutta luoda tai muokata mediasisältöjä, käyttäjien välistä kommunikaatiota ja mahdollisuutta antaa mediaorganisaatiolle palautetta. (Nieminen & Pantti 2012: 145–146.) Heikkilän ym. (2012: 56) mukaan yleisön identiteettien ja pirstaloitumista korostavaa käsitystä olisi kuitenkin korvaamassa arviointi mediakäyttäjien lukumäärästä ja käytön volyyymista. Joukkoviestinnässä tapahtunut *yksiltä monille* -rakenteen muutos nostaisi uudelleen esiin ajatuksen yleisöstä nimettömänä massana. Nieminen ja Pantti (2012: 142) kuitenkin kritisoivat mittaamista sillä, että katsojamäärät eivät tuo esille katsomiskontekstia tai katsojien tuottamia merkityksiä.

Yleisesti medioiden yleisötutkimus on keskittynyt mediaesityksien, mediatuotannon ja tietyn tyyppisiin sisältöjen vaikutukseen kysyen: ”*Mitä media tekee yleisölle?*” (Nieminen & Pantti 2012: 136.) Lisäksi joukkoviestinnän toimintatapa on ollut rakenteellisen etäisyyden ylläpito tuottamisen ja vastaanoton välillä, jolloin

uutisaiheiden määrittely on käyty läpi ilman yleisön mukanaoloa. (Heikkilä ym. 2012: 55.) Yleisötutkimuksen vallitseva näkemys on kuitenkin sisältöä aktiivisesti tuottava yleisö, vaikka se on joukkoviestinnän tutkimuksessa uudehko käsitys. Käyttäjäsältöjen yleistyessä tutkimusta on tehty kysyen: ”Mitä yleisöt ja mediateollisuudet tekevät yhdessä?”. Uudet digitaaliset teknologiat ovat niin ikään vahvistaneet vuorovaikutteisuuksi tarjoamalla yleisölle uusia tapoja esimerkiksi aktiiviseen osallistumiseen. (Nieminen & Pantti 2012: 137.)

Median *vaikuttavuuden* eli mediasisältöjen tulkinna ja merkityksellistämisen käsitetään muodostuvan verkostojen vuorovaikutteisissa prosessissa. Tällöin median välittämiä viestejä ei omaksuta sellaisenaan, vaan välillisesti erilaisten sosiaalisten suodattimien läpi. Esimerkiksi uutissisällöt merkityksellistyvät ja muodostuvat mielipiteiksi vasta keskustelussa lähiympäristön kanssa. Suuri osa mediasisällöistä ei merkityksellisty ollenkaan, jolloin sisältöjen keskeinen merkitys on yhteisöllisyyden luominen jaetun kokemuksen muodossa. (Nieminen & Pantti 2012: 175.)

Käyn uutissisältöjen merkityksellistymistä läpi seuraavassa alaluvussa, joka käsittelee joukkoviestinnän vastaanottajan toiminnallisia rooleja. Vastaanottajan rooliin on vaikuttanut teknologian kehitys, ja keskustelun siirtyessä digitaalisiin sovelluksiin myös keskustelukulttuuri on muuttunut. Vastaanottajan roolin muutosta voidaan kuitenkin ajatella myös siitä näkökulmasta, että yleisön ajattelua ohjaa sisällön luoma valtasuhde, ja osallistumalla julkiseen keskusteluun osallistuja tulee näkyväksi kulttuuriteollisuuden luomassa valtasuhteessa (Carah & Louw 2015: 8).

2.3 Yleisö- ja julkiso- termien käyttö

Termi *yleisö* pohjautuu latinan kielen sanaan *audiere*, joka tarkoittaa kuulemistä. Tästä pohjautuu termi *audientia*, joka tarkoittaa kuulijakuntaa (Ridell 2006: 242). Arkikäytössä sanalla *yleisö* viitataan kollektiivisesti mediaesitysten vastaanottajiin (Nieminen & Pantti 2012: 137). Heinosen (2008: 21) mukaan journalismin syntymistä, olemassaoloa ja käytäntöjä perustellaan yleisölähtöisyydellä ja tämän takia

journalistinen perushyve on yleisön arvostaminen. Myös Heikkilän, Ahvan, Siljamäen ja Valtosen (2012: 40) mukaan mediaesitysten vastaanottajat ovat journalismille tärkeitä, mutta vastaanottajien tunnistaminen ja heidän tarpeidensa ymmärtäminen on tuottanut mediataloille ongelmia. Webster, Phalen ja Lichty (2006: 1) näkevät saman ongelman, sillä yleisöä voi olla vaikea määritellä sen näkymättömyyden takia.

Yleisön on nähty muodostuvan yhteiskunnan olemassa olevien sosiaaliryhmien lisäksi ihmisiä kiinnostavien uusien medioiden, mediaesitysten tai näiden sekoitusten ympärille (Nieminen & Pantti 2012: 139–140). Käsitys yleisöstä yksinkertaistettiin 1990-luvun lopussa oletuslukijoiksi, joille aineisto ja markkinointi suunnattiin. Mediatalot ajattelivat yleisösegmenteillä olevan myös erilaiset suhteet yhteiskuntaan ja markkinoihin, mutta joukkoviestinnän suuren yleisön pirstaloitumisen myötä yleisösegmenttejä on kuitenkin luokiteltu vastaamaan vallitsevia markkinaolosuhteita. Mediatalojen tekemä tutkimus on keskittynyt käytännön soveltavaan tutkimukseen ja näin se on ollut irrallaan akateemisesta yleisötutkimuksesta. (Heikkilä ym. 2012: 41–43, 55–56.)

Termi *yleisö* on myös akateemisesti käytettynä moniulotteinen sateenvarjotermi ja sitä käytetään paljon eri yhteyksissä (Ridell 2006: 233). Mediatutkimuksessa termin käytön ongelmallisuuteen liittyvät yleisön käsitteen monentasoiset määrittelytavat, tutkimuksen päämäärät sekä se, että termillä viitataan muuttuvaan todellisuuteen. (Nieminen & Pantti 2012: 137–138). Ridell (2006: 250) painottaakin, että termin merkityssisältö tulisi määritellä tarkasti.

Tutkimukselle median *yleisöys* eli yleisönä olemisen antaa viitteitä yhteiskunnan toimivuudesta ja elämisen tavoista, sillä mediayleisö punoutuu kiinteästi yhteiskuntaan ja ylläpitää sitä. Lisäksi länsimaissa yleisönä olemiseen käytetään paljon aikaa ja median läsnäololle altistutaan sen kaikkiallistumisen takia. Viestintätekniikan ja internetin kehittymisen myötä median tuotannon, jakelun ja vastaanoton joukkoviestinnällinen asema on muuttunut, ja näin yleisöys on myös toimintana moninaistunut. (Ridell 2006: 233–236.) Varhaiset yleisöt olivat sidottuja aikaan ja paikkaan, kun taas nykyiset yleisöt ovat suurempia, hajaantuneimpia ja yksityisempiä.

Yleisön käsitys muotoutuukin aina aikakauden kulttuurin, teknologian ja ideologioiden mukaan. (Nieminen & Pantti 2012: 138.)

Mediatutkimuksessa yleisöt nähdään *diskursiivisina konstruktioina*. Todellisiakin yleisöjä on olemassa, mutta ne ovat vaikeasti määriteltävissä. (Nieminen & Pantti 2012: 140.) Ridellin (2006: 244) mukaan diskursiivisen yleisökäsityksen avulla huomio kohdistetaan yleisönä toimivan ryhmän sijasta ihmisten ja mediaesitysten väliseen suhteeseen. Näitä suhteita voidaan tarkastella toisiinsa linkittyvillä rakenteellisilla, toiminnallisilla ja kommunikatiivisilla tasoilla. Eri tasojen tarkoituksena on nähdä mediasuhde *representaatioiden* eli kuvaamisen lisäksi myös tuotannollisista ja teknologisista näkökulmista. (Emt. 244.)

Rakenteellinen ulottuvuus viittaa siihen, että suhteet mediaan ovat aina rakenteellisesti järjestyneitä, ja esimerkiksi mediasuhteiden rakenteellisen kehyksen asettavat teollisuuden taloudelliset ja muut intressit. *Toiminnallinen ulottuvuus* kuvaa sitä, miten yleisö koostuu tietynlaista toimijuutta toteuttavista subjekteista suhteessa mediaan. (Ridell 2006: 244–245.)

Kommunikatiivinen ulottuvuus kuvaa näkökulmia, jotka liittyvät viestinnän ja vuorovaikutuksen motiiveihin, luonteisiin ja tavoitteisiin. Kommunikatiivinen taso voidaan vielä jakaa yksilötasoiseen, yhteisölliseen ja julkisesti suuntautuneeseen viestintään. Verkkoviestinnässä nämä tasot saattavat punoutua yhteen eri tavoilla, ja juuri erilaiset yhdistelmät tuovat esiin yleisönä olemisen eron eri mediasuhteissa. Esimerkiksi verkossa ylläpidettävä fanitoiminta eroaa politiikan keskusteluista, sillä poliittiseen keskusteluun osallistumisen keskeinen motiivi näyttäisi olevan oletus siitä, että keskustelija seuraa sivusta merkittävä määrä muita ihmisiä. (Ridell 2006: 245–246.)

Yleisöä on myös terminologisesti vaikea määritellä, sillä suomen kielessä ei tavanomaisesti erotella yleisöä massamerkityksessä (engl. *audience*) ja julkisesti toimivassa yhteydessä (engl. *public*) (Ridell 2006: 247). Dahlgren (1995: 19) on esittänyt jaon viestimiä *omassa yksityisyydessään kuluttaviin yksilöihin* ja

keskustelevista kansalaisista koostuvaan käyttäjäkuntaan. Jako pohjautuu Deweyn ja Habermasin yhteiskunnallisiin ajatuksiin (Dahlgren 1995: 19).

Pietilä (2010: 201–202) on ehdottanut tälle ryhmälle suomalaista nimitystä *julkiso*, joka erottaisi julkisesti keskustelevan ihmisryhmän perinteisestä mediakuluttajasta. Ridell (2006: 247) määrittelee yleisön ja julkison (suhteen näkökulmasta) niin, että yleisön edessä tapahtuu julkinen esitys ja julkiso taas osallistuu ryhmänä julkisen esityksen tekemiseen. Ihmisen suhde julkisuuteen eroaa siinä, että yleisönä hän seuraa ammattimaisen median tuottamaa julkisuutta, kun taas julkisena pyrkii osallistumaan ja tuottamaan mediajulkisuutta (emt. 247).

Ridell (2006) myös tarkastelee käsitteitä (toimijuuden näkökulmasta) niin, että *yleisö(ys)* on äärimmäiseltä toimijuudeltaan sellaisen vastaanottajan ominaisuus, jonka toiminta kohdistuu yksilökeskeisesti valmiiseen, mediateollisuuden määrittelemään mediatuotteeseen. *Julkiso(us)* taas liittyy kollektiivisesti ja omaehtoisesti sosiaalisen ryhmän tunnistamaan ongelmaan (emt. 248).

Julkiso ei kuitenkaan ole ennaltamääritelty ryhmä, vaan julkiso muodostuu julkisesti esitetystä väitteestä ja julkisesti esitettävistä reaktioista (Pietilä 2010: 389). Eli toisin sanoen julkiso rakentuu yhteisen ongelman ja sen mediakäsittelyn ympärille (Nieminen & Pantti 2010: 138). Ridell (2006: 248) puolestaan tarkastelee toimintarooleja akselilla, jonka eri päissä sijaitsevat yleisö ja julkiso. Näiden ääripäiden välille hän (2006: 249) sijoittaa ajattelullisia toimintarooleja: yleisö, kohde, käyttäjä, kokija, tulkitsija, ilmaisija, keskustelija, tekijä ja julkiso. *Julkiso(us)* on siis mediakäyttöä, joka sijoittuu kauemmas median kuluttamisen hetkestä (Heikkilä ym. 2012: 192).

Pietilä (2010: 392) muistuttaa käsitteen *julkiso* pohjautuvan teorioihin julkisesta ja julkisuudesta sekä teorioiden sisältämiin demokraattisiin ihanteisiin. Tällöin *deliberatiivisen* eli asiakeskeisen keskustelun pitäisi johtaa lopputulokseen, vaikka ongelman ratkaiseminen voisikin olla ryhmälle liian vaativaa. Näin ollen reaali maailmassa julkison tärkeämpi tehtävä olisi käsitellä asioita julkisesti, joka sitouttaisi ihmisiä julkiseen keskusteluun. Tämä auttaisi kaikkia ihmisiä ymmärtämään omia vaikuttamismahdollisuuksiaan. (Ahva 2010: 138.)

2.4 Yleisön osallistuminen joukkoviestintään

Osallistumisen kulttuurin kasvu on osa laajempaa ilmiötä, sillä valtamediaa haastavia toimintamalleja ja riippumattomia tiedotusvälineiden kokeiluja on tehty jo 1960-luvulta lähtien (Heinonen 2008: 16). Vaihtoehtoinen media-aktivismi ei ole kuitenkaan muuttanut vakiintuneita viestintäasetelmiä, vaan sen tekivät verkkoviestinnän muutokset. Webin toisesta aallosta käytettävä termi, *Web 2.0* viittaa massamedioiksi muodostuneisiin sosiaalisen median julkaisukanaviin, jotka perustuvat verkostoitumiseen, yhteistyöhön ja osallistumiseen (Heinonen 2008: 16). Termi tarkoittaa ensisijaisesti teknisen ympäristön muutosta sekä muutoksen synnyttämiä ansaintamalleja, mutta Web 2.0:aan yhdistettävät sovellukset sisältävät myös sosiaalisen puolen. Tällöin teknis-taloudelliseen muutokseen sisältyy myös verkon käyttäjiä korostava kulttuurillinen muutos eli *sosiaalinen web*. (Majava 2008: 87.)

Verkkoviestinnän kehityksellä ja erityisesti helppokäyttöisellä blogiteknologialla on ollut keskeinen rooli yleisösuhteen uusimmassa vaiheessa. Sosiaalisen median alustat eivät ole niinkään haastaneet uutisvälitystä, mutta niiden toiminnan peruslogiikka on kyseenalaistanut journalistisen median perinteiset toimintatavat. Lisäksi on ajateltu, että alustat saattavat tulevaisuudessa synnyttää uudenlaisia kansalaiskäytäntöjä, jolloin valtamedioiden on täytynyt tehdä päätös siirtymisestä digitaalisen kulttuurin läpäisevään osallistumisen kulttuuriin. *Osallistuvassa kulttuurissa* tekijöiden ja osallistujien roolit voivat muuttua tilanteen mukaan, ja siksi vuorovaikutteinen media onkin yksi tapa rakentaa kansalaisuutta. (Heinonen 2008: 16–17, 24.)

Vaikka vuorovaikutteisuus on tullut uutisointiin, on uutismedioiden kommentointimahdollisuus ja keskustelufoorumien toimintatavat hyvä erottaa toisistaan. Uutismedioiden tarkoituksena on tarjota uutisia ja uutiskeskusteluja, kun taas kaupalliset keskustelufoorumit mahdollistavat keskustelun eri aiheista tarjoten mahdollisen uutisiosion lisäksi muunlaisia toimintoja, kuten osto- ja myyntipalstan, chatin ja seuranhakupalstan. Tällöin keskustelufoorumien tarkoitus on tuoda sivustolle kävijöitä ja sitä kautta mainostajia. Ei-kaupalliset keskustelufoorumit taas kehittyvät yleisesti vapaaehtoisesti aihepiiristä kiinnostuneiden ihmisten ympärille. On myös

olemassa keskustelualustoja, jotka toimivat näiden yhdistelminä. (Pöyhäri, Haara & Raittila 2013: 167.) Pöyhäriin, Haaran ja Raittilan (2013: 167) mukaan keskusteluforumien perustamisen syitä ovat mahdollisuus keskustella tietyistä aiheista sekä yksinkertaisesti ajanvietto ja viihtyminen. Tällöin oletettavasti kaikilla uutismedian kommentoijilla ei ole lähtökohtana yhteiskunnallinen keskustelu, vaan myös ajankulu.

Osallistuvan kulttuurin myötä journalismin perinteisiä elitistisiä, jopa holhoavia yleisösuhdemalleja alettiin tarkastella kriittisemmin. Kriitikistä syntyi 1990-luvulla *kansalaisjournalismiksi* (engl. *civic journalism* tai *public journalism*) nimitetty ilmiö, jossa nimenomaan sanomalehdet pyrkivät ottamaan lukijat keskeisempään rooliin journalistisen sisällön rakentamisessa. Kansalaisjournalismia on kuitenkin kritisoitu perinteisen hierarkisen ja yksisuuntaisen journalistisen julkisuuden käytänteistä. (Heinonen 2008: 18.) Muutoksen on nähty alkaneen jo 1980-luvulta postmodernin ajattelun vahvistumisen myötä, jolloin kapitalismi, sosialismi ja yhteiskunnan toimintaa selittävät tieteenalat alkoivat menettää ideologista valtaansa. Ajattelun seurausta on kuitenkin vaikea osoittaa, mutta tuolloin näkyvänä ilmiönä hyvinvointivaltion rakenteet alkoivat säröillä. (Heikkilä 2001: 290.)

Heikkilä (2001: 290) kutsuu olosuhteiden muutosta sekä poliittisten päätösten ja ideologisen taustatyön seurauksia *yksilöllistämiseksi* ja *osallistamiseksi*, joissa nähdään valtion vetäytymistä taka-alalle. Heinosen (2008: 18–19) mukaan taas kansalaisjournalismista siirryttiin *osallistuvaan journalismiin* (engl. *participatory journalism*), jossa yhdistyvät perinteinen journalismi ja verkkoviestinnän vuorovaikutteinen vertaismalli. Tällöin medioiden omistajat ja työntekijät määrittivät kehyksen, jonka puitteessa yleisö sai toimia median kumppanina. Osallistuva journalismi sisältääkin ajatuksen toimituksen ja yleisön yhteistyöstä (Singer 2011: 2).

Postmodernin ajattelun lisäksi verkkoviestinnän kulttuuri on muokannut lehtien julkista kuvaa kauemmas kaikkietäjän roolista. Yleisösuhteen konkreettisten muutosten taustalla on myös liiketaloudellisia, teknologiakeskeisiä ja kehityksessä mukana pysymisen syitä. (Heinonen 2008: 24–25.) Verkkosanomalehdet joutuvat tasapainottelemaan yleisön ja talouden välissä, ja verkkolehtien lukemiseen on kehitetty verkkosisällön ilmaista käyttöä sääteleviä *maksumuureja*. Maksumuuri on tietoverkossa

oleviin sisältöihin pääsyn estävä toiminto, jonka voi ohittaa maksamalla palveluntarjoajalle määräsunnan. (Kielitoimiston sanakirja s.v. maksumuuri). Maksumuureja on tällä hetkellä kolmenlaisia: osin ilmaista sisältöä sisältävä *freemium-malli*, määritellyn määrän ilmaista sisältöä sisältävä *mittaroitu maksumuuri* ja kaiken sisällön maksullisena tarjoava *kova muuri*. (Vehkoo 2016.)

Esimerkiksi Helsingin Sanomien verkkolehti on käyttänyt vuodesta 2012 mittaroitua maksumuuria, jolloin yleisö on voinut lukea viisi artikkelia viikossa ilmaiseksi. Käytäntö on mahdollistanut Helsingin Sanomien sivuilla vierailamisen, satunnaisen lukemisen ja artikkelien jakamisen sosiaalisessa mediassa. Maksumuurin myötä Helsingin Sanomat lisäsivät taustoittavien ja uutistahtumia analysoivien artikkelien määrää. (HS 2012a.) Vehkoon (2010: 52) mukaan maksumuurillinen verkkojournalismi näyttäytyy kuitenkin yhteyksien katkaisemisena maailmaan, sillä muurin takaa ei välttämättä pysty osallistumaan keskusteluun.

Käytännössä Helsingin Sanomien verkkosanomalehden maksumuuri rajaa pois osan julkista keskustelua käyvistä henkilöistä, sillä kommentointia varten täytyy kirjautua lehden tilaajana erilliselle tilille. Uutisia kommentoiva julkiso koostuu siis ainoastaan Helsingin Sanomien tilaajista, ja lehteä tilaamaton voi lukea vain yleisökommentteja. Sama yleinen käytäntö on myös muilla maksullisilla verkkolehdistä. Tällöin yksittäisen maksullisen verkkolehden julkison käymä keskustelu on tietyn verkkolehden tilaajien näkemys, mutta yleisöä eli uutisten lukijoita voi olla enemmän. Julkison näkemykset voivat siksi vaikuttaa laajemmalle kuin vain tilaajien keskuuteen.

Yleisön muuttumista julkisoksi tukee tutkijoiden näkemys myös niin sanotusta *power law* -ilmiöstä, jonka mukaan aktiivisuus internetissä keskittyy vain muutamille henkilöille (Lietsala & Sirkkunen 2008: 137). Yhdysvaltalaisen Forrester Researchin vuonna 2006 tekemän kyselyn mukaan 13 prosenttia aikuisista internetin käyttäjistä tuotti internetiin materiaalia ja 19 prosenttia kommentoi sitä tai kirjoitti esimerkiksi tuotearvosteluja. Tutkimuksen mukaan 33 prosenttia Yhdysvaltojen aikuisista internetin käyttäjistä ainoastaan seuraa sivustoja ja loput käyttäjistä eivät osallistu millään tavalla internetin tarjoamiin palveluihin. (Li 2006: 5.) Myös Lietsalan ja Sirkkusen (2008: 138–139) mukaan yleisö ei muutu aktiiviseksi sisällöntuottajaksi, vaan sisällön tuottaa

viidesosa yleisöstä ja loput yleisöstä säilyy edelleen kuluttajina.

Yleisön rooli on edelleen samanlainen Suomessa, sillä 2010-luvun Suomessa keskusteluihin tiedetään osallistuvan vain pienen joukon verkon käyttäjistä. Tällöin nousee esille kysymys siitä, kenen mielipide verkossa esitetään. Esimerkiksi julkisessa keskustelussa äärikannat voidaan sivuuttaa, mutta ne voidaan myös tulkita yleisenä mielipiteenä. (Matikainen 2011: 94.) Liaon ja Fun (2013: 2359) tutkimuksessakin kävi ilmi, että ihmiset suosivat usein informaatiota, joka ei ole ristiriidassa heidän ennakkokäsitystensä kanssa. Huomionarvoista on myös se, että Matikaisen (2011: 95) mukaan runsas keskustelu ei suoraan paranna vuorovaikutusta, ja että se voi jopa lisätä vastakkainasettelua ideologisesti kiistanalaisista asioista.

Matikaisen (2006: 187–191) mukaan verkkokeskustelut ovat sisällöltään sekä monologisia ja aggressiivisia että dialogisia ja rakentavia. Keskustelujen erilaisuus siis kuvastaa verkon monimuotoista ympäristöä, vaikka arkihavainto perinteisen median keskusteluista voi olla, että verkossa vallitsee pyrkimys oman mielipiteen esittämiseen, vastakkainasettelujen tuottamiseen, vastapuolen vähättelyyn tai oman erinomaisuuden osoittamiseen (Matikainen 2011: 95–96). *Pluralistisen julkisuuden* eli monien julkisuuspiirien ja -tasojen ihanne on juuri näkökulmien kohtaamisessa, ja erilaisia näkemyksiä voidaan jopa pitää itseisarvona. Julkisuuden pirstaloitumisesta huolestuneet tutkijat ovat kuitenkin tuoneet esiin sen, että tiedon paljous keskittää käyttäjiä kuluttamaan omia ennakkokäsityksiä vastaavia sisältöjä. Myös osa mediatutkijoista on huolissaan mediamarkkinoiden jakaantumisesta pienempiin segmentteihin, jossa yksittäiset kuluttajat kohtaavat vähemmän keskenään ristiriitaisia näkemyksiä. (Karppinen 2010: 88–90.)

Habermas (2006: 422) on todennut demokraattisissa maissa internetin pirstovan julkisuutta toisistaan eriytyneiksi osajulkisuuksiksi, vaikka demokraattiseen julkisuuteen kuuluu tärkeänä osana erilaisten mielipiteiden kohtaaminen (Karppinen 2010: 89). Tällöin sananvapauden ja julkisuuden ihanteiden mukaan ihmisten tulisi yhtäältä kohdata erilaisia näkökulmia osana moniäänistä julkisuutta, ja toisaalta suurimmalla osalla yhteiskunnan jäsenistä tulisi olla jonkintasoinen yhteinen tietopohja, jonka avulla he voisivat osallistua julkiseen, päätöksentekoon perustuvaan

keskusteluun. (Sunstein 2007: 5–6.) Julkisuusihanteen ylläpitämiseen tarvitaan kuitenkin monipuolisen informaation saatavuutta sekä erilaisten arvojen ja poliittisten ohjelmien esiintuomista. (Karppinen 2010: 90–91.)

Sassin (2009: 38) mukaan myös demokratia tarvitsee informoidun kansalaisen. Aikaisemmin tämä järjestettiin keskitetyn tiedonvälityksen avulla, mutta viestinnän muutosten myötä kansalaiset voivat itse järjestäytyä omatoimisesti keräämässä tiedon äärelle. Vertaistoiminta tuottaa aineistoa mielipiteiden pohjaksi, jolloin se asettaa niin median kuin kansalaisten välittämän tiedon arvioinnin kohteeksi (emt. 38). Pöyhäri, Haara ja Raittila (2013: 166) ovat kuitenkin nähneet uutiskeskustelun uudenlaisen demokratian mahdollistajana. Hujanen (2009: 47) puhuu samasta asiasta journalistien *yhteiskunnallisen osallistamisen ideaalina*, jonka kaikkein laajin tavoite on vahvistaa demokratiaa ja kansalaisyhteiskuntaa sekä lisätä julkisuuden avoimuutta ja ihmisten vaikutusmahdollisuuksia. Myös Aula, Matikainen ja Villi (2008: 14) näkevät verkon demokratiaa edistävän mahdollisuuden, mutta toteavat, ettei internetin demokratia synny itsestään. Avaan julkison verkkokeskusteluun liittyviä ongelmia seuraavassa luvussa.

2.5 Julkison verkkokeskustelujen valvonta

Julkaisijan velvollisuus on valvoa verkkokeskustelun sisältöä ihmisoikeuksien loukkauksien ja laittoman materiaalin takia (Pöyhäri, Haara & Raittila 2013: 164). Verkkokeskustelujen tarjoamisen syynä ovat pääasiallisesti demokratiaa ja moniarvoisuutta lisäävät mahdollisuudet, eivät taloudelliset hyödyt (emt. 167), vaikka verkkolehden uutiskeskustelut ja muu verkkopalveluiden kehittäminen ovatkin samalla uutismedian maineenhallintaa ja kilpailukeino (Trygg 2012: 20).

Aluksi median verkkosivujen keskustelupalstat olivat avoimia, joten niitä ei *moderoitu* eli viestiketjuja ei valvottu ollenkaan, mutta nykyisin keskustelujen määrää ja laatua säädelään tarkemmin. (Pöyhäri, Haara & Raittila 2013: 169.) Moderoinnin avulla mediayhtiö myös päättää, mitä keskusteluviestejä julkaistaan. Moderointi on siis

mediayhtiöiden itsesääteilyä eikä sensuuria. (Pöyhäri 2015: 262.) Keskustelupalstoilla esiintyvät kunnianloukkaukset, solvaukset ja muu epäsovinnainen kielenkäyttö ovat kuitenkin johtaneet myös pohdintoihin kirjoittajien sananvapauden suhteesta julkaisijan julkaisuvapauteen (Hughey & Daniels 2013: 333).

Yleisesti moderojien kommentointikulttuurin näkemyksenä on niin sanottu *puolueettomuuden ideaali*, jonka mukaan moderointi ei saa perustua toimituksen mielipidelinjaan, vaan toimituksen on hyväksyttävä lehden linjan vastaiset kommentit ja mielipiteet. Tiedotusvälineiden mainetavoitteiden turvaaminen on kuitenkin ristiriidassa mediaa ohjaavan demokratiaperiaatteen kanssa. (Pöyhäri 2015: 264–265.) Tämä tarkoittaa käytännössä sitä, että median mainetavoitteet voivat vaikuttaa siihen, ettei kaikensisältöisiä keskusteluja ole mahdollista käydä verkkosivuilla. Media kuitenkin osoittaa moderointitoiminnalla kantavansa yhteiskuntavastuuta, vaikkakin pelkästään sananvapauden näkökulmasta olisi hyvä mahdollisimman vapaa kansalaiskeskustelu, joka toteutettaisiin avoimen ja läpinäkyvän moderointitoiminnan avulla. (Emt. 264–265.) Sananvapauden ideaalia voi kuitenkin olla hankala toteuttaa käytännössä, joten ainoaksi toteutustavaksi jää poismoderointi ja kunkin verkkoalustan julkisen opettaminen julkiseen keskustelukulttuuriin. Alla oleva taulukko kuvaa eri Euroopan maiden julkisen palvelun viestintäyhtiöiden sekä kaupallisten verkkolehtien uutisten kommentointimahdollisuuksia, ja sen avulla voi tarkastella uutismedioiden erilaisia keskustelualustaratkaisuja.

Taulukko 2. Uutismedioiden keskustelualustaratkaisut uutismedioissa ja keskustelufoorumeilla (Pöyhäri, Haara & Raittila 2013).

Verkkolehden keskustelupalstat	Mitä voi kommentoida?	Etu- vai jälkikäteis-moderointi?	Kuka moderoi? Osallistuuko moderoinnissa tai toimittaja keskusteluun?
Suomi (HS, IL, Kainuun Sanomat, Ilkka, Yle, Uusi Suomi)	Enimmäkseen kaikkia uutisia. Iltalehdessä myös käyttäjien avaamat keskustelut, Uudessa Suomessa käyttäjien blogit.	Etukäteen, poikkeuksia Iltalehti ja Uusi Suomi	Moderointi toimituksessa: ei osallistu. Toimittaja osallistuu joskus, Ylellä useammin kuin muualla.
Ruotsi (Dagens Nyheter, Aftonbladet, Sveriges Radio)	Toimituksen valitsemaa sisältöä, esim. keskusteluartikkelit ja chatit. Sveriges Radiossa valikoituja uutisia.	Jälkikäteen	Ulkopuolinen moderointi: ei osallistu. Toimittaja osallistuu erityisiin keskusteluihin.
Hollanti (Volkskrant, Dagblad, Trouw, De Telegraaf; lisäksi moderointi-yritys Novia Facts)	Toimituksen valitsemaa sisältöä, esim. keskusteluartikkelit ja valikoidut uutiset. De Telegraafissa myös käyttäjien tuottamaa sisältöä.	Etukäteen	Ulkopuolinen moderointi: ei osallistu. Toimittaja osallistuu harvoin.
Iso-Britannia (Guardian)	Melkein kaikkea verkkolehden sisältöä.	Jälkikäteen	Moderointi toimituksessa: voi osallistua keskusteluun. Toimittaja osallistuu joskus.
Keskustelufoorumit (Suomi: Suomi24 ja Hommaforum; Hollanti: Fokforum)	Vapaata keskustelua käyttäjien aloittamista aiheista.	Jälkikäteen	Vapaaehtoiset moderointi: moderointi yksi käyttäjistä, osallistuu.

Taulukon (2) ensimmäisen sarakkeen mukaan enimmäkseen kaikkien suomalaisten verkkolehden uutisia voi kommentoida. Keskusteluja myös valvotaan pääasiallisesti *ennakkomoderoinnin* eli etukäteen tapahtuvan viestiketjun valvonnan avulla. Poikkeuksena ovat Uusi Suomi ja Iltalehti, joiden toimituksessa verkkokeskustelu on nähty oleellisena osana median avoimuudelle ja kansalaisjournalismille perustuvaa toimintatapaa. Toimintatavan ylläpitämisen välineenä Uusi Suomi on nähnyt keskustelun *jälkimoderoinnin* eli jälkikäteen tapahtuvan viestiketjun valvonnan avulla, kun taas Iltalehti on erottanut keskustelupalstan kokonaan uutisista rajatakseen lehden vastuuta keskustelujen oikeudellisesta sisällöstä sekä siirtänyt valvontavastuun toimituksen ulkopuoliselle moderointipalvelulle. (Pöyhäri, Haara & Raittila 2013: 177–179.)

Käytännöt vaihtelevat myös Euroopan eri maissa. Taulukon (2) etu- ja jälkikäteismoderoinnin sarakkeesta voi löyhästi päätellä mediayhtiöiden moderointikäytäntöjen liittyvän osaksi maan omaan keskustelukulttuuria ja/tai lainsäädäntöä, sillä esimerkiksi Iso-Britanniassa melkein kaikkia uutisia voi kommentoida ja kommentit moderoidaan vasta jälkikäteen. Suomessa taas moderointikäytäntöön vaikuttaa uudenlaisen julkaisutoiminnan vastuusasioiden lainsäädännöllinen vakioimattomuus (Ollila 2004: 107). Esimerkiksi Suomen valtion rikoslain kiihottaminen kansanryhmää vastaan –pykälän avulla voi tunnistaa lainvastaisen ja vihamielisen sisällön, mutta sen soveltaminen käytäntöön voi olla hankalaa. Tämän takia vuonna 2012 Valtakunnan syyttäjäviraston raportissa tarkennettiin lakipykälän soveltamista rangaistavaa vihapuhetta koskevan vastuun kohdentumista internetissä. Yleisesti moderaattorit poistavat keskusteluista sisältöä, jonka he arvioivat olevan lainvastaista, mutta käytännössä lopullisen päätöksen asiasta voi tehdä oikeuslaitos. (Pöyhäri 2015: 236.)

Verkkolehtien valvonta- eli moderointikäytännöissä on siis eroja niin Suomessa kuin Euroopassakin. Käytännössä verkkokommenttien valvonta voidaan tehdä toimituksessa tai ulkoistaa se toimituksen ulkopuolelle. (Pöyhäri, Haara & Raittila 2013: 174.) Suomessa myös Julkisen Sanan Neuvosto (JSN) on kehottanut pitämään esillä verkkokeskustelujen sääntöjä (Heinonen 2008: 63, 65). Moderointitapoja voidaan myös rakentaa Journalistin eettisten ohjeiden mukaisesti, jolloin moderointisäännöt ovat usein tiukempia kuin lait. Yleisesti lain tai etiikan vastaiset sisällöt eivät kuitenkaan tuota ongelmia, vaan rajan vetäminen sopimattoman ja sallitun käyttäytymisen välille. (Pöyhäri 2015: 263.) Sopimattomia kommentteja ovat muun muassa hyökkäävät, solvaavat, toista ihmistä tai hänen ominaisuuksiaan haukkuva, herjaava, halventava tai jotain ryhmää leimaava verkkokäyttäytyminen (emt. 264). Sopimatonta ja sallittua määrittää taas se, millaisen mielikuvan uutismedia haluaa luoda itsestään. Tällöin maineen lisäksi kyse on median yleisösuhteesta, jota verkkokeskustelujen avulla pyritään vahvistamaan. (Emt. 263.)

Pöyhäri (2015) mukaan uutismedia osoittaa eettisen harkinnan kautta toimivansa aktiivisesti vihapuhetta vastaan, mutta se voi myös rajata näkemyksiä keskustelun

ulkopuolelle. Vihapuheen edustamat mielipiteet olisi Pöyhäriin (2015: 266) mukaan hyvä tuoda osaksi keskustelua muiden mielipiteiden kanssa, jolloin media voi osoittaa äänekkään vihapuheen edustavan vain vähemmistön näkemystä. Uutismedian toiminnalle onkin tärkeää, että se tuo keskustelussa esiin eri mielipiteiden ja niiden esittäjien taustat ja vaikuttimet (Emt. 266).

Helsingin Sanomien verkkokeskustelut ovat olleet aina ennakkoon valvottuja (Pöyhäri, Haara & Raittila 2013: 169). Sen tilaajilla on edelleen mahdollisuus kommentoida kaikkia verkkojulkaisun uutisia, ja Helsingin Sanomat (HS 2017c) määrittelee uutiskommenttien olevan osa verkkojulkaisua, minkä takia kommentteja poistetaan vain poikkeustapauksissa. Toimitus kuitenkin päättää kommenttien julkaisusta päämääränään koota kattavasti laadukkaita uutiskommentteja. Tällöin kustantajalla on valta valita julkaistu aineisto, ja se käyttää vallan keinoina ennakkomoderointia ja toimituksen määrittelemiä erillisiä kommentointisääntöjä. Helsingin Sanomien omien sääntöjen lisäksi kommenttien moderointia säätelevät Suomen valtion sananvapaus- ja rikoslaki (HS 2017c).

Vaikka verkossa olennaisempaan pidetään verkkoympäristön valvontaa, verkkolehtien keskustelufoorumeilla vaihtelevat myös nimellä ja nimimerkillä kirjoittamisen käytännöt. Pääsääntöisesti verkossa suhtaudutaankin nimimerkin käyttöön myönteisesti. (Heinonen 2008: 62.) Suomalaisten verkkolehtien keskustelupalstoilla vaaditaan kuitenkin yleensä rekisteröitymistä, sillä myös sen nähdään parantavan keskustelujen laatua. (Pöyhäri, Haara & Raittila 2013: 177.)

3 DISKURSSIT SOSIAALISEN TODELLISUUDEN RAKENTAMISEN KEINONA

Yleisesti diskurssianalyysi tarkastelee ihmisen kulttuurillista olemista, ja analyysin avulla tutkitaan sosiaalista todellisuutta. Diskurssianalyysi siis avaa näkemyksiä, jotka muodostuvat kulttuuria elävänä pitävistä kulttuurikäytännöistä. Diskurssianalyttisen ajattelun mukaan ihminen luo käyttäytymisellään kulttuuria ja sosiaalisella toiminnallaan erilaisia *diskursseja* eli erilaisia merkityksen tuottamisen tapoja. (Ks. luku 4.1.) Ihminen on vuorovaikutteinen olento, jolloin diskurssit pakottavat ihmiset tuottamaan ja luomaan kulttuurin. (Remes 2006: 289.)

Kieli järjestäytyy ja uudistuu kulttuurillisesti, jolloin kielen tutkimisen avulla ymmärretään paremmin koko ympäröivää yhteiskuntaa. Diskurssitutkimus etsii todellisuudesta merkityksiä, jotka ovat vallalla, marginaalissa tai puuttuvia. Lisäksi diskurssitutkija pohtii syitä, miksi todellisuus on rakentunut sellaiseksi kuin se on. (Pietikäinen & Mäntynen 2009: 13.) Remeksen (2006: 289) mukaan ihminen on tietämätön toimintatavoistaan ja diskurssianalyysi pyrkii tekemään näkyväksi ihmisen käyttäytymistä ohjaavia asioita eli diskursseja.

Metsämuurosen (2006: 106–107) mukaan diskurssianalyysissä taas on oleellista se, että puheen tai tekstin osatekijät ovat tietyssä ajassa ja tilassa tapahtuva sosiaalisen vuorovaikutuksen muoto. Tällöin sanoilla on eri tilanteissa eri ihmisille erilainen merkitys. Metsämuuronen (2006: 107) on yksinkertaistanut diskurssianalyysin peruskysymyksiin: *”kuka sanoi, mitä sanoi, mitä tarkoitti, miksi sanoi, mihin pyrki ja kehen pyrki vaikuttamaan”*.

Diskurssianalyttinen tutkimus on tärkeää, koska kielen merkitys on kasvanut yhteiskunnassa. Kieltä voidaan kuvata poliittisena areenana, jossa yhteiskunnallisia tapahtumia ja toimijoita nostetaan esiin, merkityksellistetään tai sivuutetaan (Pietikäinen 2008: 191). Näissä kielellisissä prosesseissa ja tuotoksissa rakentuu yhteinen sosiaalinen todellisuus, jota voidaan tutkia diskurssianalyysin avulla (Pynnönen 2012: 9).

Koska diskurssianalyysi liittyy vahvasti kieleen, analyysitapojen ymmärtämiseksi on hyvä erottaa erilaiset lähestymistavat kielen käsitystapoihin: *kieli todellisuuden*

rakentajana ja kieli todellisuuden kuvana (Siltaoja & Vehkaperä 2011: 216). Eli diskurssianalyttinen tutkimus pohjautuu ajatukseen *sosiaalisesta konstruktionismista*, jolloin kielenkäyttöä tarkastellaan *todellisuuden rakentajana* eli osana todellisuutta. Kielenkäyttöä voi tarkastella myös *todellisuuden kuvana*, jolloin kielenkäyttö nähdään välineenä tosiasiallisen tiedon saamiseksi. (Jokinen, Juhila & Suoninen 2016: 17.)

Kriittinen diskurssianalyysi taas nojaa kriittiseen realismiin, jolloin tutkitaan kielenkäytön seurauksellisuutta. (Siltaoja & Vehkaperä 2011: 219.) Tämä on hyvä ottaa huomioon, sillä eri näkemyksistä käsin tehdyt analysoinnit tuottavat yhteen sovittamatonta tietoa (Jokinen, Juhila & Suoninen 2016: 17). Tämä luku esittelee diskurssianalyysin menetelmistä tarkemmin kriittistä diskurssianalyysiä. Kriittisen diskurssianalyysin perehtymisen lisäksi luvussa käydään läpi kolme tutkimuksen kannalta tärkeää käsitettä, joiden avulla selvitetään tarkemmin, miten tämän tutkimuksen kriittinen diskurssianalyysi painottuu.

3.1 Kriittinen diskurssianalyysi

Kriittinen diskurssianalyysi on diskurssianalyysin osa-alue ja se nostaa esiin sen, miten diskursiivinen toiminta rakentaa valtaa itsestäänselvyyksien ja merkitysten kautta. (Pynnönen 2012: 28.) Kriittistä diskurssianalyysiä kehitettiin 1990-luvulla erityisesti Faircloughin (1992), Van Dijkin (1993) ja Wodakin (1997) toimesta. (Siltaoja & Vehkaperä 2011: 218.) Kriittinen diskurssianalyysi tutkii kieltä sosiaalisena käytänteenä, jossa merkittävänä osana on kielenkäytön konteksti eli esimerkiksi vuorovaikutustilanne (Wodak & Meyer 2015: 5.)

Kriittinen diskurssianalyysi yhdistää kielitieteellisen ja yhteiskuntatieteellisen diskurssitutkimuksen näkemyksiä, mutta sen avulla voidaan myös kuvata tutkittavia ilmiöitä niiden laajemmissa yhteyksissä. Lyhyesti ilmaistuna kriittinen diskurssianalyysi on tapa hahmottaa ja jäsentää maailmaa (Pietikäinen 2008: 192) sekä tapa tutkia diskurssien ja vallan suhdetta (Siltaoja & Vehkaperä 2011: 218).

Yleisesti kriittinen teoria yhdistää kaikki koulukunnat, jotka pyrkivät tuomaan esiin näkymättömiä tai neutralisoituneita valtasuhteita ja pyrkivät saamansa ymmärryksen kautta muuttamaan yhteiskuntaa paremmaksi (Pietikäinen 2008: 200). Kriittisyyden aatehistorialliset juuret tulevat valistuksen ajasta, jolloin totuuden kriteeri oli johdonmukainen eli kriittinen ajattelu. Myöhemmin kritiikki tarkoitti tiedon ehtojen, mahdollisuuksien ja rajojen pohdintaa sekä ihmisen reflektion avulla tapahtuvaa vapautumista pakottavista illuusioista. (Puolimatka 1995: 66.)

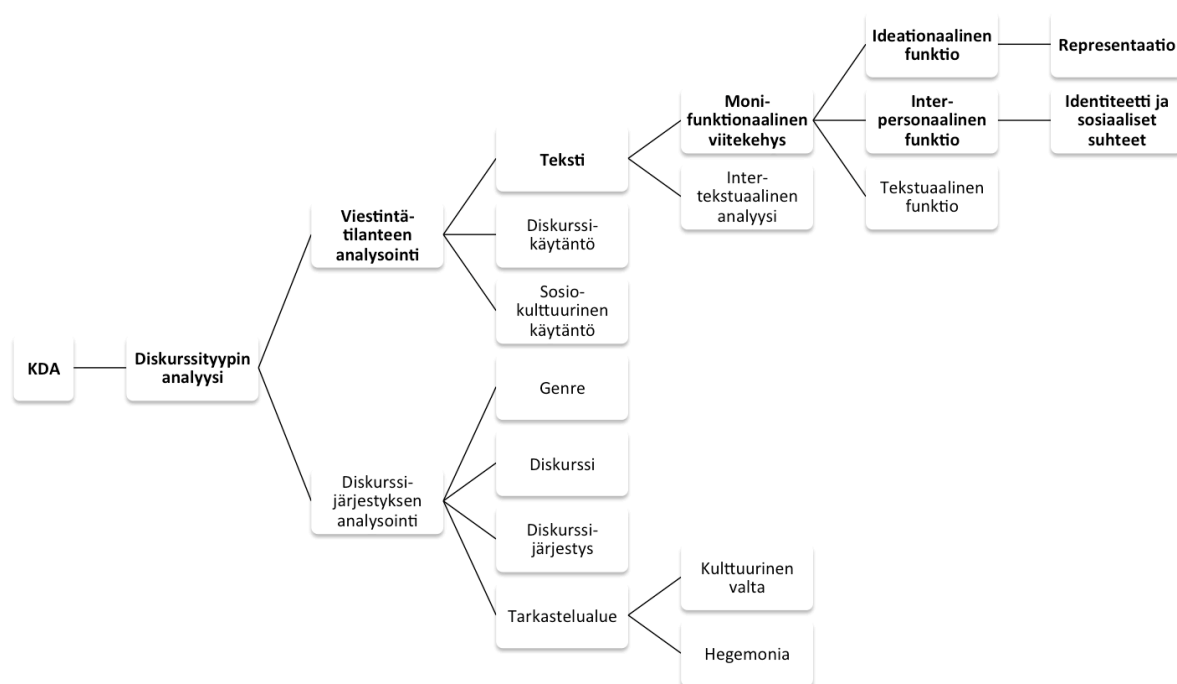
Diskurssianalyysin kriittisyys viittaa Frankfurtin koulukuntaan ja Jürgen Habermasiin. Kriittinen teoria perustuu Horkheimerin (1937) ajatuksiin siitä, että sosiaalisen teorian pitäisi suuntautua kritisoimaan ja muuttamaan yhteiskuntaa eikä vain ymmärtämään ja selittämään sitä. Kritiikki ikään kuin osoittaa, että sosiaalinen ilmiö voisi olla toisin ja muutettavissa. (Wodak & Meyer 2015: 6, 8.) Sayerin (2009: 738) mukaan kriittinen tutkimusasetelma on kuitenkin kriisissä, sillä harva haluaa määritellä käsitykset hyvästä ja eettisestä.

Kriittisen diskurssianalyysin näkökulma on tarkastella kielenkäyttöä kontekstissaan sekä kielen, sosiaalisten rakenteiden ja tapahtumien välistä suhdetta kriittisestä näkökulmasta (Pietikäinen 2008: 192). Toisin sanoen kriittinen diskurssianalyysi keskittyy *makrokonteksteihin* eli yhteiskunnan rakenteisiin analysoimalla esimerkiksi toimijoiden sanastoja, luokituksia, metaforia ja ääniä merkkeinä yhteiskunnallisista prosesseista (Törrönen 2010: 304). Laajempaan tavoitteena kriittisellä diskurssitutkimuksella on tuoda diskurssin tutkimukseen mukaan yhteiskunnallisia ja poliittisia aiheita, ja tätä kautta aikaansaada yhteiskunnallista kehitystä. (Pietikäinen 2008: 193).

Yhteiskunnallinen kehitysajatus siis perustuu tasa-arvoisten *representaatioiden* eli todellisuutta kuvaavien mielikuvien vahvistamiseen (Törrönen 2010: 304), sillä yleensä eri osapuolien valta-asemia ylläpitävät mielikuvat muotoutuvat diskurssien kautta, ja niiden välityksellä käydään yhteiskunnallista kamppailua (Siltaoja & Vehkaperä 2011: 219.) Van Dijk (2001: 345) mukaan kriittinen diskurssianalyysi tutkii ryhmän tai instituution kontrollivaltaa, sillä kielenkäyttö on vallankäytölle elintärkeä. Faircloughin

(1997: 75) mukaan kielen- ja vallankäytön yhteys saattaa kuitenkin olla epäselvä, sillä käytäntöihin sisältyvät ideologiset oletukset ja valtasuhteet ovat niihin osallistumattomille ihmisille näkymättömiä.

Keskityn tässä tutkimuksessa Faircloughin (1997) kriittiseen diskurssianalyysiin ja siinä erityisesti diskurssityypin viestintätilanteen analysointiin (ks. kuvio 1).

Kuvio 1. Kriittinen diskurssianalyysi (Fairclough 1997.) [Koonnut M.K.]

Faircloughin (1997: 10–11) analyysitavan kehittämisen tarkoituksena on ollut rakentaa viitekehys, jonka avulla voi analysoida tiedotusvälineiden kielellistä ja diskursiivista vaikutusvaltaa sekä perustella tiedotusvälineiden kielen erittelyn tärkeyttä sosiaalisten ja kulttuurillisten muutosprosessien tutkimuksessa. Lisäksi tiedotusvälineiden tekstit ovat eräänlaisia yhteiskunnallisten muutosten mittareita, koska yhteiskunnalliset ja kulttuurilliset ristiriidat tulevat näkyviin juuri moniaineksisisissa teksteissä. Näin ollen tekstit ovat merkittävää aineistoa tutkittaessa ristiriitoja ja niiden kehitystä ja muutosta. (Emt. 83.) Laajasti ajatellen Faircloughin kriittisen diskurssianalyysin viitekehysten

tarkoitus on löytää keino, jolla diskurssianalyysi voidaan liittää sosiokulttuurisen muutoksen yhteiskuntatieteelliseen analyysiin. (Emt. 73.)

Faircloughin (1997: 78) mukaan diskurssityypin analyysi jaetaan toisiaan täydentäviin viestintätilanteisiin ja diskurssijärjestykseen. Diskurssityypin viestintätilanteen analyysin Fairclough jakaa vielä kolmeen osaan: teksti, diskurssikäytäntö ja sosiokulttuurillinen käytäntö (emt. 79–85). Diskurssianalyysissä tutkitaan näiden kolmen osa-alueen keskinäisiä suhteita (ks. kuvio 2).

Kuvio 2. Viestintätilanteen kriittisen diskurssianalyysin viitekehys (Fairclough 1997).

Teoria perustuu siihen, että diskursiivinen tapahtuma analysoidaan lähtökohdasta, jossa se on samaan aikaan osa tekstiä ja esimerkki diskursiivisesta ja sosiaalisesta käytännöstä. Analyysissä tutkitaan ensin tekstin sisältöä ja sen jälkeen tutkitaan merkityksiä ja uskomuksia sisältäviä diskursiivisen vuorovaikutuksen muotoja ja lopuksi analysoidaan diskursiivisen tapahtuman konteksti. (Siltaoja & Vehkaperä 2011: 220.)

Keskityn työssäni kolmivaiheisen analyysin ensimmäiseen osaan. Sisimmäinen kuvio eli *teksti* on laajennettu lingvistinen analyysi, jonka avulla diskurssianalyysi kohdistuu tekstin merkitykseen ja sen muotoon (Fairclough 1997: 79). Tekstistä tai yhdestä virkkeestä voidaan tarkastella representaatiota, identiteettiä ja suhteita sekä niiden mahdollista puuttumista. (Emt. 80). Representaation, suhteiden ja identiteettien

tarkasteluun Fairclough (1997: 29) käyttää luomaansa monifunktionaalista näkökulmaa, jonka pohjana on M.A.K. Hallidayn (1973) systeemis-funktionaalinen kieliteoria.

Systeemis-funktionaalisen kieliteorian mukaan kielen rakenne ei ole sattuma, vaan se on muotoutunut kielen sosiaalisissa tilanteissa kehittyneiden kolmen metafunktion varaan (Luukka 2002: 102). Tekstistä voidaan ensinnäkin tarkastella tietyn sosiaalisen käytännön uudelleen esittämistä, representointia ja kontekstualisointia mahdollisesti tietyn ideologian mukaisesti. Kyseinen funktio siis tuottaa representaatiota maailmasta (Fairclough 1997: 29, 79.) Tämä ajatus vastaa Hallidayn kieliteorian ideationaalista metafunktiota. Ideationaalinen funktion avulla ihminen hahmottaa todellisuutta ja rakentaa maailmasta tietynlaisen tulkinnan. Kielen ideationaaliset resurssit ovat muun muassa puhujan tapoja jäsentää, nimetä ja kuvata havaitsemaansa maailmaa. Ideationaalinen funktio tarkoittaa siis lyhyesti tiedon rakentamista ja esittämistä. (Luukka 2002: 102.)

Toiseksi tekstistä etsitään tietynlaisen kirjoittajaidentiteetin konstruointia eli esimerkiksi sitä, korostuuko identiteeteissä rooli vai persoonallisuus. (Fairclough 1997: 79.) Hallin (1999: 251) mukaan identiteetit muodostuvat juuri siitä, kun ”ryhmään kuuluminen” tai ”minä” muuntuu diskurssin sisällä kertomukseksi. Tällöin Faircloughin (1997: 29, 79) näkemys sisältää kielen suhteita ja identiteettejä luovan funktion. Tämä taas vastaa Hallidayn teorian interpersonaalista metafunktiota, joka tarkastelee vuorovaikutussuhteiden ylläpitoa ja mielipiteiden, tunteiden, asenteiden ja arviointien ilmaisua. Kieli mahdollistaa erilaisia vuorovaikutuksellisia rooleja, jotka samalla asemoivat kuulijan ja lukijan tietynlaisiin rooleihin. Interpersonaalinen metafunktio tarkoittaa kielenkäyttöä, joka mahdollistaa sosiaalisen yhdessäolon ja itseilmaisun. (Luukka 2002: 102–103.)

Kolmanneksi tekstistä tutkitaan kirjoittajan ja lukijan välisen suhteen konstruointia, esimerkiksi onko suhde muodollinen ja etäinen vai epämuodollinen ja läheinen (Fairclough 1997: 80). Hallidayn kieliteorian kolmas metafunktio, tekstuaalinen funktio ei kiinnitä huomiota tähän, vaan siihen, miten kieli tarjoaa resurssit tekstien rakentamiseen (Luukka 2002: 103). Tätä Fairclough (1997: 29) kutsuu lingvistiseksi

analyysiksi. Lingvistinen analyysi kattaa laajasti kielellisiä asioista, kuten virkkeiden tai vuoropuhelun osien välisten suhteiden erittelyn (emt. 136).

Olen rajannut tutkimustani Faircloughin kolmitasoinen mallin laajennetun lingvistisen analyysin lisäksi kolmeen käsitteeseen, joiden avulla syvennän näkemystä tutkittavasta aineistosta. Käyttämäni käsitteet ovat diskurssi, konteksti ja representaatio.

3.2 Diskurssi

Tässä työssä diskursseilla tarkoitetaan puhuttua tai kirjoitettua kieltä ja muita ei-kielellisiä merkityksen tuottamisen tapoja. Käsite, johon termi *diskurssi* viittaa on sisällöltään vähän erilainen eri tieteenaloilla. Sana *diskurssi* tulee latinan kielestä *discursus*, joka tarkoittaa juoksentelua (Heikkinen 201: 94). Nykykäytännön mukaan termi *diskurssi* on peräisin ranskan termistä *discours*, joka merkitsee muun muassa puhetta ja jutustelua (Pietikäinen & Mäntynen 2009: 23.) Diskurssi on siis monitieteellisen diskurssitutkimuksen keskeinen termi ja se on käyttötapojensa takia luonteeltaan monimerkityksellinen. Lyhyesti ilmaistuna diskurssit liittyvät ihmisen tapaan ja keinoihin tietää. (Emt. 22, 56.)

Diskurssin yleinen ajatuksellinen kehys on *sosiaalinen konstruktionismi*, jolloin asioiden tai ilmiöiden merkityksellistämisen tavat ovat ihmisten välisellä kanssakäymisen tulosta. Merkityksellistämisessä on kaksi samanaikaista tehtävää: merkityksen vakiinnuttaminen sekä merkityksen muuntuminen ja uusien merkityksellistämistapojen syntyminen. (Emt. 12, Jokinen ym. 1999: 39.) Diskurssit voivat kuitenkin esiintyä niin ihmisten välillä kuin yhteiskunnan käytänteissä. Diskurssi voi tapahtua myös niin sanotuilla kulttuurin ylätasolla, jolloin kuulija voi olla vuorovaikutuksessa passiivinen. (Remes 2006: 296.) Esimerkiksi tässä tutkimuksessa kulttuurin ylätasolla keskustelua käyvät Helsingin Sanomat ja sen lukijoista koostunut aktiivinen yleisö, jotka muodostavat diskursseja passiiviselle yleisölle aineiston mukaisesta yhteiskunnan tilanteesta.

Juuri monitieteellisyydestä johtuen eri alojen tutkijat näkevät diskurssin eri tavoin (Heikkinen 2012: 97), ja vakioimattomuuden takia käsite yleensä perustellaan ja paikannetaan alan tutkimuskenttään (Pietikäinen & Mäntynen 2009: 26). Täsmälliset käsitelmääritykset voidaan kuitenkin sijoittaa kolmeen abstraktimpaan kategoriaan: 1) kaikki lausetta suuremmat kielenkäytön yksiköt, 2) kielenkäyttö yleisesti ja 3) laajempi sosiaalisten käytänteiden kirjo. Yleisesti yhteiskuntatieteelliselle tutkimukselle ominaisessa ajattelussa *diskurssi* on lingvististä määrittelyä laajempi ja monipuolisempi yksikkö. (Heikkinen 2012: 96–97.)

Diskurssit konkretisoituvat kielen välityksellä ja tekstejä tutkitaankin diskursiivisina yksikköinä. (Siltaoja & Vehkaperä 2011: 210.) Diskurssin tunnistamista tärkeämpää on kuitenkin diskurssin analysoiminen. Analysoinnin avulla nähdään, millaista sosiaalista todellisuutta diskurssin avulla tuotetaan tai ylläpidetään. Tärkeää on siis se, miten jokin asia sanotaan ja millaiseksi se ilmiön luo. (Emt. 209.)

Kriittisessä diskurssitutkimuksessa *diskurssi* määritellään tavalla, jolloin se pitää sisällään kaiken kielellisen ja semioottisen toiminnan. Tällöin kieli on teoreettinen näkemys sosiaalisen ja tilanteisen toiminnan mahdollisuuksista. *Diskurssit* monikollisena taas ovat vuorovaikutustilanteessa käytettyjä kieliyhteisön tunnistamia kielenkäytön tapoja. Toisin sanoen diskurssit merkityksellistävät ja kuvaavat asioita, tapahtumia ja ilmiöitä valikoidusta kulmasta ja totutulla tavalla. (Pietikäinen & Mäntynen 2009: 26–27, Pynnönen 2012: 7.) Tätä voidaan kuvata myös kaksoiskierteenä (Heikkinen 2012: 97).

Käsittelen diskurssia tässä tutkimuksessa yhteiskunnallisessa tutkimuserinteessä käsin, jossa diskurssi määritellään vakiintuneiksi puhekäytännöiksi, jotka rakentavat ja tuottavat kuvaamaansa ilmiötä. Diskurssit ovat yhteiskunnallisessa kontekstissa olevia sosiokulttuurisia käytänteitä, jotka ilmenevät tekstuaalisina kokonaisuuksina. Tämän takia ne rakentavat sosiaalista todellisuutta. (Siltaoja & Vehkaperä 2011: 209.) Remes (2006: 290) näkee diskurssien olevan myös yhteisössä melko pysyviä, mutta ajallisesti tarkasteluna muuttuvia.

Fairclough (1997: 75) tarkastelee kieltä yhteiskuntateoreettisesti, jolloin kielenkäyttö ymmärretään sosiaalisesti ja yhteiskunnalliseksi toiminnan muodoksi. Kieli on siis vuorovaikutuksessa muiden yhteiskunnallisten alueiden kanssa, jolloin se on muovautunut yhteiskunnallisesti, mutta vaikuttaa samaan aikaan yhteiskuntaan. Kiteytettynä kriittisen diskurssianalyysin tarkastelun kohteena on kielen yhteiskunnallisen tuottamisen ja vaikuttamisen välinen jännite. (Fairclough: 1997: 75–76.) Fairclough (2016: 88) siis ajattelee diskurssien olevan konstruoituja eli rakennettuja puolia fyysisestä, sosiaalisesta ja psyykkisestä maailmasta, jotka voidaan havaita eri ryhmien erilaisista näkemyksistä. Esimerkiksi puhuttaessa köyhien elämästä eri diskursseja rakennetaan sosiaalisissa käytännöissä, kuten politiikassa, lääketieteessä ja sosiologiassa sekä saman aikaan jokaisen puhujan omasta asemasta ja näkökulmasta käsin. (Fairclough 2016: 88.)

Käytän tässä tutkimuksessa termistä *diskurssi* Fairclough (1997: 75) yhteiskunnallisen perinteen määritelmää, jonka mukaan termi *diskurssi* viittaa lingvistien tavoin puhuttuun ja kirjoitettuun kieleen sekä muihin ei-kielellisiin merkityksen tuottamisen tapoihin. Fairclough (2016: 87) tarkentaa *diskurssin* määritelmän vielä kolmeen osaluueeseen, jolloin se: 1) on merkityksen luomisen elementti sosiaalisessa prosessissa, 2) yhdistyy kielenä tiettyyn sosiaaliseen kenttään esimerkiksi poliittisena diskurssina, 3) on tapa jäsentää maailmaa tietystä sosiaalisesta näkökulmasta, esimerkiksi uusliberalistisena diskurssina globalisaatiosta. Virheiden välttämiseksi Fairclough (2016: 87) käyttääkin tästä kokonaisuudesta termiä *semiosis*. Termi tarkoittaa elollisten olentojen kykyä tuottaa ja tulkita merkkejä. (Tieteen termipankki s.v. semiosis).

3.3 Konteksti

Konteksti on myös monimerkityksellinen termi ja se tarkoittaa asiayhteyttä, vuorovaikutustilannetta, toimintaympäristöä tai yhteiskunnallista tilaa. Diskurssitutkimuksessa kontekstiksi nimitetty käsite on keskeinen ja se mahdollistaa kielenkäytön analysoimisen ja tulkitsemisen. (Pietikäinen & Mäntynen 2009: 29.) Kontekstit ovat sananmukaisesti kanssatekstejä (lat. con text), ja termi tulee latinan

sanasta *contexus*, yhdistää punomalla. Nykyajassa kontekstin pohdinta liittyy kielitieteen ja filosofian peruskysymyksiin esimerkiksi silloin, kun kysymyksessä on muodon ja merkityksen suhde. (Heikkinen 2012: 88.) Kokonaisuudessaan konteksti on yksi yleisimpiä termejä humanistisilla ja yhteiskuntatieteellisillä aloilla (Keskinen 2001: 97).

Diskurssitutkimuksessa käsite *konteksti* on dynaaminen, sillä sanan, tekstin tai diskurssin merkitys muuttuu eri tilanteissa (Pietikäinen & Mäntynen 2009: 28). Diskurssitutkimuksessa kielenkäytön konteksti tulee rajata, jotta merkityksen tutkiminen olisi mahdollista. Kokonaisuutena konteksti on kuitenkin muuttuva käsite, sillä kielenkäyttö ja toiminta muokkaavat sitä, ja konteksti vuorostaan vaikuttaa kielenkäyttötapaan. Konteksti vaikuttaa suoraan siihen, miten kielenkäyttöä voi tulkita. (Pietikäinen & Mäntynen 2009: 36.) Termi konteksti tarkoittaa merkityksen muodostumiseen vaikuttavia tekijöitä. Kontekstin laajuus ja näkökulma kuitenkin vaihtelevat diskurssitutkijan valinnan mukaan ja konteksti onkin aina tutkijan rajaama. (Emt. 30–31, 37.)

Kontekstin käsitteen monikerroksellisuus tarkoittaa, että termillä voidaan tarkoittaa rajattua osaa ympäröivästä todellisuudesta, vaikka samaan aikaan läsnä on suurempia, limittyneitä konteksteja. Nämä erotellaan *tilannekontekstiin* sekä *sosiokulttuurilliseen* (tai yhteiskunnalliseen) *kontekstiin*. *Tilannekontekstin* tutkimuksessa avataan käsiteltävää tilannetta ja sen diskursiivista toimintaa tarkastelemalla, millaisia asioita tilanteessa on mahdollista tehdä, millaisia toimijoita siinä rakentuu sekä millä tavalla kieli toimii siinä. (Pietikäinen & Mäntynen 2009: 32.) *Sosiokulttuurisella kontekstilla* tarkoitetaan tilannekontekstia laajempaa sosiaalista, kulttuurista ja yhteiskunnallista ympäristöä (emt. 36). Tätä kutsutaan myös kielen kaksoiskontekstuaalisuudeksi (Heikkinen 2012: 89).

Tässä tutkimuksessa tilannekontekstin sosiaalinen tilanne on Helsingin Asema-aukion pahoinpitelyn kommentointiosuus Helsingin Sanomien verkkolehdeissä, mutta pysyvämpi sosiokulttuurillinen konteksti on suomalainen yhteiskunta vuonna 2016. Pietikäisen ja Mäntynen (2009: 36) mukaan tilannekontekstin avaamiseen käytetään kielitieteen teorioita, mutta laajemman kontekstin analysointiin vaaditaan yhteis-

kuntatieteen teorioita tutkittavasta kontekstista sekä siihen liittyvästä historiasta. Sosiokulttuurista kontekstia voi myös rajata tarkemmaksi, ja Pietikäinen ja Mäntynen (2009: 36) puhuvat muun muassa *yhteisöllisestä kontekstista*, joka tässä tutkimuksessa on valtakunnallisen verkkolehden julkiso.

Edellä mainituista konteksteista voidaan ajatella myös *mikro- ja makrotason konteksteina*, jotka Alvesson & Kärreman (2000: 1133) jakavat vielä neljään eri luokkaan diskurssin tarkasteluetaisyyden mukaan. Ensimmäisen tason avulla tutkitaan yksityiskohtaisesti kieltä tietyssä mikrokontekstissa, toisella tasolla tutkija pyrkii löytämään kielenkäytöstä laajempaa säännönmukaisuutta, kolmannella tasolla tutkija tarkastelee diskurssin koostumusta tietyssä ympäristössä ja neljännellä tasolla hän tarkastelee diskursiivisen materiaalin yleistä tapaa kuvata tiettyjä ilmiöitä.

Kontekstin tasoja voidaan myös kuvata eräänlaisina sisäkkäisinä kehinä, joissa sisimpänä on tutkijan oma konteksti ja ikään kuin sen päälle kerrostuvat tilannekonteksti, *diskursiiviset käytänteet* ja yhteiskunnallinen konteksti. Tutkijan kontekstin kehä sijoitetaan kehien keskelle kuvaamaan sen vaikutusta rajauksiin ja valintoihin, jotka vaikuttavat edelleen tulkintoihin. (Pynnönen 2012: 11–13.) Sisäkkäisten kehien välissä olevat *diskursiiviset käytänteet* yhdistävät kielellisen toiminnan laajempiin kulttuurillisiin ja sosiaalisiin toimintatapoihin. Niillä tarkoitetaan diskursiivisen toiminnan kiteytyneitä tapoja, jotka ovat muotoutuneet kulttuuriympäristössä ja vaikuttavat kielelliseen toimintaan edelleen. Käytänteiden avulla kielellinen toiminta on helpommin tunnistettavaa ja tulkittavaa. Tällöin esimerkiksi sanomalehtiutuisen yhtenä lajikonkettina on uutisgenre tai historiallisesti muovautunut ideologinen käytänne. (Pietikäinen & Mäntynen 2009: 35.)

3.4 Representaatio

Representaatio on mielikuva, käsitys tai esitys todellisuudesta. Representaatiota voi kuvailla myös verbillä *edustaa* (Knuutila & Lehtinen 2010: 10). Representaatio määritelläänkin perinteisesti kohteeksi, tilaksi tai ominaisuudeksi, joka edustaa toisintoa jostakin itseään alkuperäisemmästä muodosta ja termit *mielikuva* tai *kielikuva* tuovat

esiin tämän representaation perinteisen käsityksen. Representaatioon liittyy myös ajatus siitä, että poissaoleva asia korvautuu uudella läsnä olevalla muodolla esimerkiksi kansanedustaja edustaa muualla olevaa äänestäjää. (Knuuttila & Lehtinen 2010: 11–12.) Termi *representaatio* tulee latinan sanasta *repraesentare*, joka yhdeltä merkitykseltään tarkoittaa kuvailla mielessään tai havainnollistaa (Knuuttila & Lehtinen 2010: 10). Representaation juuret ovat filosofiassa ja valistuksen aikana siirryttiin merkityksenannossa rationaalisen totuuden aikaan. Tällöin esitettiin, että todellisuutta muistuttava merkki on eräänlainen assosiaatio. (Webb 2009: 15, 25.) Representaatio määrittelee todellisuutta, mutta samaan aikaan se muokkaa ymmärrystä todellisuudesta. Kaksinaisuus johtuu siitä, että maailma on käsiteltävissä kielen eli representaatioiden kautta (emt. 26). Filosofian niin sanotun kielellisen käänteän jälkeen alettiin keskustella kielellisestä representaatiosta muun muassa lauseessa ja merkityksissä (Knuuttila & Lehtinen 2010: 12). Voidaan siis sanoa, että kieli rakentaa ja muuttaa maailmaa.

Representaatio on keskeinen käsite humanistisissa ja yhteiskuntatieteissä, sillä niissä käytetään kohdettaan esittäviä teorioita, malleja ja yleistyksiä (Knuuttila & Lehtinen 2010: 8). Knuuttila ja Lehtisen (2010: 8–9) mukaan käsitteen määrittelyn ongelma on kuitenkin se, että käsityksiä representaatiosta on monia sekä suurempi tieteellinen ongelma on se, että esittävätkö representaation teoriat itsensä ulkopuolista todellisuutta vai ovatko ne ihmisten rakentamia sosiaalisia konstruktioita. Knuuttila ja Lehtinen (2010: 31) kuitenkin ohittavat kysymyksen ja pitävät representaatiota ajattelun kontekstisidonnaisena välineenä, sillä tiedettä tehdään juuri representaatioita rakentamalla, käyttämällä ja tulkitsemalla. Pietikäinen ja Mäntynen (2009: 57) sanovat asian niin, että kielen perustehtävä on tuottaa merkityksiä ja kieli kykenee siihen representationaalisen luonteensa takia.

Representaatiot liittyvät diskurssitutkimuksen diskursseihin merkitysten organisoinnin avulla. Eli kun kielellisestä valinnoista muodostuvia merkityksiä järjestetään tietyllä tavalla, aiheesta, toimijoista ja heidän välisistä suhteista sekä identiteeteistä rakentuu samaan aikaan kuva eli representaatio. (Pietikäinen & Mäntynen 2009: 55.) Yleisesti diskurssitutkimuksessa kielen ajatellaan kuvaavan maailmaa ja avaavan merkityksenannon sosiaalista, sopimuksenvaraista ja vaikutusvaltaista tapaa.

Representaation käsitteen kautta onkin mahdollista tarkastella, millä tavoilla ja mistä näkökulmasta todellisuutta kuvataan. (Pietikäinen & Mäntynen 2009: 56.) Kieli siis kuvaa maailmaa ja tutkija analysoi kielellisiä keinoja, jotta saisi selville kielen käyttäjän tavan nähdä todellisuus.

Representaatio on keskeinen käsite myös tutkittaessa diskursiivista valtaa, koska sen avulla voidaan analysoida muun muassa ihmisen asemaa ja valtaa sekä näkyväksi tai näkymättömäksi tehtäviä asioita. Representaatio on kontekstisidonnainen ja se hyödyntää aina myös aikaisempia kuvauksia. Kontekstisidonnaisuus on syy, miksi representaatio liittyy diskurssitutkimuksen *makrotasoihin* eli historiallisiin kehityskulkuihin, poliittisiin tilanteisiin ja ideologisiin kamppailuihin. Esimerkiksi Suomen vuoden 1918 sota voidaan representoida esimerkiksi vapaussodaksi, luokkasodaksi, punakapinaksi tai kansalaissodaksi, sillä eri nimet kertovat eri käsityksistä suhtautua Suomen historiaan. (Pietikäinen & Mäntynen 2009: 56–57.)

Fairclough (1997: 136) käsittelee representaatiota kriittisemmin ja hänen mukaansa representaatiot luovat todellisuudesta muunnelmia, jotka vaihtelevat kielen käyttäjän yhteiskunnallisen aseman, edun ja päämäärän mukaan. Muunnelmat syntyvät kielellisistä valinnoista, jotka esimerkiksi kirjoittaja tekee kirjoittaessaan tekstiä. Kun kielenkäyttäjä kirjoittaa, hän samalla kuvaa valitsemillaan sanoilla muun muassa tapahtumia, tekoja, asiantiloja ja niihin liittyviä ihmisiä. (Emt. 136, 143.)

Faircloughin (1997: 136) representoinnin analyysin päämääränä on saada selville eri valintamahdollisuudet eli esimerkiksi mitä teksti sisältää, mitä siitä puuttuu ja miten suorasti asiat on ilmaistu. Representaation kielelliset ominaisuudet tulevat esiin diskurssien kautta esimerkiksi sanastossa, metaforissa ja kieliopissa. (emt. 136–137). Representaatioiden ja diskurssien analyysissä on myös tärkeää tarkastella valintojen lisäksi yhteiskunnallisia vaikutteita, jotka ovat ohjanneet valintoja (emt. 138). Eli representaatio on siis kielellinen kuvaus, johon vaikuttavat kielenkäyttäjän subjektiiviset valinnat, mutta myös vallitseva yhteiskunta ja kulttuuri.

Tarkastelen tässä tutkimuksessa representaatiota Faircloughin (1997: 137) analyysitavan osan mukaan eli miten lauseiden merkitykset ovat rakentuneet ja miten tapahtumat,

suhteet ja tilanteet esitetään. Tätä tapaa Fairclough kutsuu propositioiden rakentumiseksi (emt. 137). Propositoiden tutkimisen ajattelutapa on peräisin logiikasta ja Fairclough soveltaa sitä lingvistiikan alaan tutkimalla proposition rakentumista lauseessa (emt. 137). Kielitieteessä propositio tarkoittaa lauseen merkityssisältöä eli sitä, mitä lause kertoo maailmasta. (Tieteen termipankki s.v. propositio).

Faircloughin (1997: 137) representaatioanalyysiin kuuluu myös lauseiden yhdistely ja jaksottelu, mutta en käytä sitä tässä tutkimuksessa. Selvitän tässä tutkimuksessa sitä, millaisista elementeistä lause rakentuu sekä miten se ilmaisee toiminnan prosesseja (näkyvä verbistä), osallistujia (näkyvä nomineissa ja nominaalimuodoissa) ja olosuhteita (näkyvä adverbiaaleissa). Sama asia voidaan ilmaista myös ilman toimijaa tai kausaalisen prosessin, jolla on syy ja seuraus. (Fairclough 1997: 137.) Analyysin avulla teen tulkintoja siitä, millaisia ovat tutkimuksen aineiston kommentoijien kielellisten valintojen vaikuttimet.

Fairclough (1997: 143) esittääkin, että lauseesta voidaan analysoida osallistuja- ja toimintatyyppisiä ja niiden avulla voi avata paremmin tekstin merkityksiä. Osallistujan tyypittelyyn vaikuttaa se, nähdäänkö asia tekona vai tapahtumana. Toisin sanoen, onko tilanne tekijällinen vai tekijätön. Tekoon sisältyy osallistujatyyppinä tekijä ja kohde, kun taas tapahtumassa on yksi osallistuja eli kohde tai tekijä. (Emt. 144). Lauseen toimintatyyppit Fairclough (1997: 144) jaottelee viiteen ryhmään: teko, tapahtuma, asiointi, mentaalinen ja sanallinen toiminta.

Faircloughin representatiivisen näkökulman avulla kielianalyysi on mahdollista liittää yhteiskunnalliseen analyysiin eli kysymyksiin tiedosta, uskomuksista ja ideologioista (Fairclough 1997: 30). Tosin nykyisin Fairclough (2016: 88) käyttää termistä *representaatio* termiä *konstruointi* eli rakentuminen, sillä se korostaa aktiivista ymmärtämisen prosessia, jossa todellisuutta käsitetään tietystä näkökulmasta. Termin muutos ei kuitenkaan vaikuta analyysiprosessiin, vaan ennemminkin tarkoittaa representaation toimintatapaa ja vaikutusta.

4 VERKKOUUTISKOMMENTTIEN DISKURSSIT JA ARVOJEN REPRESENTAATIO

Tämän luvun tavoitteena on esitellä, miten analyysi on tehty. Olen aluksi lukenut kaikki aineiston uutiskommentit läpi. Sen jälkeen määrittelin ja jaottelin aineiston kommentin vahvimman diskurssin tai kahden vahvimman diskurssin mukaan. Tein diskursseista taulukon, johon nimesin esiintulleiden diskurssien pääluokat. Olen määritellyt diskursseja mikro- ja makrokontekstien mukaan ja olen pyrkinyt nimeämään diskurssit niin, että kirjoittajan todellisuus tulee niissä parhaiten esiin. Tämän jälkeen analysoin aktiivisen yleisön kommentteja hyödyntämällä Faircloughin (1997) tekstilähtöistä kriittistä diskurssianalyysia.

Analysoinnin tuloksena Helsingin Sanomien yhteiskunnallisen uutisen kommenttiosuuksien diskurssianalyysissä nousi esiin viisi erilaista diskurssia, ja olen nimennyt uutiskommentin sisällöstä nousseen diskurssin mukaan seuraavat pääluokat: rikosoikeudellinen, moraalinen, poliittinen, yhteiskunnalliseen ja ratkaisukeskeinen diskurssi. Olen myös poistanut analyysistä muutamia diskursseja, koska ne eivät suoranaisesti liittyneet uutisen sisällön käsittelyyn. Analysoitavassa aineistossa uutiskommentteja oli yhteensä 257 kappaletta ja jossain kommentteissa oli kaksi erilaista vahvaa diskurssia, joten diskurssien määrä (298 kappaletta) on suurempi kuin kommenttien määrä (257 kappaletta). Käyn seuraavaksi läpi jokaisen diskurssin pääluokan alalajeineen.

4.1 Rikosoikeudellinen diskurssi

Rikosoikeudellisessa diskurssissa uutinen hahmotetaan teon syyllisyyteen, rangaistukseen ja mielenilmauksen laillisuuteen liittyvien diskurssien kautta. Nimesin rikosoikeuteen liittyvät diskurssit seuraavasti: syyllinen, rangaistus ja mielenilmaus. Kommentit sisältävät erilaisia arveluita uutisoidun tapahtuman mahdollisista syyllisistä ja epäillyn mahdollisista rikosnimikkeistä sekä tuomioistuimen langettamasta tuomiosta. Rikosoikeudellinen diskurssi sisältää myös yleisesti mielipiteitä tuomioiden

langettamisesta ja niiden oikeudenmukaisuudesta. Pahoinpitelyn syyllisiksi nähdään pahoinpidellyn ja pahoinpitelijän lisäksi myös pahoinpidellyn kotiin toimittanut lääkäri. Lisäksi rikosoikeudellinen diskurssi sisältää mielenosoituksen laillisuuteen liittyviä näkökantoja. Rikosoikeudellisen keskustelun kommentointi viistää myös poliittista diskurssia, mutta kommenteissa ei ole filosofisia ulottuvuuksia, kuten moraalista diskurssia.

4.1.1 Syyllinen

Kommentoijat pitävät syyllisenä mielenosoittajaa, pahoinpideltyä, pahoinpidellyn kavereita ja hoitavaa lääkäriä. Syyllinen on kommenteissa eksplisiittisesti läsnä eikä sitä näin ollen piilotella. Kommentoijat hakevat kommenteillaan syyllistä ja näin ollen etsivät tapahtuneelle oikeutta.

- (1) Uusnatsit ovat todennäköisesti *syyllistyneet* pahoinpitelyyn, mutta eivät tappoon, vaan kyseessä on lääkärin *aiheuttama kuolemantuottamus*.

Esimerkin 1 kommentoijan mukaan äärioikeistolaiset ovat syyllisiä pahoinpitelyyn, mutta pahoinpidellyn kuolema johtuu lääkärin toimista. Kommentoija ikäänkuin puolustaa äärioikeistolaisia viittaamalla lääkärin (mahdolliseen) virheeseen sanalla *kuolemantuottamus*, joka on lainattu Suomen rikoslaista (Suomen rikoslaki 21 § 8 mom.). Kuolemantuottamus tarkoittaa henkirikosta, jossa toisen henkilön kuolema aiheutetaan henkilön huolimattomuudella. Verbillä *olla* kirjoittaja kuvaa lääkärin aiheuttaman kuolemantuottamuksen toiminta- ja osallistujatyypiltään tekijällisenä tekona, jonka asiantila on olemista ja lauserakenne on rinnastava eli subjekti + verbi + predikatiivi (Fairclough 1997: 144). Kommentoija käyttää myös sanaa *aiheuttama*, joka viittaa siihen, että kuolemaan ovat syynä lääkärin teot.

- (2) *Pääepäilty* on pahoinpitelijä. *Uusnatsijärjestö jonka jäsenet ovat aiemmin* hyökkäneet ihmisten kimppuun. Muunmuassa Jyväskylässä. Lääkärin hoitovastuukysymykset ovat aivan toinen asia.

Esimerkin 2 kommentoija käyttää pahoinpitelyn tekijästä termiä *pääepäilty*. Sana on niinikään peräisin rikostutkinnasta ja kommentoija viittaa siihen, että hän tuntee

rikostermistöä. Kommentoija näkee pahoinpitelyn syysuhteiseksi, joka tulee esiin äärioikeiston jäsenien aikaisemmat pahoipitelyjen rinnastamisessa uutisoituun tilanteeseen. Toimintatyyppinä ensimmäinen lause eli *pääepäilty on pahoinpitelijä* on asiantila, jonka lauserakenne on niinkään rinnastava (Fairclough 1997: 145.)

- (3) Ei ole. Lääkäri voi olla syyllistynyt hoitovirheeseen, mutta kuolemasta *on vastuussa* väkivallan tekijä. *Aina*.

Esimerkissä 3 kommentoija määrittelee syyllisen vastuun kautta käyttämällä verbiä, *olla vastuussa*. Kuin painottaakseen asian tärkeyttä kommentoija käyttää adverbia *aina*, jolla kommentoija painottaa sitä, että poikkeuksia ei tämänkaltaisissa tilanteissa ole. Faircloughin (1997: 144) mukaan yhden kielen toiminnantyyppin eli teon lausekkeessa on transitiivinen rakenne eli lauserakenne on subjekti+predikaatti+objekti. Tässä kyseinen rakenne tulee esiin toisen virkkeen sivulauseessa *kuolemasta on vastuussa väkivallan tekijä*, jossa *väkivallan tekijä* on subjekti, *olla vastuussa* on predikaatti ja *kuolema* on predikatiivi. Tällöin tekijyys, syysuhteet ja vastuu ovat eksplisiittisesti esillä (Fairclough 1997: 148.)

- (4) Eiköhän itse *provosoinut* väkivaltaan. Hinta oli tällä kertaa kova. *Jokainen tietää* että voi sattua , kun tuollaisissa olosuhteissa aloittaa *kiihkoilun* asiaa vastaan. Myös itse tiedän.

Esimerkissä 4 kommentoija määrittelee pahoinpitelyyn syylliseksi henkilön, joka pahoinpideltiin. Kommentin toisen virkkeen alku eli *jokainen tietää* viittaa Faircloughin (1997: 145) mukaan mentaaliseen toimintaan, jolloin toiminnanmuoto on tiedollista. Tämä myös tarkoittaa sitä, että tekijän vastuuta ei ole hämärretty (Fairclough 1997: 149), vaan toimija eli *jokainen* on eksplisiittisesti esillä. Tällöin kommentoijan mielestä jokainen tietää, että kyseisessä tilanteessa väkivallan mahdollisuus on niin suuri, että tilanteessa ei kannata sanoa mielipidettään. Ajatustapa tulee esiin myös sanavalinnassa *kiihkoilu*, joka viittaa oman näkemyksen esittämiseen voimakkaassa tunnetilassa. Pahoinpidellyn mahdollista provosointia ei käsitelty Helsingin Sanomien uutisessa, jolloin kommentoija on etsinyt tietoa muualta tai päätellyt itse pahoinpitelyn olevan syyseuraussuhteessa provosointiin. Voimakasta provosointia voi pitää kommentoijan implisiittisenä alkuoletuksena, jolla kommentoija kiinnittää uuden asian vanhaan asiaan

eli uutisoituun tekstiin. Alkuoletus on intertekstuaalinen eli asiasta on jo olemassa yhteinen ymmärrys, joka on on tekstin lukjoille tuttu. Tämä antaa representoiduille tosiasioille vakuuttavuutta. (Fairclough 1997: 140–141.)

4.1.2 Rangaistus

Rangaistusdiskurssissa tekijää pidetään selvänä syyllisenä, ja siksi keskustelu on siirtynyt rangaistuksesta keskusteluun niin konkreettisella kuin abstraktilla tasolla. Tämän takia rangaistukseen liittyvissä kommentteissa oli useammin alkuoletuksia kuin muissa diskursseissa. Alkuoletus on intertekstuaalinen eli asiasta on jo olemassa yhteinen ymmärrys, joka on on tekstin lukjoille tuttu. Tämä antaa representoiduille tosiasioille vakuuttavuutta. (Fairclough 1997: 140–141.)

- (5) Ne ääri vasemmiston mielenosoitukset ovat yleensä olleet paljon väkivaltaisempia kuin oikeiston. Veikkaanpa että tekijä selviää tästä *melkein päänsilityksellä*, kuten väkivaltarikoksista yleensä.
- (6) Eiköhän tässä aikanaan napsahda se sama 5-7 vuotta vankeutta törkeästä pahoinpitelystä ja kuolemantuottamuksesta, kuin muillekin samantapaiseen syyllistyneille, taustasta riippumatta. Tähän yksittäistapaukseen mitenkään liittymättä, mielestäni nämä tuomiot ovat lopputulema huomioiden aivan liian *lieviä*!

Esimerkeissä 5 ja 6 tekijästä ei keskustella, sillä tekijänä pidetään uutisessa esiintynyttä pahoinpitelijää. Tämä asia tulee tekstissä esiin poissaolevana, implisiittistä alkuoletuksena, sillä kommentoijat olettavat vastaanottajan jakavan terveen järjen alkuoletuksia. (Fairclough 1997: 140). Tällöin kommentin 5 mukaan tekijä selviää pahoinpitelystä liian helpolla tuomiolla eli *päänsilityksellä*. Myös kommentin 6 mukaan rangaistukset ovat *lieviä* eli teon lopullisuuteen nähden lyhytkestoisia rangaistuksia. Kommentin 5 *päänsilitys* on myös metafora, ja siinä tuodaan esiin kommentoijan näkemys oikeuslaitoksen liian äidillisestä eli pehmeästä suhtautumisesta vääristä teoista rankaisemiseen. Fairclough (1997: 143) korostaakin metaforan olevan puhujan kategoriavalinta.

- (7) *Poliittinen väkivalta* ja ihmisen tappaminen on *äärimmäisen vakava*

asia. Minkälainen ihminen juhlii tappajia ja syyllistää uhria? Rangaistus lienee *ihan eri luokkaa* kuin *tavallisissa tapoissa*. Ja hyvä niin. Tappajat häkkiin ja avaimet Suomenlahteen.

Esimerkissä 7 kommentoija käyttää pahoinpitelystä metaforaa *poliittinen väkivalta*, jolla kommentoija tuo esiin pahoinpitelyn vakavuuden. Tämä tulee esiin myös sanaparissa *äärimmäisen vakava*. Kommentoija pitää myös syyllisenä uutisessa esitettyä pahoinpitelijää. Toisen virkkeen subjekti eli *minkälainen ihminen* viittaa siihen, että lukija on vierailut myös muilla internet-sivuilla, koska tämänkaltaista ajatusta Helsingin Sanomat ei esittänyt. Virke myös kuvastaa humanistista näkemystä ja kommentti onkin jaettavissa rikosoikeudelliseen ja moraaliseen diskursiin. Rangaistusdiskurssin sisältö onkin humanistisen näkemyksen takia pitkäaikaista rangaistusta odottava. Tämä tulee ilmi sanoissa *ihan eri luokkaa*. Myös sanapari *tavallinen tappo* on merkitsevä, sillä Faircloughin (1997: 143) mukaan representaatioon kuuluu valinta kategoriasta, johon esitettävä asia sijoitetaan. Tässä kommentoija osoittaa, että uutisen teko on kategorisesti pahempi asia kuin *tappo*, joka rikosoikeudellisena terminä tarkoittaa tahallisen kuoleman tuottamista toiselle ihmiselle (Suomen Rikoslaki 21 §).

- (8) Millä logiikalla tällaisen työntämisen voisi tulita [sic] törkeäksi pahoinpitelyksi. Ei millään.
Koska törkeän pahoinpitelyn *tunnusmerkistö* kattaa mm. toisen saattamisen hengenvaaralliseen tilaan.
- (9) Tulipas taas *puppua*. Kyllä itseään saa puolustaa alkaneelta tai välittömästi uhkaavalta *laittomalta hyökkäykseltä*, mutta voimaa saa käyttää vain sen verran, mikä on *tarpeen hyökkäyksen torjumiseksi* ja mikä muutenkin on suhteellisesti hyväksyttävää ottaen huomioon hyökkääjän ja uhrin ominaisuudet ja muut seikat tilanteessa. *Tilanteessa, jossa nuorukainen huutelee joukolle aikuisia miehiä* ei tietenkään ole mitään oikeutta *koskea huuteliiaan*, jolloin *hätävarjelu* ei tule kyseeseen. Se että *oikeudeton hyökkäys* aiheuttaa uhrin kuoleman voi, jälleen olosuhteista riippuen, olla joko *kuolemantuottamus* tai *tappo*. Tämä riippuu mm. tarkoituksesta, olosuhteista jne.

Kommentoijat myös vastasivat toisten kommentoijien ajatuksiin pahoinpitelystä, kuten esimerkissä 8 ja 9. Kommentin 8 vastaaja aloittaa virkkeen alistuskonjuktiolla *koska* kuin perustellakseen edellisen kommentoijan väitettä. Kommentoija käyttää subjektina rikosoikeudellista sanaa *tunnusmerkistö* kuin vahvistamaan omaa näkemystään

pahoinpitelystä. Verbi *kattaa* taas viittaa siihen, että törkeän pahoinpitelyn tunnusmerkistöön sisältyy juuri tämän pahoinpitelyn tapa eli toisen saattaminen hengenvaaralliseen tilaan.

Esimerkissä 9 kommentoija taas viittaa sanalla *puppu* toisen kommentoijan näkemykseen itsepuolustuksesta, ja korjaa toisen kommentoijan näkemystä omalla mielipiteellään sekä käyttämällä auktoriteettia luovaa rikosoikeudellista sanastoa, kuten *laiton hyökkäys, oikeus, hätävarjelu, oikeudeton hyökkäys, kuolemantuottamus ja tappo*. Kommentissa on ensisijaisesti näkyvillä se, että *nuorukainen huutelee joukolle aikuisia miehiä* sekä se, että näillä miehillä *ei ole mitään oikeutta koskea huutelijaan*. Implisiittisesti kommentoijan alkuoletus on se, että huutelijalla ja pahoinpitelijällä on merkittävä ikäero, joka saattaa olla syynä kypsymättömän ihmisen huuteluun. Tällöin kommentoija on lisännyt uutiseen alkuoletuksen eli uuden tiedon. Tekstin vastaanottajan oletetaan jakavan kommentoijan alkuoletuksen. (Fairclough 1997: 140).

4.1.3 Mielenilmauksen laillisuus

Osa kommentoijista pohtii mielenosoituksen laillisuutta. Tällöin diskurssin voi analysoida vuoropuheluksi, jossa osa kommentoijista näkee laillisen mielenilmauksen osallistujan olevan lailla suojattu, kun taas osa pohtii tämän argumentin paikkansa pitävyyttä. Mielenilmauksen laillisuus-diskurssi siis sivuaa implisiittisesti syyllinen-diskurssia.

- (10) Ehkäpä syynä oli se, että että heillä oli jotain poliisilta salattavaa, [sic] *Hyökkäys lailliseen mielenosoitukseen on rikos. Siinäkin tapauksessa, että saat itse kuonoosi.*
- (11) Tämä ei näytä hyvältä jos/kun pakenivat paikalta koska olivat itsekin syyllistyneet *rikokseen*. Kaikkien tekemiset on tutkittava sillä *laillisen mielenosoituksen häirintä on rikos!*
- (12) Entä kun epäilty onkin *laillisen mielenosoituksen* osallistuja? Juuri senvuoksi [sic] mielenosoitus pitää ilmoittaa viranomaisille 6 tuntia ennen tilaisuuden alkamista, kun sen järjestäjän ja osallistujien vastuut muuttuvat.

Esimerkeissä 10–12 kommentoijat käyttävät mielenosoituksesta sanaparia *laillinen mielenosoitus* kuin korostaakseen mielenosoittajien syyttömyyttä. Lisäksi kommentoijat käyttävät lauseen subjekteina *hyökkäys ja häirintä*, jotka kuvaavat mielenosoittajien kanssa eri mieltä olleen henkilön tapaa osallistua mielenosoitukseen. Esimerkissä 10 kommentoija käyttää väkivaltaan oikeuttavana sanaparia *siinäkin tapauksessa*, jolloin kommentoija implisiittisesti myöntää pahoinpitelyn, mutta oikeuttaa sen puolustusreaktiona estämään vakavampaan rikosta eli mielenosoituksen häiritsemisestä. Fairclough (1997: 143) mukaan kielenkäyttäjän tuntema sanasto antaa käyttöön ennalta annettuja kategorioita. Nämä kolme esimerkkiä ovat toiminnan tyypiltään asiaintila, joka ilmentää olemista.

- (13) "Jokaisella on oikeus lupaa hankkimatta järjestää kokouksia ja mielenosoituksia sekä osallistua niihin." - Suomen perustuslaki 13§.

Eli mielenosoitus ei voi oikeastaan olla *laiton*. Toki siihen osallistuvat voivat syyllistyä laittomuuksiin. Lisäksi jos se oli ilmoitettu yleiseksi kokoukseksi jonka tarkoituksena on jakaa materiaalia niin entä sitten? Mitä vikaa tuossa on? Luuletko että jos tuon ilmoittaa materiaalinjakohommaksi niin se jotenkin samalla tarkoittaa että et voi siinä pitää kylttiä tai heiluttaa haluamaasi lippua? Kyseessä on silti yleinen kokous, ja *yleiseen kokoukseen osallistujat* ovat aina *lakiteknisesti yksityishenkilöitä*, heillä ei ole mitään erityisiä velvollisuuksia tai vastuita vain sen takia että ottavat osaa yleiseen kokoukseen.

- (14) Toisaalta Suomessa on kuitenkin *ilmoitusvelvollisuus* poliisille [sic] jos järjestää mielenosoituksen, [sic] eli yleisen kokouksen.

Lukijat ovat myös tarttuneet sanapariin *laillinen mielenosoitus*, ja kommenteissa 13 ja 14 pohditaan mielenosoituksen laillisuutta viittaamalla siihe, että mielenosoitus ei voi olla *laiton*, mutta mielenosoittajilla on *ilmoitusvelvollisuus* poliisille. Pohdinnan taustalla on implisiittinen ajatus syyllisen määrittelystä.

4.2 Moraalidiskurssi

Moraalidiskurssi piti sisällään abstraktimmalla tasolla teon tuomitsemiseen tai

oikeuttamiseen liittyviä perusteluja. Tässä tutkimuksessa olen määrittänyt sanan *moraali* tarkoittavan yhteisössä vallitsevia eettisiä käsityksiä, arvostuksia ja käyttäytymissäantöjä, etiikkaa ja siveellisyyttä (Kielitoimiston sanakirja s.v. moraali). Moraalisesti toimiminen taas on Martelan (2009) mukaan ihmisen perustarve, jolloin omien tekojen kokeminen oikeutetuiksi, lähimmäisen auttaminen ja oikeudenmukaisuuden halu ovat sisäänrakennettuja ominaisuuksia. Moraalidiskurssi koostuu nimeämistäni idealistisesta, humanistisesta ja Hammurabin moraalidiskurssista, joita voi kuvata pahoinpitelystä järkyttyneeksi, sitä tutkivaksi ja sen oikeuttavaksi diskurssiksi.

4.2.1. Idealistinen moraalidiskurssi

Idealistinen moraalidiskurssi pitää sisällään kommentoijien yleisiä ajatuksia oikein toimimisesta. Kommentit ovat sisällöllisesti uutisen tuomitsevia ja kommentoijien rooli on ylhäältäpäin tuleva auktoriteetti-rooli. Ikään kuin heillä olisi valta määrittellä tilanne kauempaa ja kertoa, millainen tilanteen pitäisi olla.

(15) *Nyt menee liian pitkälle.*

Esimerkki 15 osoittaa, että kirjoittaja on etäännyttänyt itsensä tilanteesta ja toimii toiminnan tuomarina. Lauseessa ei ole subjektia ja lause onkin relationaalinen prosessi ilman toimijaa (Fairclough 1997: 137). Lause voisi alkaa myös: ”Mielestäni...”, jolloin näkemys olisi henkilökohtainen eikä yleinen näkemys. Kirjoittajan rakentama kuva tilanteesta on kannanotto Suomen yhteiskunnan ääripolitisoituneeseen tilanteeseen, ja se vastaa Hallidayn (1973) ideationaalista funktiota. Kommentoija katsoo tilannetta kauempaa moraaliselta tasolta eikä oletettavasti halua ottaa tilanteeseen muulla tavoin osaa. Kommentti voidaan nähdä myös interpersonaalisenä metafunktiona, jossa kirjoittaja asemoi itsensä arvojohtajaksi. Suhde uutiseen on sen sisällön tuomitseva.

(16) Surullista. Miten aikuiset miehet *eivät tajua*, että lyönti voi tappaa?

Asiaa lähestytään myös tunne- ja tietotasolta, ja kommentoija ihmettelee koko asian mahdollisuutta. Esimerkin 16 tekstissä on kausaalinen prosessi (Fairclough 1997: 137), jossa toiminta näkyy ymmärtämättömyytenä aikuisten miesten käytöstä kohtaan. Ideationaalinen funktio tulee esiin verbin *tajuta* kautta. Myös tässä esimerkissä kommentoija katsoo tilannetta kauempaa. Kirjoittajalla on myös moraalisen ihmettelijän rooli, joka katsoo tilannetta ylhäältä alaspäin.

- (17) Alkaa olla *usko ihmiskuntaan* kovilla. Kaikenlainen ääriajattelu ja populismi tuntuu olevan nousussa.

Tarkkailijan rooli voidaan laajentaa koskettamaan koko *ihmiskuntaa*, ei vain suomalaisia tai ääriryhmien toimintaa. Esimerkin 17 ensimmäisen lauseen subjektina on *usko*, joka voidaan tulkita uskona hyvyyteen ja hyvään tulevaisuuteen. Yleisesti länsimaisessa kulttuurissa uskon loppuminen tarkoittaa toivon menetystä. Uskon loppumisen seuraukseen kirjoittaja antaa syyksi ääriajattelun ja populismin. Kausaalinen suhde tulisi paremmin esiin, jos lauseiden väliin laittaisi alistuskonjunktion koska. Lukija ajattelee tämän uutisen jälkeen koko ihmiskunnan hyvyyden olevan koetuksella eikä esimerkiksi vain länsimaissa tai Suomessa. Kommentoija kirjoittaa ihmiskunnasta kaksijakoisesti akselilla hyvä–paha. Lisäksi tekstistä tulee implisiittisesti esiin kohtalomaisuus, ikään kuin uutisen esiintuoma ilmiö ei olisi ihmiskunnan muutettavissa.

4.2.2 Humanistinen moraalidiskurssi

Humanistinen moraalidiskurssi sisältää kommentoijien humanistisia ajatuksia oikein toimimisesta. Kommentit ovat sisällöllisesti uutisen tuomitsevia ja kommentoijien rooli on tuomitseva, mutta lähempänä konkreettista tapahtumaa kuin ideologisesti asiaan suhtautuvilla. Kommentoijat ovat läsnä tilanteessa humanistisella arvopohjalla ja pyrkivät luomaan tietojensa avulla moraalista tilannekartoitusta.

- (18) Tämän *surullisen tapauksen* tiimoilta *törmää* aivan *kuvottaviin* ja *sairaisiin* kommentteihin monilla eri foorumeilla kuten Suomi24:ssä, MV-lehdessä ja jopa täällä laatulehti HS:n kommenttisivuilla.

Esimerkissä 18 voimakkaasti fyysistä pahoinvointia kuvaavat sanavalinnat ovat kuin painottamassa asian tärkeyttä. Kommentoija ei osoita ymmärrystä tapahtuneelle, vaan kutsuu sitä *surulliseksi tapaukseksi* ja näin tuomitsee sen adjektiivilla *surullinen*. Sanapari on myös metafora väkivaltaiselle kuolemantapaukselle, ja Fairclough (1997: 143) korostaakin metaforan olevan puhujan kategoriavalinta. Kommentoijan humanistinen näkökulma tulee esiin myös sanavalinnoilla *kuvottava* ja *sairas*, sillä ne viittaavat ihmisarvoa vähättelevään kommentointiin. Tyypillisesti humanismi on älyllinen asenne, jonka taustalla on ajatus todellisuuden kriittisestä ja rationaalisesta tarkkailusta. Humanismi ei ole historiallinen vakio, mutta sen tehtävä on tärkeä aikoina, jolloin tapahtuu murroksia vanhan ja uuden välillä. (von Wright 1976.) Kommentoija käyttää *törmätä*-verbiä, joka viittaa sattumanvaraiseen kohtaamiseen, vaikka kyseisille internet-sivuille täytyy hakeutua. Toisin sanoen verbi tuo implisiittisesti esiin sen, että kommentoija on tutkinut tapahtumaa kriittisesti laajemmin eikä vain reagoinut kyseiseen uutiseen. Faircloughin (1995: 149) mukaan juuri sanaston toiminnan tyypeistä on tarkasteltava valikoitu, implisiittinen kategoria. Kirjoittajan rooli on ihmisyyttä korostava ja humanistinen.

- (19) Oletko sitä mieltä, nimimerkin [sic] lentävämatto käyttäjä, että mielenosoitusta ja mielenosoittajia mahdollisesti halventaneen ihmisen kuoliaaksi pahoinpiteleminen on oikeutettua?
- (20) *Kai tiedät* mitä eroa on mielipiteillä ja väkivallalla?

Esimerkeissä 19 ja 20 tuodaan esiin tapahtuma sekä sanomalehden kommentoinnin konteksti puuttumalla ihmisarvoa rajoittaviin ajatuksiin. Tämän voi nähdä tuovan esiin humanistista ajattelutapaa eli ihmisen arvon tai arvokkuuden korostamista (von Wright 1976). Tämän voi myös nähdä niin, että kommentoijat ovat lukeneet muiden lukijoiden kommentteja ymmärtääkseen tapahtumaa ja reagoineet muiden kommentteihin oman arvopohjansa mukaisesti. Vaikka kommentit liikkuvat abstraktilla mentaalitasolla, ne on suunnattu kyseisen tapauksen oikeutuksen määrittelyyn. Kommentit haastavat vastakommentin esittäjät katsomaan tilannetta konkreettisesti eri näkökulmasta. Humanistisen näkemyksen mukaan ihmisen hyvän on mahdollista toteutua ainoastaan järjestyneessä, normien ja lakien säätelemässä yhteiskunnassa, mutta samaan aikaan

norminalainen järjestys vaatii kuuliaisuutta (von Wright 1976). Molemmissa esimerkeissä puhutellaan suoraan toista kommentoijaa ja esitetään toisen kommentoijan näkemys voimakkaasti yksinkertaistettuna. *Kai tiedät* –sanaparin voi tulkita älyllisesti alentavaksi tavaksi ilmaista erilainen näkemys asiasta. Kirjoittajien roolit ovat moraaliseen pohdintaan haastavia, ja niiden suhdetta uutiseen ja muihin kommentoijiin voidaan kuvailla humanistiseksi ja älylliseksi.

- (21) ...ei pahoinpitelijöillä ole minkäänlaista *oikeutta* aiheuttaa hänelle kuolemaan johtavia vammoja, *ei edes* "kurinpidon" vastikkeella.

Myös seuraavan esimerkin 21 voi olettaa lukeneen muiden kommentteja ja reagoineen pahoinpitelyn oikeutukseen humanistisesta näkemyksestä. Kommentista tulee implisiittisesti esiin, että kommentoija on pohtinut fyysisen kurittamisen mahdollisuutta, mutta ei pidä sitä tässä tapauksessa oikeutettuna. Tämä tulee esiin sanavalinnasta *ei edes*. Lauseen subjektina on *oikeus*, joka korostaa moraalialia. Kirjoittaja olisi voinut myös käyttää sanan *oikeus* asemasta esimerkiksi sanaparia *todellista syytä*. Tällöin valinta olisi ollut älyllinen valinta.

4.2.3 Hammurabin moraalidiskurssi

Kategoria, jota nimitän Hammurabin moraalidiskurssiksi sisältää kommentteja, joilla pahoinpitely oikeutetaan uhrin provosoinnilla ja mahdollisen pahoinpitelyyn syyllistyneen alistumattomuudella. Ideologiana on kostaminen Hammurabin lain ja myöhemmin Vanhan Testamentin mukaisesti *silmä silmästä* –periaatteella. Kostamisoikeutta kutsutaan myös *Talio-periaatteeksi*. Periaatteen mukaan rikollisen täytyy saada samanlainen rangaistus kuin uhrille aiheuttamansa (Encyclopaedia Britannica 2016). Kommentoijat käyvät tilannetta läpi valta-akselilla ja pyrkivät oikeuttamaan kantansa vetoamalla yksinkertaistettuihin tosiasioihin ja valta-asemaan.

- (22) *Ymmärtäisin* hesarin [sic] kirjoituksen jos henkilö olisi *tosiaankin* ollut sattumalta paikalla ja olisi ilman syytä pahoinpidelty.

Esimerkin 22 kommentoijan mukaan pahoinpitelyä ei olisi saanut tapahtua, jos

pahoinpidelty olisi ollut sattumalta paikalla. Tämän tiedon kommentoija on pääteltyt muualta, sillä Helsingin Sanomien uutinen ei asiaa kertonut. Kommentoija haluaa ymmärtää tapahtunutta, mikä käy ilmi *ymmärtää*-verbin käytöstä. Faircloughin (1997: 145) mukaan representaation mentaalinen toiminta voi liittyä juuri havaintoon. Alistuslauseessa adverbi *tosiaankin* korostaa käänteisesti sitä, että pahoinpidelty on todellisuudessa ollut tarkoitushakuisesti tilanteessa. Hänen mukaansa pahoinpidelty on myös tehnyt tekoja, jotka ovat oikeuttaneet pahoinpitelyn. Kommentoijan rooli on itse kerättyihin faktoihin perustuva tuomari, jonka suhde uutiseen on tapahtuman oikeuttava.

- (23) *Kai sitä nyt* itseään saa puolustaa oikeudettomalta väkivallalta.
- (24) Jos joku tulee sylkemään päälle ja toinen *työntää* hänet kumoon ei työntäjä todellakaan ole tehnyt mitään rikosta. EI ihmisen tule *alistua* sille, että hänen päälleen *syljetään*.

Esimerkkien 23 ja 24 kommentoijien mukaan kyseessä on ollut ideationaalisesti itsepuolustus, joka on ollut tilanteessa oikeutettua. Tällöin omaan tulkintaan väkivallasta voi vastata väkivallalla. Esimerkissä 23 *kai sitä nyt* –aloitus lauseessa viittaa siihen, että väkivallan käyttö on sallittua. Sen voi myös kääntää esimerkiksi muotoon *kyllähän sitä*. Kommentoija myös käyttää verbiä *puolustaa*, joka viittaa hyökkäyksen kohteena olemiseen sekä oikeudettoman väkivallan käyttöön. Termi *oikeudeton väkivalta* voi myös viitata poliisin käyttämään termiin *hätävarjelu*. Rikoslain mukaan joitain tekoja voidaan oikeuttaa hätävarjeluna, jos voimankäyttöä käytetään välittömästi uhkaavan oikeudettoman hyökkäyksen torjumiseksi (Suomen Rikoslaki 39/1889). Sanavalinnalla kommentoija voi implisiittisesti osoittaa tuntevansa rikoslakia.

Myös esimerkki 24 viittaa puolustukseen, sillä työntäminen on suorassa kausaalisuhteessa sylkemiseen. Tapahtuma on ikään kuin yksinkertaistettu teon tasoille eikä todellista syytä eli mielipide-eroja tuoda esille. Kommentoija pitää tilannetta valtataisteluna, jossa mitataan heikompi osapuoli. Tämä tulee esiin verbin *alistua* käytöllä. Molemmissa kommentteissa kirjoittajan rooli on itsenäisesti asioita ratkova ja

suhde uutiseen on tapahtuman oikeuttava. Näkemyksen mukaan pahoinpitelijä on puolustautuja.

4.3 Yhteiskuntadiskurssi

Yhteiskunta-diskurssi pitää sisällään yhteiskunnan turvallisuuteen liittyviä diskursseja, jotka olen nimennyt seuraavasti: yleinen turvallisuus, median arvosteleminen ja poliisin toiminta. Yleinen turvallisuus pitää sisällään yhteiskuntarauhaa vaalivia diskursseja, kun taas mediadiskurssissa läpikäydään median yleistä ja yksittäistä toimintaa. Poliisin toiminta sisältää poliisin toimien arvostelua ja puolustamista. Yleisesti yhteiskuntadiskursseissa käydään läpi, miten tilanne on päässyt syntymään sekä sitä, miten se voitaisiin estää. Lisäksi diskursseissa käytetään alkuajatuksia liittämässä uutisen tietoja uusiin tietoihin.

4.3.1 Yleinen turvallisuus

Yleinen turvallisuus -diskurssissa halutaan vaalia yhteiskuntarauhaa ja etäännytetään itseä pois ääritöimijöiden joukosta. Ajattelutapa on selkeästi poliittinen ja politiikan kaikista ääri-ilmioistä halutaan pysyä etäällä.

- (25) *Kansankiihottajat* käyttävät minkä tahansa tilaisuuden itseään korostaakseen ja suosiota hankkiakseen. Vaarallista porukkaa, monessakin mielessä.
- (26) Taitaa olla parasta tehdä laki, joka turvaa mielenosoitusrauhan, eli kielletään samaan aikaan samassa paikassa järjestettävät vastamielenosoitukset. Ei *noitaa* [sic] saa päästää samaan tilaan samaan aikaan.

Esimerkissä 25 kommentoija käyttää lauseen subjektina sanaa *kansankiihottajat*. Sana on tässä yhteydessä populistisen politikon metafora, ja Faircloughin (1997: 150) mukaan juuri metaforat tuottavat esiin ratkaisevia eroja representaatioiden välille. Käyttämällä metaforaa kommentoija etäännyttää itsensä joukosta. Ensimmäisen lauseen toiminnan tyyppi on teko, jossa on transitiivinen rakenne (emt. 144.) Myös esimerkissä

26 kommentoija käyttää subjektina *noita*, joilla kommentoija eristää itsensä äärioikeisto ja –vasemmistolaisista.

- (27) Missä syytän anarkisteja nuoren taposta? Syytän *anarkistia* poliisiinkohdistuvasta *vainoharhasta*.

Esimerkissä 27 kommentoija ajattelee toisen kommentoijan ymmärtävän väärin aikaisemmin sanomaansa sekä poliisin toimintaa, ja kutsuu poliisin toimintaa sanalla *vainoharha* eli harha pahansuovan toiminnan kohteena olemisesta. (Kielitoimiston sanakirja s.v. vainoharha). Hän myös käyttää ääri vasemmistolaisesti ajattelevasti henkilöstä metaforaa *anarkisti* eli henkilöä, joka kannattaa aatesuuntausta, joka taistelee kaikkea sosiaalista, poliittista ja taloudellista järjestystä vastaan tavoitellen yksilön täydellistä vapautta (Kielitoimiston sanakirja s.v. anarkisti). Kommentoija haluaa yhteiskunnassa toimittavan yhteisten lakien mukaan ja kunnioitettavan myös poliisien tehtävää yhteiskunnan yhtenä tukipilarina.

4.3.2 Poliisin toiminta

Poliisin toiminta -diskurssissa käydään läpi sitä, miksi poliisi ei ole ollut mielenosoituksessa paikalla tai miksi poliisi suojelee rikollisia. Poliisin toiminta -diskurssista käy myös ilmi, että kommentoijat odottavat poliisilta erilaisia toimia. Yhteinen nimittäjä on kuitenkin se, että diskusseissa käsitellään tapahtunutta turvallisuuden eri näkökulmista.

- (28) Miten *on mahdollista* että poliisia ei tilaisuudessa näkynyt?
- (29) Poliisi on puhunut "pienimuotoisesta" mielenosoituksesta, oliko mielenilmaus *niin pieni*, että poliisi ei ollut paikalla? Sitä varten poliisilla on koulutus ja varustus (jota jotkut ovat arvostelleet), että tällaiset tapaukset voidaan estää, poliisin pitäisi mennä väliin ettei vahinkoja tule. Poliisi ei kuitenkaan ehdi joka paikkaan, resurssit eivät riitä. Tällaiset "pienimuotoiset" mielenilmaisut voivat olla *riski* jos niitä ei ehditä valvomaan.

Esimerkissä 28 kommentoija ihmettelee mentaalilla tasolla sitä, ettei poliisi ollut valvomassa mielenosoitusta. Tällöin asiointila on Faircloughin (1997: 145) mukaan olemista. Tällä lauseella kommentoija tuo esiin alkuajatuksensa siitä, että poliisin tulee

aina turvata yhteiskuntaa, eikä hän voi ymmärtää, miksi näin ei ole tehty. Kommentissa 29 lukijalla on sama alkuajatus, mutta hän vie omaa ajatteluaan pidemmälle pohtimalla mielenosoituksen koon olevan syy sille, ettei poliisi ole ollut paikalla. Tämä tulee esiin sanoissa *niin pieni*. Kommentoija kuitenkin päätyy alkuajatukseensa eli siihen, että poliisin tulisi olla paikalla kaikissa mielenosoituksissa. Tämä tulee esille sanasta *riski*, jolla kirjoittaja tarkoittaa riskiä muille kansalaisille ja yhteiskunnalle.

- (30) JOS kyseessä olisi ollut *vasemmiston* mielenosoitus, niin paikalla olisi ollut 100 poliisia mellakka varustuksessa samoin ratsupoliisit, Nyt taisi olla ysi [sic] partio paikalla!
 JOS kyseessä olisi ollut *maahanmuuttajan* tekemä teko, niin nyt oltaisi jo pidetty seitsemän tiedotustilaisuutta ja lehdistölle olisi vuodettu koko tutkinnan tulokset.
 Näin meillä Suomessa *toimii* POLIISI!
- (31) Älä nyt viitsi. Nykyään *poliisin tehtävä* tuntuu olevan *suojella rikollisia ikävältä julkisuudelta* oli rikolliset ketä tahansa. Mediakin on aivan *rähmällään* rikollisten edessä, ei julkaise heidän nimiä ja kuvia kuin aivan törkeimmistä tapauksista.

Esimerkissä 30 kommentoija näkee poliisin toiminnan epätasa-arvoisena vasemmistoa ja maahanmuuttajia kohtaan, jotka kommentoija myös ryhminä rinnastaa toisiinsa. Kommentoijan alkuoletus on se, että poliisi turvaa yhteiskunnassa vain vahvimpia tai samanmielisiä, ja että poliisi on toiminut tietoisesti niin, että se on tukenut äärioikeistolaisia mielenosoittajia. Myös esimerkissä 31 poliisin toiminta nähdään epätasa-arvoisena, mutta erilaisesta syystä. Kommentoijan mukaan poliisi suojelee rikollisia, mutta ei kuitenkaan tuo esille esimerkkejä implisiittisesti viittaamiinsa tapauksiin, vaan pitää sitä alkuoletuksena. Kommentoija käyttää myös sanaparia *ikävä julkisuus* ja viittaa tällä siihen, että kansalaiset voivat tuomita rikollisen julkisuudessa hyvinkin voimakkaasti, koska viranomaiset eivät sitä tee. Kommentoija arvostelee myös toista yhteiskunnan instituutiota eli mediaa voimattomuudesta. Kommentoija käyttää tästä verbiä *olla rähmällään*, joka on metafora poliitikkojen tai vaikuttajien nöyristelystä ja sitä voidaan pitää myös mielistelynä (Kielitoimiston sanakirja s.v. *rähmällään*). Kommentoija ajattelee, että yhteiskunnan instituutiot eivät tee tehtävänsä eli suojele ihmisiltä, jotka rikkovat yhteiskunnan sopimuksia.

- (32) No mitäs poliisin sitten pitäisi tehdä? *Ryhtyä syyttäjäksi* ja tuomariksi?
- (33) *Tehdä. Puuttua.* Pamppukin on ainut laillinen ase, jota Poliisi saa käyttää. Muut astukoon sivuun.
- (34) *Ottaa epäilty kiinni* jatkamis- ja sotkemisvaaran takia.
- (35) Eihän missään *sanota*, etteikö näin olisi jo tehty.

Kommenteissa 32–35 käydään lyhyt kommentoijien välinen keskustelu poliisin toiminnasta. Keskustelusta käy ilmi, että kommentoijat ovat tietoisia poliisin tehtävistä ja valta-alueista. Esimerkeissä 32 ja 35 kirjoittajat näkevät poliisin toimineen oikein, kun taas esimerkeissä 33 ja 34 kirjoittajat kritisoivat poliisin toimettomuutta. Toiminnan tarve tulee esiin kommenteissa 33 ja 34 verbeissä *tehdä*, *puuttua* ja *ottaa kiinni*, kun taas kommenteissa 32 ja 35 alkuoletus on mentaalisemmalla tasolla, joka tulee esiin sanoissa *ryhtyä syyttäjäksi* ja *sanoa*. Täten kommentoijien alkuoletukset poliisin työstä ovat erilaisia.

4.3.3 Mediadiskurssi

Mediadiskurssi käsittelee sitä, miten media uutisoi tapahtuneesta ja kaikki diskurssit kritisoivat Helsingin Sanomia sen toimintatavoista. Kommentoija kannattaa puolueetonta journalismia, ja näin ollen kommentoijan todellisuus on tietoon perustava ja asioita tulisi käsitellä tarpeeksi monesta eri näkökulmasta kokonaiskuvan saavuttamiseksi.

- (36) *Kannattaisiko* ensin tutkia ja vasta sitten hutkia? Hesari on viime aikoina *kunnostautunut* julkaisemaan vastaavia rasismiin ja maahanmuuttoon liittyviä *kohu-uutisia*, joita on sitten jälkikäteen saanut korjailla.
- (37) HS *ei tavoittanut* lauantaina tapauksen *tutkinnanjohtajaa*.
- (38) Hesari ei ilmeisesti vielä ole oppinut välttämään *spekulointia* artikkelien otsikoissa. Toivottavasti tällä kertaa ei tule sormille samalla tavalla kuin itis [sic] -raportoinnissa.

Esimerkissä 36 kommentoija käyttää lauseessa verbiä *kannattaisiko* eli olisiko paikallaan (Kielitoimiston sanakirja s.v. kannattaa) ensin tutkia asiaa. Tällä kommentoija viittaa Helsingin Sanomien liian suoraan tehtyyn tilanearvioon. Kommentoija myös käyttää verbiä *kunnostautua* eli osoittaa jossakin tehtävässä kykyään (Kielitoimiston sanakirja s.v. kunnostautua) julkaista *kohu-uutisia*. Tällä kommentoija nostaa esiin sen, että toimituksen pitäisi olla tarkempi ja välttää liian provosoivaa uutisointitapaa. Kommentoijan identiteetti on kriittinen ja tietoon perustava.

Esimerkissä 37 kommentoija nostaa esiin sen, että *Helsingin Sanomat ei ole tavoittanut tutkintajohtajaa*, jolloin kommentoija ei pidä uutista tietoon perustavana. Kuitenkin monet uutiset tehdään ilman viranomaisten vahvistamia tietoja ikään kuin samaan aikaan viranomaisten tutkinnan kanssa. Myös esimerkin 38 kommentoijan identiteetti on kriittinen ja tietoon nojaava. Tämä tulee esiin sanassa *spekulaatio*, joka tarkoittaa teoreettista olettamuksiin perustuvaa ajattelua (Kielitoimiston sanakirja s.v. spekulatio). Toisaalta uutisointi perustuu nopealle asioiden esittämiselle ja näin ollen ne pitävät usein sisällään spekulatiivista tietoa. Uutisten tiedot täsmentyvät aina selvitysten edetessä.

- (39) *Puolueettoman journalismin* [sic] kannalta tämä tapaus on taas *pieni maailmanloppu*, koska Suomen suurin sanomalehti ei näytä oppivan - [sic] eikä halua oppia - [sic] mitään lähihistoriasta. Juuri kun kissan kokoisin kirjaimin huudetut Musta Barbaari -otsikot saatiin hyssyteltyä unholaan eikä Valtterin äidistäkään ole hetkeen kuulunut mitään.

Esimerkissä 39 kommentoija nostaa esiin sen, että *puolueettoman journalismin* näkökulmasta uutinen on *pieni maailmanloppu* eli henkisellä tasolla osa ihmiskunnan tuhoutumista (Kielitoimiston sanakirja s.v. maailmanloppu). Tällä kommentoija haluaa viitata siihen, että Helsingin Sanomien uutinen on sisällöltään puoleellinen eikä kata journalismin ydintä eli puolueetonta tiedonvälitystä. Kommentoijan identiteetti on kriittinen ja tietoon perustuva.

- (40) *Vasemmiston, anarkistien ja suvaitsevaisten* käyttäytymisestä ei hesari [sic] ole *vaivautunut* kirjoittamaan yhtään *paheksuvaa* artikkelia.

Esimerkissä 40 kommentoija väittää *vasemmiston*, *anarkistien* ja *suvaitsevaisten* käyttäytyneen väärin, mutta se ei ole ylittänyt Helsingin Sanomien uutiskynnystä. Kommentoija myös käyttää verbiä *vaivautua* eli nähdä vaivaa (Kielitoimiston sanakirja s.v. vaivautua). Hän ajattelee sanomalehden suosivan näiden ryhmien ajatuksia eikä Helsingin Sanomat näin ollen tutki tarkemmin ryhmien käyttäytymistä objektiivisesti. Sanomalehti siis kirjoittaa *paheksuen* eli moraalisesti närkästyen (Kielitoimiston sanakirja s.v. paheksua) vain äärioikeistolaisista. Kommentoijan identiteetti on äärioikeistolaista ajattelua tai puolueetonta tiedonvälitystä tukeva.

4.4 Poliittinen diskurssi

Poliittinen diskurssi sisältää nimeämäni maahanmuutto-, ääripoliittiset ja hallituksen arvostelu -diskurssit. Maahanmuuttopolitiikan avulla etsitään laajempaa syytä tapahtumalle ja ääripoliittisen diskurssin avulla määritellään syyllistä poliittisista ääriryhmistä sekä kansan jakautumisesta kahteen osaan. Hallituksen arvostelu -diskurssissa käydään läpi hallituksen ja Perussuomalaisen politiikan osuutta tilanteen kärjistymiseen. Ääripoliittisissa diskursseissa käytetään paljon metaforia painottamaan omaa asiasisältöä. Maahanmuuttopolitiittisissa diskursseissa käytetään voimakkaita, tunteisiin vetoavia adjektiiveja.

4.4.1 Ääripoliittinen toiminta

Ääripoliittisessa diskurssissa pahoinpitelyyn syylliseksi nimetään abstraktilla tasolla äärioikeisto sekä -vasemmisto. Kommenteissa myös puolustetaan oikeistoa ja vasemmistoa tai toivotaan ääriajattelun loppuvan yhteiskuntarauhan säilymiseksi. Näin ollen kommentoijat myös edustavat näitä puolia identiteeteiltään.

- (41) Suomen vastarintaliikkeeksi *itseään kutsuvan* uusnatsijärjestön nettisivuilla kerrottiin tapahtumasta, että *vastapuolelel* [sic] oli "annettu opetus".
- (42) Jospa *lentäisit* jonnekin ihan *toiseen maahan*. Täällä ei *oikeistolaisia väkivallan palvojia* tarvita.

Esimerkeissä 41 ja 42 käytetään ääripoliittisesti toimivista henkilöistä metaforia *vastapuoli* ja *oikeistolainen väkivallan palvoja*. Tällöin esimerkissä 41 tulee eksplisiittisesti esiin kommentoijan referoimana se, että pahoinpitely on käyty akselilla äärioikeisto ja -vasemmisto. Esimerkin 42 kommentoija käyttää sanaa *palvoja*, joka lainattu uskonnollisesta sanastosta, jonka mukaan palvojan tarkoituksena on kunnioittaa epäjumalia (Kielitoimiston sanakirja s.v. *palvoja*). Tämä ajatus taas tuo implisiittisenä alkuoletuksena esiin sen, että kommentoija vastustaa väkivaltaa ja kunnioittaa yhteiskuntarauhaa. Tämä tulee esiin myös sanoista *lentäisit toiseen maahan* eli kommentoija haluaa yhteiskuntarauhaa rikkovat henkilöt kauas omasta maastaan.

- (43) Yllättävän moni kirjoittaa omalla aidolla nimellään ja syyllistää uhria siitä, että meni kuolemaan. Jos *uusnatseille annetaan* tällainen teko *anteeksi*, on kyseessä *sama kuin* heille annettaisiin *lupa tappaa* kenet tahansa ja milloin tahansa.

Kommenteissa käytetään äärioikeistolaisista paljon myös sanaa *uusnatsi*. Esimerkissä 43 kommentoija käyttää myös verbiä *antaa anteeksi*, jolla viitataan tapaan antaa pahantekijälle anteeksi ja mahdollisuuden hyvittää tekonsa eli sillä ilmaistaan pyyntöä, että toinen jättäisi huomioimatta jonkin rikkomuksen. (Kielitoimiston sanakirja s.v. *anteeksi*). Kommentoija tuo kuitenkin näkemyksensä esiin, että se ei välttämättä tarkoita toisella tavalla ajatteleville mitään, vaan *on sama kuin lupa tappaa*. Kommentoijan implisiittinen alkuajatus on se, että äärioikeistossa ajattelutapa on erilainen kuin mitä voidaan pitää yleisenä kulttuurillisena ajattelutapana.

- (44) Suomessa *mieltään saa osoittaa muutkin* kuin *punavihreät*. Tämähän on vihervasemmistolle *vastenmielistä* mutta näin sanoo Suomen perustuslaki.

Esimerkissä 44 tuodaan eksplisiittisesti esiin se, että poliittisesti vasemmalla olevilla on ollut lupa osoittaa mieltä, mikä käy ilmi sanoista *mieltään saa osoittaa muutkin*. Poliittisesti vasemmalla olevista puolueista kommentoija käyttää yleistä metaforaa *punavihreät* vasemmistolaisien puolueiden tunnusvärien mukaan. Kommentoija käyttää myös sanaa *vastenmielistä*, joka kuvaa fyysisesti epämiellyttävää asiaa. (Kielitoimiston sanakirja s.v. *vastenmielinen*). Kommentoija on identiteetiltään oikeistolainen.

- (45) *Ääri­vasemmisto ja -oikeisto* on ihan yhtä vaarallista porukkaa.

Esimerkissä 46 kommentoija on lukenut uutisen ääripoliittisena selkkauksena ja tuo ääripää­ät esiin lauseen subjektina eli *ääri­vasemmisto ja -oikeisto*. Lauseen verbin mukaan asiointi­la on lauseessa olemista, ja tällöin lauseen rakenne on rinnastava (Fairclough 1997: 145). Kommentoija käyttää myös sanoja *ihan yhtä vaarallista*, jolla kirjoittaja toteaa ääripoliittinen ajattelun olevan vaaratekijä ihmisille ja yhteiskuntarauhalle.

4.4.2 Maahanmuuttopolitiikka

Suomen maahanmuuttopolitiikka koetaan uhkana niin maan turvallisuudelle kuin henkilökohtaiselle elämälle. Yhteiskunnan nähdään myös jakautuvan kahtia eri tavalla ajatteleviin ryhmittymiin.

- (47) Eihän kukaan olisi arvannut 80- tai edes 90-luvulla että meno olisi tällaista Suomessa -[sic] sekä *maahanmuuttajat*, että *suomalaiset äärijärjestöt riehuvat* todella pahasti. Kaikki *holtittoman maahanmuuton* syytä, kumpaakaan ei olisi ilman toista. Tulee kärjistymään sisällissotaan seuraavan 50 vuoden aikana, koko Euroopassa. Hommia rapakon taakseaseteollisuudelle!

Esimerkissä 47 kommentoijan mukaan *maahanmuuttajat ja suomalaiset äärijärjestöt riehuvat* eli maahanmuuttoa tarvitsevat ja sitä vastustavat käyttäytyvät räyhäten (Kielitoimiston sanakirja s.v. riehua.) Kommentoija pitää käytökseen syynä *holtitonta maahanmuuttoa*, jossa sanapari viittaa hallitsemattomaan ja ryhdittömään (Kielitoimiston sanakirja s.v. holtiton) maahanmuuttopolitiikkaan, ja kommentoija on huolissaan kärjistyneestä ja heikosta yhteiskunnallisesta tilanteesta.

- (48) Kaikki ne tahot, jotka ovat jo vuosia sitten varoitelleet, mihin *holtiton maahanmuutto* saattaa johtaa, on vaiennettu. *Yhteiskunnallinen ilmapiiiri* tulee *kärjistymään* tässä vaikeassa taloudellisessa tilanteessa, jossa maassamme on suuri määrä joutilaita nuoria miehiä. Sekä kotimaisia että ulkomaisia. On Onko tähän ratkaisuna äärijärjestöjen kieltäminen ja rajojen täydellinen aukaiseminen vai jokin muu tie. Historiassa vastaava tilanne oli 1930-luvun Saksassa. Ihmiskunta ja päättäjät eivät tunnetusti opi mitään historiasta.

Myös esimerkissä 48 kommentoija käyttää sanoja *holtiton maahanmuutto* ja yhdistää sen *yhteiskunnallisen ilmapiirin kärjistymiseen* eli yleisen tunnelman tai ajatustavan (Kielitoimiston sanakirja s.v. ilmapiiri) muuttumiseen kireäksi tai uhkaavaksi (Kielitoimiston sanakirja s.v. kärjistyä). Kommentoija katsoo tilannetta ulkopuolelta ja on siitä huolissaan.

- (49) Suomalaiset on enemmän ja enemmän alkaneet jakaantua joko *maahanmuuttoa puolustaviin tai sitä vastustaviin*. Nämä *näkemyserot* tulevat kasvamaan ja omaa kantaa ollaan valmis myös *väkivallalla puolustamaan*.

Esimerkissä 49 kommentoija määrittelee yhteiskunnassa muodostuvan kaksi eri puolta eli *maahanmuuttoa puolustavat* ja *maahanmuuttoa vastustavat*. Mahdollisesti kommentoija tulkitsee pahoinpitelyä laajemmasta perspektiivistä ja toteaa tilanteen ulkopuolelta katsoen *näkemyserojen* eli erilaisten arvojen ristiriidan aiheuttavan ongelmatilanteita, joissa omaa näkemystä voidaan puolustaa *väkivallalla*. Tällöin oman arvomaailman puolustaminen koetaan niin suurena, että sitä voidaan puolustaa fyysisesti ja laittomin keinoin.

- (50) Mikäli uutisella yritetään luoda mielikuva ja yhteys, niin *Tällä mielenosoituksella* ei ollut mitään yhteyttä niihin mielenosoituksiin, joissa *tavalliset Suomen kansalaiset* osoittavat mieltään *järjetöntä maahanmuuttopolitiikkaa* [sic] ja Suomeen suuntautuvaa massakansainvaellusta vastaan.

Esimerkissä 50 kommentoija haluaa korostaa, että maahanmuuttoa vastustavat *tavalliset Suomen kansalaiset* osoittavat mieltään eri tavalla. Näin ollen kommentoija haluaa tuoda esiin sen, että hän maahanmuuton vastustajana ei kannata äärioikeistolaisia ajatuksia, vaikka onkin maahanmuuttovastainen. Tämä tulee esiin myös sanavalinnassa *tällä mielenosoituksella* eli kyseinen mielenosoitus ei vastaa laadultaan maahanmuuttovastaisia mielenosoituksia. Kommentoijan maahanmuuttovastaisuus tulee myös esiin sanoissa *järjetöntä maahanmuuttopolitiikkaa* eli kommentoijan mielestä poliittiset päätökset ovat järkeä vailla olevia (Kielitoimiston sanakirja s.v. järjetön). Kommentoija kokee maahanmuuttopolitiikan vaikutukset uhkana yhteiskunnalle ja henkilökohtaiselle elämälleen.

4.4.3 Hallituksen arvosteleminen

Hallituksen arvostelemisella kommentoijat tuovat esiin poliittista identiteettiään joko niin, että he selkeästi tukevat jotakin poliittista ideologiaa tai kritisoivat sitä. Pahoinpitely nähdään hallituksen toimettomuuden tuloksena ja hallitusta kohtaan ollaan erityisen kriittisiä, koska vallalla oli oikeistohallitus.

- (51) *Hallitus ei selvin sanoin tuomitse* näistä kansalliskiihkoilijoiden tekemisistä. Onko Soinin tuki Sipilälle niin tärkeää, että hän ummistaa silmänsä tältä väkivallalta?

Esimerkissä 51 lauseen alun eli *hallitus ei selvin sanoin tuomitse* voi tulkita niin, että kommentoija paheksuu sitä, että oikeistopuolueet eivät julkisesti tuomitse äärioikeistolaista toimintaa. Kommentoija myös käyttää äärioikeiston kannattajista sanaa *kansalliskiihkoilija* eli henkilö, joka ajaa kiihkeästi omaa asiaa (Kielitoimiston sanakirja s.v. kiihkoilla). Tässä tapauksessa ajettava asia on poliittinen ideologia. Tällöin kommentoijan identiteetti on enemmän vasemmalla eikä hän oletettavasti ole oikeistopoliikan kannattaja. Identiteetti on kuitenkin poliittinen.

- (52) *Jos käärmeen pää on Soini niin sen häntä on Kansallinen vastarinta,* täysin riippumatta siitä, pitääkö Soini hännästään.

Esimerkissä 52 kommentoija käyttää sanaa *käärme* kristillisenä metaforana synnistä. *Käärmeen pää* voi ajatella kuvaavan Soinin poliittisia ja synnillisiä ajatuksia, joita kommentoija ei arvosta. Hän myös puhuu *käärmeen hännästä* tarkoittaen kuvainnollisesti sitä, että käärmeen päätä seuraa aina häntä ja tässä tapauksessa Soinin toimia seuraavat Suomen Kansallisen Vastarinnan toimet.

- (53) Perussuomalainen politiikka *alkaa tuottaa ruumiita.*

- (54) Katsokaa vain; ei ota Soini vastuuta *tästäkään* tapauksesta.

Useat kommentoijat pitävät Soinin politiikkaa syyllisenä tapahtuneeseen. Kommentti (53) alkaa sanoilla *alkaa tuottaa ruumiita* eli tilanne on mennyt niin pitkälle, että kansalaisten syvät mielipide-erot ratkaistaan väkivallalla. Esimerkissä 54 kommentoija

tuo esiin saman näkemyksen käyttämällä sanaa *tästäkään*, joka viittaa siihen, että maahanmuuttopolitiikan ylilyöntitapauksia on ollut muitakin. Kommentoijien identiteetti on poliittisesti kriittinen.

- (55) Vain joko täysin *tietämättömät* tai *täysin epärehelliset* voivat *yrittää* liittää Soinia tähän tapahtumaan.

Soinin politiikasta ollaan myös toista mieltä ja se tulee esiin kommentoijan 55 sanavalinnoissa *tietämättömät* ja *täysin epärehelliset*. Näillä valinnoilla kommentoija pyrkii vaikuttamaan lukijaan, joten kommentin kirjoittaja on Perussuomalaisen ajattelun kannattaja. Ajattelutapa tulee esiin myös verbistä *yrittää* eli tavoitella toiminnallaan jotakin (Kielitoimiston sanakirja s.v. *yrittää*), mutta se ei kirjoittajan mukaan ole edes mahdollista. Kommentoijan identiteetti on poliittinen.

4.5 Ratkaisukeskeinen diskurssi

Ratkaisukeskeisessä diskurssissa käydään läpi keinoja, joilla pahoinpitelyä tulisi selvittää. Kommentoijat myös vastaavat toisiin kommentteihin vasta-argumentein puolustaen yhteiskuntajärjestystä joko puolueellisesti tai puolueettomasti. Yhteistä diskurssille on kuitenkin se, että siinä välittyy luotto viranomaisiin. Kommentoijan identiteetti on yhteiskunnan tukipilarina toimiminen.

- (56) Poliisilta voisi kysyä, että *montako pahoinpitelyä 10.9. kirjattiin ko. paikalla*. Ei luultavasti kovin montaa... *Mene sinne Poliisin puheille*.
- (57) Onko ruumiinavaus tehty ja *kuolinsyy* tiedossa ? *Siitä lähdetään*.
- (58) *Tämä asiahan on vasta alussa*. Ei varmastikaan hirveästi kannata lähteä tässä vaiheessa *poissulkemaan*. Emme me tiedä sitäkään, että oliko kyseessä murha.

Esimerkeissä 56 ja 57 kommentoijat pohtivat tapahtunutta yhteiskunnan viranomaisten näkökulmista. Esimerkissä 56 näkökulma tulee esiin sanassa *kirjata* eli merkitä rekisteriin (Kielitoimiston sanakirja s.v. *kirjata*). Henkilö luottaa yhteiskuntaan ja se tulee esiin lauseesta *Mene sinne Poliisin puheille*. Eli kommentoijan mukaan poliisi

kertoo puolueetonta tietoa siitä, että pahoinpitely tapahtunut Asema-aukiolla ja että mahdollisesti sitä kautta saisi tekijän selville. Esimerkissä 57 viranomaislähtöisyys ja luotto yhteiskunnan järjestelmiin tulee esille sanasta *kuolinsyy*. Vastuuviranomainen selvittää aina kuolemaan johtaneet esitiedot ja niiden perusteella ratkaistaan, onko kuolemasta suoritettava lääketieteellinen vai oikeuslääketieteellinen selvitys (Valvira 2013). *Siitä lähdetään* taas viittaa siihen, että uutista lähestytään tosiasiallisesti. Myös kommentoijan 58 lause *Tämähän on vasta alussa* tuo esiin kirjoittajan alkuajatuksen eli luottamuksen viranomaisten selvitystyöhön. Myös sana *poissulkea* viittaa siihen, että kommentoija ei halua tehdä olettamuksiin perustettuja johtopäätöksiä ja näin ollen hän odottaa, että viranomaiset selvittävät ensin tosiasiat.

- (59) *Vähän riippuu siitä miten tuuppaa* ja mitä sitä ennen on tapahtunut. Meillä itsepuolustustreeneissä harjoitellaan kiertäviä tekniikoita, joissa vältetään sitä että kaadettava ei tule päälleen alas - juuri tästä syystä.
- (60) *Jaa että* jos ihminen kuolee viikon päästä siitä kun hänet on tönäisty katukiveen, niin mitään *syy-yhteyttä ei ole?*
- (61) Kyllä *varmasti selvitetäänkin*. Se mitä sen 'kuuden päivän' aikana on tapahtunut, ei poista esim. sitä *päävammaa*, minkä on nettikommenttien perusteella joku 'vapausurho' aiheuttanut.

Esimerkeissä 59–61 kommentoijat käsittelevät uhrin pahoinpitelyssä saatua vammaa vasta-argumentina toisen kommentoijan ajatuksiin. Kommenteissa nostetaan esiin se, että pahoinpitelystä aiheutunut pään alueen vahingoittuminen voi olla syynä uhrin kuolemaan. Nämä tulevat esiin esimerkiksi ilmauksissa *miten tuuppaa*, *syy-yhteyttä ei ole* ja *päävamma*. Kommentoijat myös puolustavat tietoa, mikä tulee esiin ensinnäkin siinä, että kommentoijat ovat vastanneet vasta-argumentin sisältävään kommenttiin, ja toisekseen he aloittavat kommenttinsa sanoilla *riippuu vähän* sekä *jaa että*, jotka voi puhekielessä tulkita hieman provosoiviksi ja keskustelukumppania aliarvioiviksi.

- (62) Tapauksesta on tehtävä *myös julkinen selvitys* ja *seuraamukset* aiheuttajille. Mikäli kyseessä on *kansallista uhoa* harjoittava ryhmittymä, heidän vapaata toimintaansa on jo liian pitkään hiiskumatta seurattu. On aika lopettaa aggressiot.

Esimerkissä 62 kommentoija tuo esille selkeän ratkaisun tapauksen tutkimukselle eli *julkinen selvitys* ja selvityksen perusteella annettavat *seuraamukset*. Eli kommentoija ratkaisee yhteiskunnallisen ongelman ja luottaa siinä yhteiskunnan luomaan oikeusjärjestelmään. Kommentoija käyttää myös termiä *kansallinen uho* viittaamaan siihen, että kommentoija epäilee teosta nationalistista idealistia.

4.6. Julkison diskurssijakauma

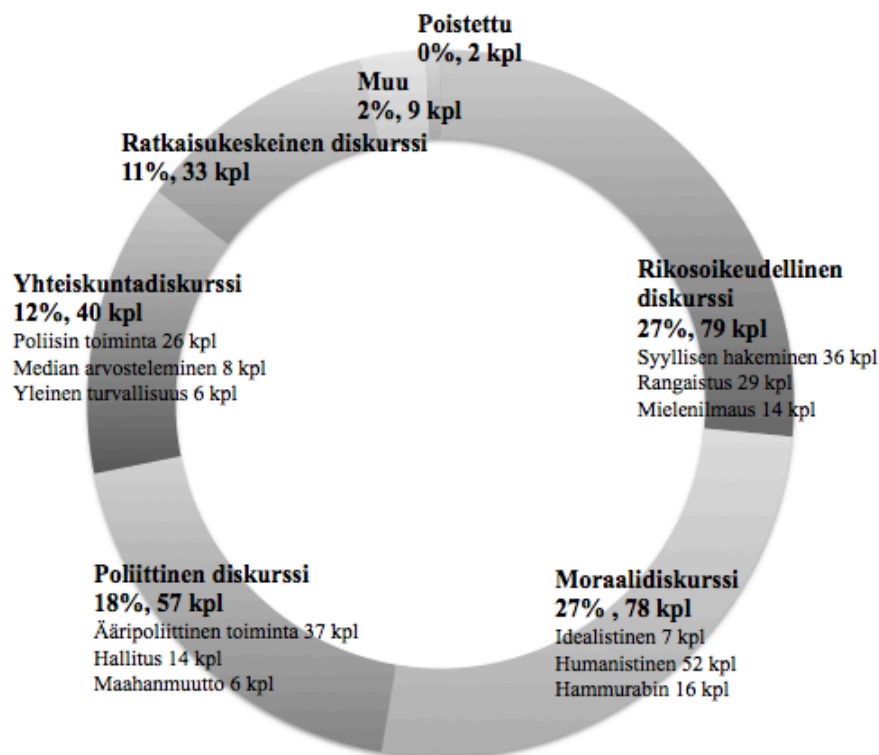
Julkison diskurssit jakautuvat viiteen eri päädiskurssiin eli rikosoikeudelliseen, moraaliseen, poliittiseen, yhteiskunnalliseen ja ratkaisukeskeiseen diskurssiin. Oman kommenttinsa jättäneistä löytyviä diskursseja oli yhteensä 298 kappaletta.

Aineistosta nousi tasavertaisesti esiin kaksi diskurssia eli rikosoikeudellinen ja moraalidiskurssi. Molempia diskursseja nousi julkison kommentteista 27 prosenttia eli hieman yli neljännes kaikista kommentteista. Rikosoikeudellisesta diskurssista haettiin eniten syyllistä ja moraalisessa diskurssissa vahvimmin katsottiin asioita humanistisesta todellisuudesta. Näin ollen rikosoikeudellista ja moraalista keskustelua käy 54 prosenttia uutista kommentoineesta julkisosta.

Toiseksi suosituimmaksi diskurssiksi nousi poliittinen diskurssi, jonka mukaan ajatteli 18 prosenttia. Määrä on hieman alle viidesosa kommentoijista. Poliittisesta diskurssista nousi voimakkaimmin esiin ääripolitiinen diskurssi, jolloin pahoinpitelyn syylliseksi nimettiin äärioikeisto ja -vasemmisto sekä ääriajattelun toivottiin loppuvan yhteiskuntarauhan säilymiseksi.

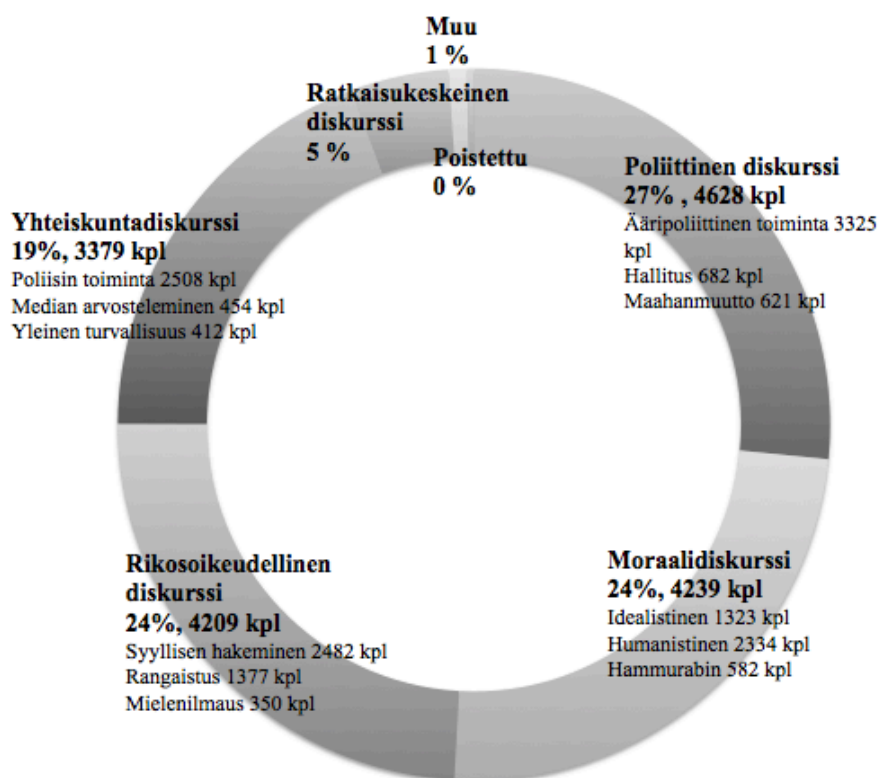
Julkison kommenttien kolmanneksi käytetyin diskurssi oli nimeämäni yhteiskuntakeskeinen diskurssi, jota nousi aineistosta 12 prosenttia. Määrä on noin kymmenes julkison kommentteista. Myös ratkaisukeskeistä keskustelua kävi noin kymmenes eli 11 prosenttia verkkouutisen kommentoijista. Kuviossa 3 olen avannut diskurssien määrät myös määrällisesti ja prosentuaalisesti, niin että siinä näkyvät myös

diskurssien muodostamat alajaot sekä yksittäisten diskurssien kappalemäärät (ks. kuvio 3).

Kuvio 3. Verkkojutiskomenttien päädiskurssien jakauma

Pelkkiä tukikommentteja antaneen julkison diskurssijakauma on hieman erilainen kuin oman kommenttinsa jättäneen julkison Tarkoitin tässä kohtaa tukikommentoineella julkisolla niitä kommentoijia, jotka ovat pitäneet yksittäisen kommentoijan diskurssia tai diskursseja hyvin argumentoituna painamalla verkkouutisen kommentoinnin yhteydessä olevaa *Hyvin kommentoitu* -painiketta. Tukikommentteja saaneiden diskurssien määrä on yhteensä 17426 kappaletta. Tällöin tukikommentteja antaneiden päädiskurssit olivat: poliittinen diskurssi 27 prosenttia, moraalidiskurssi 24 prosenttia, rikosoikeudellinen diskurssi 24 prosenttia, yhteiskuntadiskurssi 19 prosenttia ja ratkaisukeskeinen diskurssi viisi prosenttia (ks. kuvio 4).

Kuvio 4. Tukikommentteja antaneen julkison diskurssijakauma

Kun kommentojien ja tukikommentojien määrät yhdistetään, saadaan koko julkison diskurssien määrällinen ja prosentuaalinen jakauma. Tällöin kaikkien diskurssien määrä on 17724 kappaletta. Tällöin diskurssijakauman järjestys on sama kuin tukikommenttien antaneilla. Päädiskursseista nousi edelleen esiin eri aladiskurssit, jolloin poliittisesta diskurssista nousi esiin voimakkaimmin ääripoliittinen toiminta -diskurssi, moraalidiskurssista taas nousi esiin humanistinen moraalidiskurssi, rikosoikeudellisesta diskurssista syyllisen hakeminen -diskurssi ja yhteiskuntadiskurssista nousi esiin poliisin toiminta -diskurssi (ks. kuvio 5).

Kuvio 5. Koko julkison kommenttien diskurssijakauma

Määrällisesti ja laadullisesti katsottuna Helsingin Sanomien yhteiskunnalliseen keskusteluun osallistuva julkiso on Suomen mittapuulla suurin, sillä Helsingin Sanomien digitaalisen lehden lukijamäärä oli elokuussa vuonna 2017 yli 200 000 henkilöä päivässä. Luku on yksittäisistä suomalaisista sanomalehdistä suurin (HS 2017a).

Tällä yksittäisellä uutisella yksittäisten kommenttien määrä oli 257 ja tukikommenttien määrä oli 17426 kappaletta. Tällöin julkison kokonaiskommenttien määrä on 17683 kappaletta, joka on noin yhdeksän prosenttia digitaalisen lehden lukijamäärästä (noin 200 000). Kommenttien määrä ei kuitenkaan kerro yksittäisten kommentoijien määrää. Julkison kokoa ei ole kuitenkaan tarpeellista laskea tarkemmin, sillä tämän laadullisen tutkimuksen tarkoituksena on analysoida ainoastaan tutkimuksen aineiston pohjalta yleisön ja julkison välistä suhdelukua.

7 PÄÄTELMÄT

Tutkimuksen tavoitteena oli tutkia uutismedian julkisoa yhteiskunnallisen arvoilmaston mittarina. Tämä tarkoitti sen tutkimista, millaisen arvokokonaisuuden verkko-sanomalehden ympärille muodostunut verkkoyhteisö rakentaa yhteiskunnallisesti vaikuttavan uutisoinnin ympärille. Tutkimus kohdistui verkkomedian aktiivisen yleisön kommenttien tutkimiseen. Tutkimuksen tavoitteena ei kuitenkaan ollut koota kokonaisnäkemyksiä asiasta, vaan luoda tutkielman laajuuteen sopiva kurkistusikkuna diskursseihin ja arvoihin, joilla lukijat käsittelevät yhteiskunnallisesti vaikuttavaa aihetta. Tutkimuksen päätelmiä lukiessa on myös hyvä muistaa se, että aineisto on pysäytyskuva syyskuun 2016 yhteiskunnallisesta tilanteesta.

Tutkimuksessa selvisi, että aineistona käytettyyn Helsingin Sanomien Asema-aukion pahoinpitelyn ensimmäiseen verkkouutiseen (2016) julkiso vastasi viidellä erilaisella diskurssilla. Nimesin vuorovaikutuksen lajit vahvimman esiin tulleen diskurssin mukaan poliittiseksi, moraaliseksi, rikosoikeudelliseksi, yhteiskunnalliseksi ja ratkaisukeskeiseksi diskurssiksi. Aineistona käytetyn uutissarjan (yhteensä 32 uutista) ensimmäinen uutinen oli sisällöltään vielä spekulatiivinen, sillä tapahtumien kulku oli epäselvä ja viranomaiset vasta alkoivat tutkia tapahtunutta. Tutkimusaineistona uutiskommentit ovat kuitenkin toimivia, koska kommentit perustuvat julkison näkemyksiin yhteiskunnallisesti vaikuttavaan tilanteeseen. Näin julkison erilaiset arvot ja eri todellisuudet tulevat paremmin esiin.

Aineiston julkison koko on noin yhdeksän prosenttia digitaalisen lehden päivittäisestä (keskimääräisestä) lukijamäärästä. Kommenttien määrä ei kuitenkaan ole yksittäisten kommentoijien määrä, mutta se osoittaa tämän uutisen kohdalla yleisön ja julkison välistä suhdelukua. Julkison päädiskurssit olivat poliittinen diskurssi 27 prosenttia, moraalidiskurssi 24 prosenttia, rikosoikeudellinen diskurssi 24 prosenttia, yhteiskuntadiskurssi 19 prosenttia ja ratkaisukeskeinen diskurssi viisi prosenttia (ks. kuvio 5) kaikkien diskurssien määrästä. Päädiskursseista nousi edelleen vahvimmin esiin seuraavat alajaot: poliittisesta päädiskurssista nousi esiin ääripoliittinen diskurssi,

moraalidiskurssista humanistinen moraalidiskurssi, rikosoikeudellisesta syyllisen hakeminen ja yhteiskuntadiskurssista poliisin toiminta.

Ääripoliittisessa aladiskurssissa pahoinpitelyn syylliseksi nimetään laajemmalla abstraktilla tasolla äärioikeisto sekä -vasemmisto. Kommenteissa myös puolustetaan sekä oikeistoa että vasemmistoa ja lisäksi kommenteissa toivotaan ääriajattelun loppuvan yhteiskuntarauhan säilymiseksi. Näin ollen kommentoijat myös edustavat arvoiltaan eri poliittisia puolia tai poliittisesti ajattelevia yksilöitä. (Ks. luku 4.4.1.) Humanistinen moraalidiskurssi sisältää kommentoijien humanistisia ajatuksia oikein toimimisesta. Kommentit ovat sisällöllisesti uutisen tuomitsevia ja kommentoijien rooli on tuomitseva, mutta lähempänä konkreettista tapahtumaa kuin ideologisesti asiaan suhtautuvilla. Kommentoijat ovat läsnä tilanteessa humanistisella arvopohjalla ja pyrkivät luomaan tietojensa avulla moraalista tilannekartoitusta. (Ks. luku 4.2.2.) Rikosoikeudellisessa syyllisen hakeminen –aladiskurssissa kommentoijat pitävät syyllisenä pahoinpitelijän lisäksi pahoinpideltyä, pahoinpidellyn kavereita ja hoitavaa lääkäriä. Tällöin syyllinen on kommenteissa eksplisiittisesti läsnä ja kommentoijat hakevatkin ajatuksillaan syyllistä. Näin ollen kommentoijat etsivät tapahtuneelle oikeutta. (Ks. luku 4.1.1.) Yhteiskuntadiskurssin poliisin toiminta -aladiskurssissa käydään läpi, miksi poliisi ei ole ollut mielenosoituksessa paikalla tai miksi poliisi suojelee rikollisia. Poliisin toiminta -diskurssista käy myös ilmi, että kommentoijat odottavat poliisilta erilaisia toimia. Yhteinen nimittäjä on kuitenkin se, että diskusseissa käsitellään tapahtunutta turvallisuuden eri näkökulmista. (Ks. luku 4.3.2.)

Mielenkiintoista tutkimuksen tuloksessa oli se, että oman kommenttinsa jättäneiden diskurssijakauma oli erilainen kuin tukikommenttien jättäneillä (ks. kuvio 3 ja 4). Oman kommenttinsa jättäneet käsittelivät uutista rikosoikeudellisesta näkökulmasta (27 prosenttia kommentoijista) ja moraalisesta näkökulmasta (27 prosenttia kommentoijista) käsin, mutta poliittisesta näkökulmasta tapahtunutta pohti vain 12 prosenttia kommentoijista. Kun taas tukikommentteja antaneiden kesken diskurssijakauma oli: poliittinen diskurssi 27 prosenttia, moraalidiskurssi 24 prosenttia, rikosoikeudellinen diskurssi 24 prosenttia. Tällöin koko julkiso käsittelikin uutista poliittisena uutisena ja erityisesti ääripoliittisin diskurssien, kun taas oman kommenttinsa jättäneiden kesken

julkiso käsitteli uutista rikosoikeudellisesta ja moraalisesta näkökulmasta käsin syyllisen hakemisen ja humanistisen moraalidiskurssin kautta.

Jos tulosta summaa entisestään, niin 54 prosenttia oman kommentin jättäneistä pohti pahoinpitelyä oikeutuksen eli rikosoikeuden tai moraalin kannalta. Tällöin oikeutuksen arvoa voi tarkastella teorian kautta, joka jakaa ihmiset kahteen kategoriaan: analyyttisesti ja intuitiivisesti ajatteleviin ihmisiin. Ajattelumallien mukaan analyyttisesti ajattelevat ovat kiinnostuneita fyysisestä maailmasta ja prosesseista, kun taas intuitiivisesti ajattelevat ovat kiinnostuneita ihmisistä ja hyvistä ihmissuhteista. (Riecki, Svedholm-Häkkinen & Lindeman 2017: 1.) Tätä taustaa vasten ajattelumallit vaikuttavat myös eri todellisuuksien ja arvojen muodostumiseen.

Kun taas jakaumaa katsoo koko julkison kannalta, niin vastausta etsitään eniten älyllisesti politiikan prosessien näkökulmasta. Eri diskurssien väliset erot ovat kuitenkin pieniä, joten tarkempi päätelmä on se, että 51 prosenttia julkisosta käsitteli aineiston uutista poliittisten ja rikosoikeudellisten eli fyysisen maailman oikeuttamisen prosessien kautta. Kun tähän lisää vielä moraalisen oikeuttamisen, tutkimuksen päätelmä on se, että 75 prosenttia julkisosta käsitteli uutista poliittisten ja oikeuttamisen arvojen kautta.

Tutkimuksen tuloksia voi myös summata niin, että sanomalehtimedian ja keskusteluun osallistuvan yleisön vuorovaikutus rakentuu viidestä erilaisesta arvosta. Näistä yksi arvo on rationaalinen yhteiskunnan järjestelmään luottaminen, jolloin kommentteissa käydään uutista läpi käytännönläheisesti etsien pahoinpitelyn tutkimisella ratkaisua. Neljä muuta arvoa ovat abstraktimpia ja laajempia, jolloin kommentoijien arvot ovat poliittisia, moraalisia, rikosoikeudellisia ja yhteiskunnallisia.

Tämä tutkimuksen tulosta voi käsitellä Sisäministeriön teettämään tutkimuksen kautta siltä osin, että turvapaikkatilannetta koskeva suomalainen keskustelukulttuuri koettiin polarisoituneena. Tutkimukseen osallistuneet ihmiset kokivat, että vastakkainasettelu kärjisty sen vuoksi, etteivät he tule kuulluiksi. Tällöin kansalaisten huolia ei tulisi suurennella eikä jättää huomioimatta. (Puustinen, Raisio, Kokki & Luhta 2017: 45). Kaikkien tutkimukseen osallistuneiden yhteinen huoli oli se, että Suomessa ei puhuta

turvapaikkapolitiikasta ja turvapaikkatilanteesta riittävästi eikä avoimesti. Tällöin puhumattomuus koettiin tilanteen suurimmaksi ongelmaksi ja turvallisuushaksi. (Puustinen, Raisio, Kokki & Luhta 2017: 46). Uutisoinnilla olisikin hyvä pyrkiä vastaamaan lukijoiden erilaisiin yhteiskunnallisiin huoliin. Lisäksi medialla on mahdollista vaikuttaa avoimempaan keskusteluun julkison aktivoinnilla, erilaisten mielipiteiden julkaisemisella ja opettamalla yleisöään asiapitoisempaan keskustelukulttuuriin moderoinnin avulla.

Yleisesti moderoijien kommentointikulttuuri pyrkii *puolueettomuuden ideaaliin*, jolloin verkkokeskustelijoiden vapaan ilmaisun valvominen ei saa perustua toimituksen mielipidelinjaan. Tiedotusvälineiden mainetavoitteiden turvaaminen on kuitenkin käytännössä ristiriidassa median toimintaa ohjaavan demokratiaperiaatteen kanssa. Tämä voi siis tarkoittaa sitä, että median omat tavoitteet voivat vaikuttaa siihen, ettei kaikensisältöisiä keskusteluja käydä verkkosivuilla. Lisäksi tiedotusvälineet voivat sallia vain maineen tai laadun kannalta sopivat mielipiteet keskusteltavaksi. (Pöyhäri 2015: 264–265.) Pöyhäri (2015: 265) mukaan media osoittaa moderoitotoiminnan avulla kantavansa yhteiskuntavastuuta, ja sananvapauden näkökulmasta mahdollisimman vapaa kansalaiskeskustelu olisi hyvä toteuttaa läpinäkyvän moderoitotoiminnan avulla. Tämän tutkimusaineiston mukaan Helsingin Sanomat julkaisee monialaisesti erilaisia mielipiteitä ja osa kommentteista koski suoraan myös Helsingin Sanomien toimituksen toimintaa.

On kuitenkin huomioitavaa, että en saanut tähän tutkimukseen tietoa, kuinka paljon julkaisija on mahdollisesti poistanut kommentteja ennen niiden julkaisua. Helsingin Sanomat nostavatkin moderoitiohjeissaan esiin sen, että toimitus julkaisee viestejä myös oman harkintansa mukaan (HS 2017c). Tutkimusta tehdessä huomioin, että Helsingin Sanomat oli poistanut jo julkaistuista kommentteista 44 eri uutiskomenttia. Kommenttien poistaminen tuli esiin verrattaessa erillistä aineistodokumenttia (tallennettu 1.6.2017) internetistä löytyvään aineistoon 2.–4. kesäkuuta välisenä aikana. Poistetuista kommentteissa oli muun muassa moraalidiskursseja, mutta en analysoinut poistettuja kommentteja sen tarkemmin, sillä tähän saattoi olla syynä myös Helsingin Sanomien verkkouutisjärjestelmän päivitys.

Analysoin kuitenkin näkyvää kommenttiaineistoa ja totesin, että julkaisijan näkökulmasta kommentteja oli julkaistu laaja-alaisesti monesta eri näkökulmasta. Tässä mielessä Hujasen (2009: 47) näkemys journalistien *yhteiskunnallisen osallistamisen ideaalista* eli demokratian ja kansalaisyhteiskunnan vahvistamisesta sekä julkisuuden avoimuuden ja ihmisten vaikutusmahdollisuuksien lisäämisestä toteutui. Jos analyysissä olisi mukana myös kaikki julkaisijan poistamat kommentit, niin ideaalin toteutumista voitaisiin analysoida tarkemmin. Tämä tutkimus antaa kuitenkin viitteitä siitä, että Helsingin Sanomat on pyrkinyt *yhteiskunnallisen osallistamisen ideaalin* suuntaan. Poistettujen kommenttien tutkiminen olisi kiinnostava jatkotutkimuskohde, sillä sen kautta saisi mahdollisesti myös selville ihmisten yhteiskunnallisiin asioihin liittyviä pelkoja, ja mahdollisesti näitä näkemyksiä voisi ottaa esille jo uutisia kirjoitettaessa.

Näiden tutkimuspäätelmien perusteella en voi väittää, että Helsingin Sanomien verkkouutisten kommenttiaineistoa voisi käyttää suoraan yhteiskunnallisen arvoilmaston mittarina, mutta uutiskomenttien tutkimuksellinen käyttö yhteiskunnallisesti vaikuttavassa uutisoinnissa on jatkokehitettävä idea. Koska tekoälyä voidaan opettaa moderoimaan (Paakkanen 2017), olisi hyvä pohtia myös mahdollisuutta siihen, miten uutiskommenteista voisi kerätä tehokkaammin erilaisia signaaleja yhteiskunnan tilasta ja muutoksista. Faircloughin (1997: 83) mukaan tiedotusvälineiden tekstit ovat eräänlaisia yhteiskunnallisten muutosten mittareita, koska yhteiskunnalliset ja kulttuurilliset ristiriidat tulevat näkyviin juuri moniaineksisisissä teksteissä. Näin ollen tekstit ovat merkittävää aineistoa tutkittaessa ristiriitoja ja niiden kehitystä sekä muutosta (emt. 83). Näin vertaisviestinnän ajassa vaikutusvallan tutkiminen olisi hyvä laventaa koko aktiiviseen yleisöön.

Tutkimusaineistosta nousseita muita huomioita oli muun muassa se, että osa julkisosta oli pyrkinyt ymmärtää tapahtunutta ja etsineet pahoinpitelystä lisätietoja eri tietolähteistä. Tämä tuli esiin kommenteissa, joissa esitettiin näkemyksiä, joita ei ollut tutkimusaineiston uutisessa. Tästä voi päätellä, että ainakin julkiso paikkaa puutteellisenä pitämänsä tietoja tapahtuneesta. Yhteiskuntarauhan säilyttämiseksi yleisön olisi hyvä saada faktapohjaista viranomaistietoa nopeasti. Lisäksi kommentteja analysoidessa yllättävä huomio oli myös se, että kommentoijien kirjoittamia diskursseja

saattoi olla vähän, mutta ajatusta kannattavia tukikommentteja taas oli määrällisesti paljon. Näin oli esimerkiksi *yleinen turvallisuus* -diskurssissa, jolloin kommentteja oli ainoastaan 6 kappaletta, mutta tukikommentteja oli 412 kappaletta. Toinen esimerkki on *ääripoliittinen toiminta* -diskurssi, jota oli 36 kommenttia, mutta tukikommentteja kommentille oli yhteensä 3325 kappaletta. Tätä ilmiötä olisi kiinnostavaa tutkia lisää. Eli millä tavalla lukijat kiinnittävät huomiota suosittuihin kommentteihin ja antavatko lukijat helpommin suositulle kommentille myös tukea? Vai koetaanko uutisen merkityksellistäminen hankalaksi, jolloin toisen kirjoittama kommentti saatetaan kokea omaksi? Tämän asian tutkiminen auttaisi tarkemmin ymmärtämään sitä, onko uutiskeskustelu käytännössä Pöyhärin, Haaran ja Raittilan (2013: 166) sekä Hujasen (2009: 47) näkemyksien mukaisesti uudenlainen demokratian mahdollistaja, jolloin julkiso kokee mielipiteen muodostamisen olevan vaikutuskanava yhteiskunnallisiin asioihin.

Valitsin aineistoksi ensimmäisen päivän uutisen, koska se orgaanisena keskusteluna antaa kysymyksille parhaan mahdollisen vastauksen. Kvalitatiivisessa tutkimuksessa käytetään aineiston hankinnassa usein termiä *otos* eli aineisto karsitaan otantamenetelmällä suuremmasta aineistomäärästä. Diskurssianalyysissä ei kuitenkaan voida puhuta otoksesta, vaan aineisto poimitaan tutkimuskysymysten pohjalta (Juhila & Suoninen 2016: 453). Aineisto olisi voinut koostua myös kahden eri uutismedian vertailevasta aineistosta, mutta tällöin en olisi pysynyt analysoimaan koko uutiskokonaisuutta ja näin analyysin sisältö olisi jäänyt heikommaksi. Lisäksi aineistot olisivat olleet eri säännöillä moderoituja eikä sääntöjen vaikutusta pystyisi analysoimaan. Lisäksi olisin voinut tutkia esimerkiksi viittäkymmentä suosituinta kommenttia, mutta se olisi vaikuttanut tutkimuksen lopputulokseen niin, etteivät marginaalissa olevat ajatukset olisi tulleet esiin.

Tiedostan, että tämän tutkimuksen tulosta voi kuitenkin vääristää se, että kommentointiosion alkupäässä oleviin kommentteihin on helpompaa reagoida kuin jälkimmäisiin. Toisaalta kommentteja läpikäydessä nousi esiin se, että myös muiden lukijoiden kommentteja luetaan. Tämä kävi ilmi juuri siinä, että kommenttien joukossa saattoi yhtäkkiä tulla vastaan paljon tukikommentteja saanut kommentti. Perustelenkin

tutkimusaineistoani sillä, että Juhilan ja Suonisen (2016: 453–454) mukaan yksittäistapaus voi olla riittävä aineistomäärä, kun se havainnollistaa tuttua ilmiötä uusin keinoin ja yksi vuorovaikutusprosessi voi auttaa ymmärtämään kulttuurin toimivuutta.

Tiedostan myös sen, että analysoituun aineistoon on osallistunut valikoitunut ihmisjoukko, ja tällä syntyehdolla on suora vaikutus aineiston kertovuuteen (Ronkainen, Pehkonen, Lindblom-Ylänne & Paavilainen 2011: 112). Valikoinut joukko ei sinällään vaikuta tutkimustulokseen, sillä tutkimuksessa analysoidaan sanomalehtimedian ja yleisön vuorovaikutusta ja se syntyy vain siihen osallistumalla. Näen myös lukijoiden käyttämien nimimerkkien suojaavan kommentoijien henkilöllisyyttä ja näin mahdollistavan totuudenmukaisemman tutkimustuloksen. Myös aineiston laajuudella on vaikutusta lopputulokseen (emt. 117), mutta tässä laadullisessa tutkimuksessa oleellisinta on aineiston soveltuvuus tutkimuskysymyksiin vastaamiseen.

Yleisesti kuvailevan tutkimuksen tarkoitus on esittää tarkkoja kuvauksia tilanteista ja dokumentoida ilmiöstä keskeisiä piirteitä (Hirsijärvi, Remes & Sajavaara 2001: 128). Tämän tutkimuksen tulos tulisikin lukea viitteenä tämäntyyppisiin arvoihin, sillä lopullista tulosta on vaikea määritellä sosiaalisesti muuttuvassa tilanteessa. Tämän tutkimuksen tulos kuitenkin auttaa ymmärtämään sitä, miksi pahoinpitelystä nousi erilaisia yhteiskunnallisia toimintoja, kuten yksityishenkilöiden järjestämä muistokynttilöiden laskeminen, rasisminvastainen kulkue ja poliitikkojen aloittama lakialoite.

Tutkimusmenetelmän tärkein huomio on se, että diskurssianalyysi ei tuo esiin universaalia tietoa, vaan totuudellisuuden ajatellaan olevan tietyn kielipelin sisällä. Tämän takia diskurssitutkija esittää tutkimustuloksilleen todistusaineistoa. Aineiston tulkinta pohjautuukin tarkkaan analysointiin, ja analyttisten tulkintojen vakuuttavuuden osoittamiseen käytetään muun muassa tutkimuksen lukijoiden tekemää arviointia. (Juhila & Suoninen 2016: 446). Olenkin esittänyt päättelypolkuni mahdollisimman selkeästi, jotta voin asettaa tutkimuksen perustelut alttiiksi kritiikille.

LÄHTEET

- Ahva, Laura (2010). *Making News with Citizens: Public Journalism and Professional Reflexivity in Finnish Newspapers*. Tampere: Tampere University Press.
- Aula, Pekka, Janne Matikainen & Mikko Villi (2008). Verkko yhteiskunnallisena tilana. Teoksessa: Pekka Aula, Janne Matikainen & Mikko Villi (toim.). *Verkkoviestintäkirja*. Helsinki: Palmenia Helsinki University Press. 9–23.
- Aller Media (2015). *Moderointikoulu starttaa toimintansa –haku pilottiin käynnissä*. [lainattu 12.5.2017]. Saatavilla: <http://www.aller.fi/moderointikoulu-starttaa-haku-pilottiinkaynnissa/>
- Aller Media (2016). *Ensimmäiset moderointikoululaiset valmistuivat*. [lainattu 12.5.2017]. Saatavilla: <http://www.aller.fi/ensimmaiset-moderointikoululaiset-valmistuivat-2/>
- Alvesson, Mats & Dan Kärreman (2000). *Varieties of discourse. On the study of organizations through discourse analysis*. *Human Relations* 53:9, 1125–1149.
- Benesch, Susan (2010). *Dangerous Speech Project* [Lainattu 1.6.2017]. Saatavilla: <https://dangerousspeech.org/the-dangerous-speech-project-preventing-mass-violence/>
- Dahlgren, Peter (1995). *Television and the Public Sphere: Citizenship, Democracy and the Media*. London: SAGE Publications.
- Dijk, Teun A. van (1993). *Principles of Critical Discourse Analysis*. *Discourse and Society* 4: 249–283.
- Dijk, Teun A. van (2001). Critical Discourse Analysis. Teoksessa: Deborah Tannen, Deborah Schiffrin & Heidi Hamilton (toim.). *Handbook of Discourse Analysis*. Oxford: Blackwell. 352–372.
- Domingo, David & Ari Heinonen (2008): *Weblog and journalism. A typology to explore the blurring boundaries*. *Nordicom Review* 29: 1.
- Dutton, William H. (2009). *The Fifth Estate Emerging through the Network of Networks*. *Prometheus* 27:1, 1–15.
- Fairclough, Norman (1997) *Miten media puhuu. (Media Discourse, kääntäneet Virpi Blom & Kaarina Hazard)*. Tampere: Vastapaino.
- Fairclough, Norman (2016). A dialectical-relation approach to critical discourse analysis in social research Teoksessa Wodak, Ruth & Meyer, Michael (toim.). *Methods of critical discourse studies*. London: SAGE. 3rd edition. 162–186.

- Habermas, Jürgen (2006). *Political Communication in Media Society: Does Democracy Still Enjoy an Epistemic Dimension? The Impact of Normative Theory on Empirical Research*. *Communication Theory* 16: 4, 411–426.
- Hall, Stuart (1999). *Identiteetti*. (toim. ja suom. Mikko Lehtonen & Juha Herkman). Tampere: Vastapaino.
- Heikkinen, Vesa (2012). *Diskurssi*. Teoksessa: Vesa Heikkinen, Eero Voutilainen, Petri Lauerma, Ulla Tiililä & Mikko Lounela (toim.). *Genreanalyysi –tekstilajitutkimuksen käsikirja*. Helsinki: Gaudeamus. 94–99.
- Heikkinen, Vesa (2012). *Konteksti*. Teoksessa: Vesa Heikkinen, Eero Voutilainen, Petri Lauerma, Ulla Tiililä & Mikko Lounela (toim.). *Genreanalyysi –tekstilajitutkimuksen käsikirja*. Helsinki: Gaudeamus. 88–93.
- Heikkilä, Heikki (2001). *Ohut ja vankka journalismi: kansalaisuus suomalaisen uutisjournalismin käytännöissä 1990-luvulla*. Tampere: Tampereen yliopisto.
- Heikkilä Heikki, Laura Ahva, Jaana Siljamäki & Sanna Valtonen (2012). *Kelluva kiinnostavuus: journalismin merkitys ihmisten sosiaalisissa verkostoissa*. Tampere: Tampereen yliopisto.
- Heinonen, Ari (2008). *Yleisön sanansijat sanomalehdissä*. Tampereen yliopiston tiedotusopin laitoksen julkaisuja A108.
- HS (2012a). *HS.fi:n maksumuuri sallii viisi ilmaista artikkelia viikossa*. [lainattu 12.5.2017]. Saatavilla: <http://www.hs.fi/kotimaa/art-2000002572374.html>
- HS (2016a). *Asema-aukion pahoinpitely* [lainattu 30.11.2016]. Saatavilla rajoitetusti: <http://www.hs.fi/aihe/asema-aukion-pahoinpitely/>
- HS (2016b). *Liiketoiminta* [lainattu 7.5.2017]. Saatavilla: <https://www.sanoma.com/fi/media/finland/liiketoiminta>
- HS (2016c). *Periaatelinja* [lainattu 4.12.2016]. Saatavilla: <http://www.hs.fi/periaatelinja/>
- HS (2017a). *Hesarilla on jo yli 200 000 digitilaajaa*. [lainattu 20.8.2017]. Saatavilla rajoitetusti: <https://www.hs.fi/kotimaa/art-2000005330688.html>
- HS (2017b). *Sanoman mediamyynti*. [lainattu 12.5.2017]. Saatavilla: <https://media.sanoma.fi/printti/helsingin-sanomat>
- HS (2017c). *Kommentit*. [lainattu 12.5.2017]. Saatavilla: <http://www.hs.fi/kommentit/>
- Hirsijärvi, Sirkka, Pirkko Remes & Paula Sajavaara (2001). *Tutki ja kirjoita*. Helsinki: Tammi.

- Hughey, Matthew W. & Jessien Daniels (2013). *Racist comments at online news sites: a methodological dilemma for discourse analysis*. *Media Culture & Society* 35: 3, 332–347.
- Jarvis, Jeff (2009). *Product v. Process Journalism: The Myth of Perfection v. Beta Culture*. [Lainattu 8.3.2017]. Saatavilla: <http://buzzmachine.com/2009/06/07/processjournalism/>
- Jokinen, Arja (1999). Teoksessa: Arja Jokinen, Kirsi Juhila & Eero Suoninen (toim.). *Diskurssianalyysi liikkeessä*. Tampere: Vastapaino. 37–53.
- Jokinen, Arja, Kirsi Juhila & Eero Suoninen (2016). *Diskurssianalyysi. Teoriat, peruskäsitteet ja käyttö*. Tampere: Vastapaino.
- Juhila, Kirsi (1999). Teoksessa: Arja Jokinen, Kirsi Juhila & Eero Suoninen (toim.). *Diskurssianalyysi liikkeessä*. Tampere: Vastapaino. 201–232.
- Juhila, Kirsi & Eero Suoninen (2016). *Kymmenen kysymystä diskurssianalyysistä*. Teoksessa: Arja Jokinen, Kirsi Juhila & Eero Suoninen *Diskurssianalyysi. Teoriat, peruskäsitteet ja käyttö*. Tampere: Vastapaino.
- Hujanen, Jaana (2009). *Kohti osallistuvaa mediayleisöä*. Teoksessa Sirkku Kotilainen (toim.). *Suhteessa mediaan*. Jyväskylä: Jyväskylän yliopisto. 41–53.
- Kantola, Matleena (2013). *Oikeus vihapuheeseen? Sananvapauskysymykset maahanmuuttopolitiikkaa arvostelevassa verkkokeskustelussa*. Sosiaalitieten pro gradu-tutkielma. Helsingin yliopisto.
- Karhula, Päivikki (2015). *Henkilökuvat Reeta Pöyhtäri* [lainattu 21.5.2017]. *Tiellä sanavapauteen. Suomalaisen sanavapauden ja sensuurin muistikirja*. Saatavilla: <https://sanavapauteen.fi/henkilokuva/2829>
- Karppinen, Kari (2010). Väitteitä Internetistä ja viestinnän moniarvoisuudesta. Teoksessa *Oikeutta ja Poliittikkaa. Viestintäoikeuden vuosikirja 2009*. Helsinki: Kansainvälisen talousoikeuden instituutti. 79–96.
- Keskinen, Mikko (2001). Teksti ja konteksti. Teoksessa Outi Alanko & Tiina Käkelä-Puumala (toim.). *Kirjallisuuden tutkimuksen peruskäsitteitä*. Helsinki: Suomen Kirjallisuuden Seura. 91-116.
- Kielitoimiston sanakirja (2016). [Lainattu 15.5.2017] Saatavilla: <http://www.kieli.toimistonsanakirja.fi>
- Knuuttila, Tarja & Aki Lehtinen (toim.). *Representaatio. Tiedon kivijalasta tieteiden työkaluksi*. Helsinki: Gaudeamus.

- Kotilainen, Sirkku (2009). *Suhteet mediaan –avainkokemuksia nykyculttuurissa*. Teoksessa Sirkku Kotilainen (toim.). *Suhteessa mediaan*. Jyväskylä: Jyväskylän yliopisto. 7–18.
- Kunelius, Risto (2009). *Viestinnän vallassa*. Helsinki: WSOY.
- Li, Charlene (2007). *Social Technographics. Mapping Participation In Activities Forms e Foundation Of A Social Strategy*. Cambridge: Forrester Research Inc.
- Luukka, Minna-Riitta (2002) M.A.K. Halliday ja systeemis-funktionaalinen kielitiede. Teoksessa: Hannele Dufva & Mika Lähteenmäki (toim.). *Kielentutkimuksen klassikoita*. Jyväskylä: Jyväskylän yliopisto. 89–123.
- Maanpuolustustiedotuksen suunnittelukunta (2015). *Suomalaisten mielipiteitä ulko- ja turvallisuuspolitiikasta, maanpuolustuksesta ja turvallisuudesta*. Helsinki.
- Majava, Jere (2008). Teoksessa: Pekka Aula, Janne Matikainen & Mikko Villi (toim.). *Verkkoviestintäkirja*. Helsinki: Palmenia Helsinki University Press. 87–97.
- Matikainen, Janne (2008). Vuorovaikutus ja sosiaalisuus verkossa. Teoksessa: Pekka Aula, Janne Matikainen & Mikko Villi (toim.). *Verkkoviestintäkirja*. Helsinki: Palmenia Helsinki University Press. 177–195.
- Matikainen, Janne (2011). *Verkkokeskustelua homo-illasta – osallistumisen kulttuuria?* Teoksessa Kivimäki, Sanna (toim.). *Journalismikritiikin vuosikirja*. Media & viestintä 1/2011. 92–98.
- Matikainen, Janne & Mikko Villi (2015). *Aktiivinen yleisö? Tutkimus yleisön asenteista sisällön tuottamista ja jakelua sekä verkossa osallistumista kohtaan*. Media & viestintä 38(3), 147–164.
- Martela, Frank (2009). *Miksi olla moraalinen*. [Lainattu 5.3.2017]. Saatavilla: <http://www.frankmartela.fi/2009/03/post-125/>
- Nieminen, Hannu & Mervi Pantti (2012). *Media markkinoilla. Johdatus joukkoviestintään ja sen tutkimukseen*. Tampere: Vastapaino.
- Olkinuora, Hannu & Marit Ingves & Lisa Markelin (2012). *Journalismin kohtalo mediamurroksessa. Överlevnadsstrategier för minoritetsmedier med fokus på public service*. Helsinki: Magma.
- Paakkanen, Mikko (2017). *Robotti oppii suodattamaan vihapuhetta netistä –Suomi 24:ssä iloitaan kokeilun tuloksista*. Helsingin Sanomat 14.2.2017. [Lainattu 15.5.2017]. Saatavilla: <http://www.hs.fi/talous/art-2000005087675.html>
- Pietikäinen, Sari (2008). Kriittinen diskurssitutkimus. Teoksessa Kari Sajavaara & Arja Piirainen-Marsh (toim.). *Kieli, diskurssi ja yhteisö*. Jyväskylä: Jyväskylän

yliopistopaino. 191–217.

Pietikäinen, Sirpa & Anne Mäntynen (2009). *Kurssi kohti diskurssia*. Tampere: Vastapaino.

Pietilä, Veikko ja julkisuuspiiri (2010). *Julkisot, yleisöt ja media: suomennoksia ja kirjoituksia julkisista vuorovaikutus- ja toimintamuodoista*. Tampere: Tampere University Press.

Poster, Mark (1995). *The Second Media Age*. Cambridge: Polity.

Puolimatka Tapio (1995). *Kasvatus ja filosofia*. Helsinki: Kirjayhtymä Oy.

Puustinen, Alisa, Harri Raisio, Esa Kokki & Joonas Luhta (2017). *Kansalaismielipide: Turvapaikanhakijat ja turvapaikkapolitiikka*. Sisäministeriön julkaisu 9/2017. [Lainattu 18.8.2017]. Saatavilla: <http://julkaisut.valtioneuvosto.fi/handle/10024/79477>

Pynnönen Anu (2013). Diskurssianalyysi: tapa tutkia, tulkita ja olla kriittinen. 379/2013. Working Paper. Jyväskylä: Jyväskylän yliopisto.

Pöyhkäri, Reeta, Paula Haara & Pentti Raittila (2013). *Vihapuhe sananvapautta kaventamassa*. Tampere: University Press.

Pöyhkäri Reeta (2015). Vihapuhe haasteena uutismedialle ja journalismille. Teoksessa: Riku Neuvonen (toim.). *Vihapuhe Suomessa*. Helsinki: Edita. 241–266.

Raunio, Mika, Minna Säävälä, Sari Hammar-Suutari & Pirkko Pitkänen (2011). Monikulttuurisuus ja kulttuurien välisen vuorovaikutuksen areenat. Teoksessa: Pirkko Pitkänen (toim.). *Kulttuurien kohtaamisia arjessa*. Tampere: Vastapaino. 17–50.

Rautajoki, Hanna (2014). Kasvokkain julkison kanssa: vastaanottajan multimodaalinen muotoilu televisiokeskustelun aloituksissa. *Media & viestintä*. [online]. 37:3 [3.12.2016]. 56-74. Saatavilla: <http://mediaviestinta.fi/blogi/rautajoki-julkison-kanssa/>

Riekki, Tapani, Annika M. Svedholm-Häkkinen & Marjaana Lindeman (2017). *Empathizers and systemizers process social information differently*. Julkaisussa: Social Neuroscience 26.8.2017. 1-12

Ronkainen, Suvi, Leila Pehkonen, Sari Lindblom-Yläne & Eija Paavilainen (2011). *Tutkimuksen voimasanat*. Helsinki: WSOYPro.

Rossi, Leena-Maija (2010). Esityksiä, edustamista ja eroja: Representaatio on politiikkaa. Teoksessa: Tarja Knuutila & Aki Lehtinen (toim.). *Representaatio. Tiedon kivijalasta tieteiden työkaluksi*. Helsinki: Gaudeamus. 261–275.

- Sassi, Sinikka (2009). Mitä kuuluu yleisölle verkkoviestinnän aikakaudella? Teoksessa Sirkku Kotilainen (toim.). *Suhteessa mediaan*. Jyväskylä: Jyväskylän yliopisto. 21–40.
- Sayer, Andrew (2009). *Who's Afraid of Critical Social Science?* Julkaisussa: *Current Sociology* 57:6, 767–786
- Siltaoja, Marjo & Meri Vehkaperä (2011). Diskurssianalyysi johtamis- ja organisaatio-tutkimuksessa. Teoksessa Anu Puusa & Pauli Juuti (toim.). *Menetelmäviidakon raivaajat. Perusteita laadullisen lähestymistavan valintaan*. Helsinki: JTO. 206–231.
- Singer Jane B., Hermida Alfred, David Domingo, Ari Heinonen, Steve Paulussen, Thorsten Quandt, Zvi Reich & Marina Vujnovic (2011). *Participatory journalism: guarding open gates at online newspapers*. Chichester: Wiley Blackwell.
- Sunstein, Cass (2007). *Republic.com 2.0*. New Jersey: Princeton University Press.
- Suomi Areena (2017). *Meneekö julkinen keskustelu päin seiniä?* [Lainattu 12.7.2017]. Saatavilla: <https://www.katsomo.fi/#!/jakso/786871>
- Suomen Journalistiliitto (2016). *#sananvastuuvala jatkuu* [Lainattu 16.5.2017]. Saatavilla: <https://journalistiliitto.fi/fi/sananvastuuvala-jatkuu/>
- Suomen rikoslaki 19.12.1889/39
- Tilastokeskus (2015). *Väestön tieto- ja viestintätekniikan käyttö*. Helsinki
- Tilastokeskus (2016). *Väestön tieto- ja viestintätekniikan käyttö*. Helsinki
- Tieteen termipankki (2016). [Lainattu 1.2.2017]. Saatavilla: <http://tieteentermipankki.fi/>
- Trygg, Sanna (2012). *Is comment free? Ethical, editorial and political problems of moderating online news*. *Nordicom Information*, 1:34, 3–22.
- Törrönen, Jukka (2010). Kuvaus, näkökulma, ääni: Representaatioiden analyysi empiirisessä sosiaalitutkimuksessa. Teoksessa: Tarja Knuuttila & Aki Lehtinen (toim.). *Representaatio. Tiedon kivijalasta tieteiden työkaluksi*. Helsinki: Gaudeamus. 276–304.
- Valvira (2013). *Kuolemansyyn selvittäminen*. [Lainattu 28.8.2017]. Saatavilla: http://www.valvira.fi/terveydenhuolto/hyva-ammattinharjoittaminen/kuolemansyyn_selvittaminen

- Vehkoo, Johanna (2011). Yhteinen juttu Guardianin tapaan. Teoksessa: Sanna Kivimäki (toim.). *Journalismikritiikin vuosikirja*. Media & viestintä 1/2011. 48–54.
- Vehkoo, Johanna (2016). *Joko maksumuurit murtuvat?* [Lainattu 7.5.2017]. Saatavilla: <https://www.journalisti.fi/artikkelit/2016/4/joko-maksumuuritmurtuvat/>
- Villi, Mikko (2008). Mediakonvergenssi ja verkkoviestintä. Teoksessa: Pekka Aula, Janne Matikainen & Mikko Villi (toim.). *Verkkoviestintäkirja*. Helsinki: Palmenia Helsinki University Press. 99–120.
- Väliverronen, Esa (2009). *Journalismi murroksessa*. Helsinki: Gaudeamus.
- Webb, Jen (2009). *Understanding Representation*. London: SAGE Publications Ltd.
- Webster, James; Patricia Phalen; Lawrence Lichty (2006). *Ratings analysis: the theory and practice of audience research*. New Jersey: Lawrence Erlbaum Associates, Inc., Publishers.
- Wodak, Ruth & Meyer, Michael (toim.). (2016). *Methods of critical discourse studies* London: SAGE. 3rd edition
- Wright, George Henrik von (1976). Humanismi –taisteleva elämänsenne. *Kanava*. 3:4. [2.12.2016]. 453-461. Saatavilla: <http://filosofia.fi/talennearkisto/tekstit/4528>

LIITTEET

Liite 1. Yksityishenkilön Facebook-päivitys 17.9.2016

 Karttunen Kauko-Vesa sekä Jari Laakso.
17. syyskuuta kello 9:46 · 🌐

Rakas poikani Jimi Joonas Karttunen pahoinpidettiin 10.9 lauantaina n. kello 13.00 Elielinaukiolla vastarintaliikkeen.fi järjestämän tapahtuman yhteydessä jolloin heidän skinhedi nazi-jäsen hyökkäsi poikani kimppuun aiheuttaen hänelle vakavan päävamman JA eilen 16.9-2016 kello 22.00 poikani Jimi Joonas menehtyi Meilahden sairaalassa kyseisen täysin turhan väkivaltaisen tapahtuman takia. Rauha hänen sielulleen ! Rikospoliisi on tietoinen tapahtumasta .

👍❤️👎 3,9 t. 1,2 t. kommenttia 2,7 t. jakoa

[👍 Tykkää](#) [💬 Kommentoi](#) [➦ Jaa](#)

Liite 2. Helsingin Sanomien uutinen

Helsingin Asema-aukiolla pahoinpidelty mies kuoli sairaalassa – uhrin isän mukaan hyökkäys tapahtui mielenosoituksessa

Uhrin isän mukaan poika oli pahoinpidelty uusnatsistisen Kansallisen vastarintaliikkeen järjestämässä tapahtumassa.

Helsingin Asema-aukiolle oli tuotu lauantai-iltana noin kello kymmeneen mennessä useita muistokynttilöitä. (KUVA: PÄIVÄ HEISKANEN HS)

Noona Bäckgren HS

Julkaistu: 17.9.2016 16:51, Päivitetty: 18.9.2016 13:27

HELSINGIN rautatieaseman edustalla viikko sitten pahoinpidelty mies kuoli perjantaina Meilahden sairaalassa. Mies pahoinpideltiin Asema-aukiolla lauantaina 10. syyskuuta.

Helsingin poliisi vahvistaa HS:lle, että miespuolinen uhri oli saanut pahoinpitelyssä iskuja myös pään alueelle. Muuten poliisi on hyvin vaitonainen pahoinpitelyn yksityiskohdista, sillä tapahtumien tutkinta on kesken.

”Poliisi ei ota kantaa pahoinpitelyn epäiltyihin tekijöihin tai tekotapaan, eikä siihen, liittyvätkö menehtyminen ja pahoinpitely toisiinsa”, kommentoi rikoskomisario **Pekka Seppälä** Helsingin poliisista.

UHRIN ISÄ KERTOI FACEBOOKISSA lauantaina, että poika oli pahoinpidelty uusnatsistisen Suomen vastarintaliikkeen 10. syyskuuta järjestämässä tapahtumassa.

Poliisi vahvistaa HS:lle, että rautatieaseman lähellä järjestettiin tuolloin vastarintaliikkeen pienimuotoinen mielenosoitus. Poliisi ei kuitenkaan kommentoi,

liittyvätkö pahoinpitely ja mielenosoitus toisiinsa.

Suomen vastarintaliikkeen nettisivuilla julkaistiin video, joka on väitetysti otettu Asema-aukiolta 10. syyskuuta. Videolla näkyy miehiä, jotka pitelevät vastarintaliikkeen lippuja. Videon loppuvaiheilla näkyy myös maassa makaava mies, jonka pään vieressä on verta. Sunnuntaina Vastarintaliikkeen sivulle ei enää päässyt.

Uhrin isän mukaan videolla maassa makaava mies on hänen poikansa.

Eräs aukiolla tapahtumahetkellä ollut silminnäkijä kertoo HS:lle nähneensä mielenosoittajien lähellä maassa makaavan nuoren miehen, joka selkeästi oli saanut iskun päähänsä. Pahoinpitelyä tai kaatumista hän ei nähnyt.

UHRIN ISÄ Kauko-Vesa Karttunen kertoi HS:lle puhelimitse käsityksensä tapahtumista. Isän mukaan poika oli mennyt kavereidensa kanssa kertomaan mielipiteensä vastarintaliikkeen jäsenistä.

”Sieltä oli tullut joku mies niiden lipunkantajien takaa ja hakkasi poikani henkiveveriin”, Karttunen sanoo.

Miehen mukaan hänen poikansa oli 28-vuotias, eikä hänellä ollut yhteyksiä esimerkiksi antirasistisiin järjestöihin.

”Hänet vietiin pahoinpitelyn jälkeen tajuttomana Töölön sairaalaan, mutta hän pääsi pois torstaina. Perjantaina hänelle tuli iso aivoverenvuoto, ja hän soitti itse hätänumeroon. Sydän pysähtyi Meilahden sairaalassa kello 22 perjantaina illalla.”

HS ei tavoittanut lauantaina tapauksen tutkinnanjohtajaa.

Olitko paikalla tapahtumahetkellä? Lähetä uutiskuvasi numeroon 17 181 tai tästä linkistä.

Poliisi vahvistaa HS:lle, että rautatieaseman lähellä järjestettiin vastarintaliikkeen mielenosoitus 10.9. Poliisi ei kuitenkaan kommentoi, liittyvätkö pahoinpitely ja mielenosoitus toisiinsa (KUVA: LEHTI-KUVA)